

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส
ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

พระปรีชา จิตปญโญ (บวชสมุหฺร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2562

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส
ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

พระปรีชา จิรปญโญ (แดงสมุทร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2562

THE OPINION OF MONKS TOWARDS ADMINISTRATIVE ROLES
OF THE TEMPLE ABBOTS IN NONG KHAEM DISTRICT

PHRA PREECHA CIRAPANNO (THANGSMOOT)

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE MASTER DEGREE OF POLITICAL SCIENCE

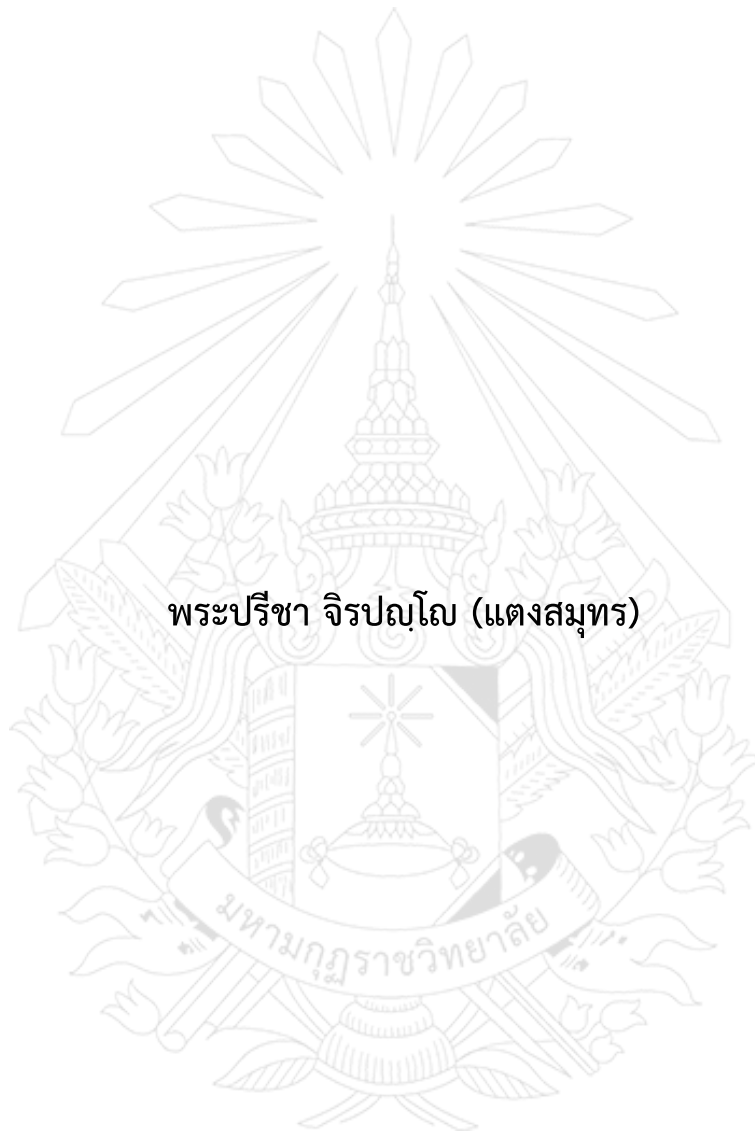
PROGRAM IN GOVERNMENT

GRADUATE SCHOOL

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2019

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส
ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

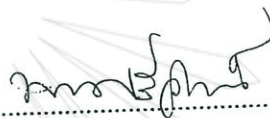
พระปรีชา จิรปญโญ (แดงสมุทร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2562

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสใน
เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
ชื่อนักศึกษา : พระปริชา (จิรปณฺโณ) แต่งสมุท
ชื่อปริญญา : รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา : การปกครอง
ปีพุทธศักราช : 2562
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

คณะกรรมการสอบสวนนิพนธ์
ประธานกรรมการ

(ดร.ชฎากร ทอมกลิ่น)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา)

(รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.สุกิจ ชัยมุสิก)

กรรมการ

(ดร.พนัด ด้วงติลี)

กรรมการ

(ดร.สมภพ ระจับบุทข์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยuthนา ปราณีต)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Topic : The Opinion of Monks towards Administrative Roles
of the Temple Abbots in Nong Khaem District,
Bangkok
Student's Name : Phra Preecha Cirapanno (Thangsmoot)
Degree Sought : Master of Political Science
Program : Government
Anno Domini : 2019
Advisor : Assoc.Prof.(Emeritus) Dr.Sukit Chaimusik

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Political Science (Government)

Dean of Graduate School P. Srivinayaphon
(Phra Srivinayaphon, Dr.)

Thesis Committee :
Chairman Thakul Homklin
(Dr.Thakul Homklin)

Member (Advisor) S. Chaimusik
(Assoc.Prof.(Emeritus) Dr.Sukit Chaimusik)

Member Panut Duangtilee
(Dr. Panut Duangtilee)

Member Sompop Rangubtook
(Dr.Sompop Rangubtook)

Member Yuttana Praneet
(Asst.Prof.Dr.Yuttana Praneet)

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
ชื่อนักศึกษา	:	พระปริษา จิรปญโญ (แดงสมุทร)
ชื่อปริญญา	:	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	:	การปกครอง
ปีพุทธศักราช	:	2562
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี อายุพรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัย แตกต่างกัน และ3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Specified Sampling) คือ การเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากพระสงฆ์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ จนได้ครบจำนวน 122 รูป มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติ ค่าความถี่ (ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

ผลการวิจัย พบว่า

1) พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก จำแนกแต่ละด้าน พบว่า ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก

2) พระสงฆ์ที่มี อายุพรรษา และการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่พระสงฆ์ที่มี ระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

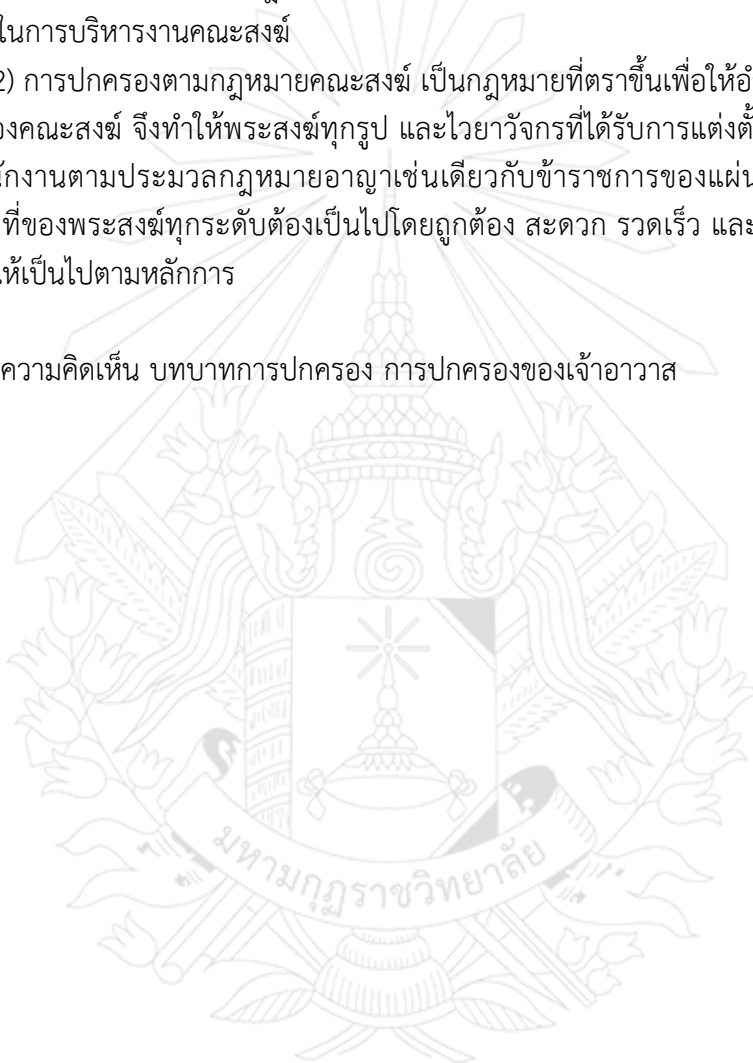
3) ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ได้แก่ ควรใช้ช่วงเวลา หลังจากการลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน ในการอบรมสั่งสอนการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุในปกครอง และ ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ได้แก่ ควรเผยแพร่เนื้อหาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ข้อบังคับ และกฎหมายเถรสมาคมให้พระภิกษุและสามเณรในปกครองได้รับทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บรรพชา/อุปสมบทใหม่

4) ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1) การปกครองตามพระธรรมวินัยเป็นหัวใจของงานคณะสงฆ์ ถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของคณะสงฆ์ เพราะเป็นการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันในสังฆมณฑล ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ถือเป็นหลักมากที่สุด และเมื่อการปกครองฝ่ายบ้านเมืองพัฒนาขึ้นจึงมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายเพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น รวมถึงการระงับความผิดกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารงานคณะสงฆ์

2) การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อให้อำนาจในการจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ จึงทำให้พระสงฆ์ทุกรูป และไวยาวัจกรที่ได้รับการแต่งตั้งโดยถูกต้อง มีฐานะเป็นเจ้าของงานตามประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกับข้าราชการของแผ่นดินด้วย และในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ทุกระดับต้องเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักการ

คำสำคัญ ความคิดเห็น บทบาทการปกครอง การปกครองของเจ้าอาวาส

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตากรุณาจากคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้คำแนะนำแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกล่าวนามเพื่อขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอเจริญพรขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สถาบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอเจริญพรขอบคุณ คณาจารย์ ทุก ๆ ท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ.(พิเศษ) ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยแนะนำตรวจสอบรูปแบบวิทยานิพนธ์ และแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ด้วยดีตลอดมา

ขอเจริญพรขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.ฐากร หอมกลิ่น ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต ดร.สมภพ ระวังทุกข์ และ ดร.พนัด ดั่งดีลี คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ช่วยแนะนำสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขอบพระคุณและเจริญพรขอบคุณ พระมหาวิระชาติ ปิยวงโมณ, (ดร.) ดร.กรรณามธูลากรังสรรค์ พลเรือตรี รศ.ทองใบ ธีรานันท์ทางกูร ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

ขอขอบพระคุณ พระพิพัฒนศาสนธำรง เจ้าคณะเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พระเทพสิทธิเมธี เจ้าอาวาสบุญประดิษฐ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์ พร้อมให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ

ขอขอบคุณพระคุณ พระมหาอดุลย์ วิจิตโต พระมหาเด่น กลยาณวิโช พระปลัดสถิตย์ กิตติธำมณ และขอเจริญพรขอบคุณ คุณธงชัย สาระพจน์ คุณจอม จินากุล ขอให้ท่านอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

คุณความดีและประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่บุพการีและผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน อนึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากมีความผิดพลาด บกพร่อง ที่พึงจะมี ผู้วิจัยขอน้อมรับเพื่อดำเนินการแก้ไขในโอกาสต่อไป

พระปรีชา จิรปณฺโณ (แดงสมุทร)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ท
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.6 คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น.....	5
2.1.1 ความหมายของความคิดเห็น.....	5
2.1.2 ประเภทและหน้าที่หรือกลไกของความคิดเห็น.....	6
2.1.3 ความสำคัญของความคิดเห็นและการเปลี่ยนแปลง.....	8
2.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น.....	16
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองของเจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาล.....	11
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์.....	20
2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท.....	21
2.4.1 ความหมายของบทบาท.....	21
2.4.2 ลักษณะทั่วไปของบทบาท.....	23
2.4.3 ประเภทของบทบาท.....	25
2.4.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท.....	27
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส.....	29
2.5.1 การปกครองตามหลักพระธรรมวินัย.....	29
2.5.2 การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์.....	31
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส.....	35
2.6.1 ความหมายของพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส.....	35
2.6.2 การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส.....	35
2.6.3 จริยาพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส.....	39

2.6.4	อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส.....	42
2.6.5	บทบาทด้านการปกครองพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส.....	42
2.6.6	บทบาทด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสและ ผู้รักษาการแทน.....	43
2.7	สภาพพื้นที่ทำวิจัย.....	45
2.7.1	ประวัติความเป็นมา.....	45
2.7.2	สภาพทั่วไปเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร.....	46
2.8	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
2.9	สรุปกรอบแนวคิดในการทำวิจัย.....	53
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
3.1	วิธีการและขั้นตอนในการวิจัย.....	54
3.2	ระเบียบวิธีการวิจัย.....	55
3.3	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	55
3.4	เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	56
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	56
3.6	การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	57
3.7	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
3.8	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	58
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
4.1	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
4.2	ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
4.3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
	ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	63
	ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร.....	64
	ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย.....	67
	ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาท การปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร.....	80
	ตอนที่ 5 ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มี ต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร.....	81
5	บทสรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	84
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	85
5.2	อภิปรายผลการวิจัย.....	85
5.3	ข้อเสนอแนะ.....	90
5.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	90
5.3.2	ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย.....	90

บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	96
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	98
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล.....	102
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์.....	105
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	111
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์.....	115
ภาคผนวก ช ภาพสัมภาษณ์.....	118
ภาคผนวก ซ แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC).....	124
ภาคผนวก ฌ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือประสิทธิอัลฟาของครอนบาค.....	126
ประวัติผู้วิจัย.....	128

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุพรรษา.....	63
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา.....	63
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาที่พักอาศัย	64
ตารางที่ 4.4	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 2 ด้าน.....	64
ตารางที่ 4.5	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย.....	65
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์.....	66
ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน จำแนกตามอายุพรรษา.....	67
ตารางที่ 4.8	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ที่มีอายุพรรษาต่างกัน.....	68
ตารางที่ 4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามอายุพรรษา.....	68
ตารางที่ 4.10	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ที่มีอายุพรรษาต่างกัน.....	69
ตารางที่ 4.11	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ของพระสงฆ์ เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัยที่มีการจำแนกตามอายุพรรษา ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé).....	69
ตารางที่ 4.12	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ จำแนกตามอายุพรรษา.....	70

ตารางที่ 4.13	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ที่มีอายุพรรษาต่างกัน.....	70
ตารางที่ 4.14	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา.....	71
ตารางที่ 4.15	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน.....	71
ตารางที่ 4.16	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามระดับการศึกษา.....	72
ตารางที่ 4.17	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน.....	72
ตารางที่ 4.18	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	73
ตารางที่ 4.19	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน.....	73
ตารางที่ 4.20	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน จำแนกตามระยะเวลาที่พักอาศัย.....	74
ตารางที่ 4.21	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน.....	75
ตารางที่ 4.22	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé).....	75
ตารางที่ 4.23	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามระยะเวลาที่พักอาศัย.....	76

ตารางที่ 4.24	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน.....	76
ตารางที่ 4.25	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé).....	77
ตารางที่ 4.26	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ จำแนกตามระยะเวลาที่พักอาศัย.....	78
ตารางที่ 4.27	แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน.....	78
ตารางที่ 4.28	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé).....	79
ตารางที่ 4.29	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร.....	79
ตารางที่ 4.30	แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย.....	80
ตารางที่ 4.31	แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์.....	80

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวความคิด..... 64

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เจ้าอาวาสเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา แม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาส เพราะความสำคัญดังกล่าว จึงบัญญัติหน้าที่และเจ้าอาวาสไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา 37 ได้กำหนดให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด รวมถึงศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เรียบร้อยสวยงาม ปกครองดูแลบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมเป็นธุระในการศึกษาอบรมสั่งสอนพระ ธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีความต้องการศึกษาในพระพุทธศาสนา ให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลตามประเพณีและเทศกาลต่างๆ เป็นต้น(พระราชวิ สุทธิ ภัทรธาดา, 2547, หน้า 107-220) ส่วนในมาตรา 38 ได้กำหนดให้เจ้าอาวาสมีอำนาจ ในการห้าม บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีความต้องการศึกษาและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่ อาศัยในวัดหรือสั่งให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด หรือใช้อำนาจสั่งให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัดทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบโดย พระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, 2535, หน้า 22)

วัดในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 7 วัด ซึ่งวัดทั้ง 7 เป็นสถานที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นวัดยังเป็นสถาบันหลักในการปกครอง และการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพระธรรมวินัยบนพื้นฐานของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคมโดยมีเจ้าอาวาสมีบทบาทด้านการรักษาความเรียบร้อยดีงาม อย่างไรก็ตาม การกึ่งในการปกครองของเจ้าอาวาสยังคงประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ (1) พระภิกษุในปกครองมิได้ลงอุโบสถสังฆกรรมปาติโมกข์ทุกถึงเดือนตามหลักพระวินัย และ (2) เจ้าอาวาสการบางรูปมิได้กำหนดกฎ ระเบียบ บังคับใช้ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้ให้ขอบเขตอำนาจไว้ ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นตามมา อาทิ พระภิกษุได้ปกครองเดินทางไปในสถานที่อื่นต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมแกสมณสาธูปซึ่งปัญหาดังกล่าวนี เป็นปัญหาสำคัญที่รอคอยการแก้ไขอยู่ในปัจจุบันจึงทำให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ขึ้นภายในวัด จึงทำให้วัดเกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการในการปกครอง

การศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอหนองแขม จังหวัดกรุงเทพฯ โดยมุ่งที่จะศึกษาการปกครองเพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปกครองตามบทบาทและหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนา ศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการศึกษาสงเคราะห์ ทำให้พระภิกษุที่อยู่

ภายในวัด ปฏิบัติตามระเบียบพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อที่จะได้ให้เจ้าอาวาสใช้บทบาทและหน้าที่ในการ ปกครองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเป็นการสร้างความคล่องตัวในการดูแลและรักษาศาสนสถาน และศาสนวัตถุให้มีความสมบูรณ์ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์พระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไปโดยไม่เกิดความเสื่อมเสีย เพราะศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในสังคมสืบไป

ดังนั้นด้วยสภาพการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้นำการวิจัยนี้เสนอแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการจัดการ การปกครองของเจ้าอาวาส ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี อายุพรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัยแตกต่างกัน

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 พระสงฆ์เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาท ด้านการปกครองของเจ้าอาวาส แตกต่างกัน

1.3.2 พระสงฆ์เขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส แตกต่างกัน

1.3.3 พระสงฆ์เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีระยะเวลาที่พำนักต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่พระสงฆ์เขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร จำนวน 175 รูป

1.4.2 ขอบด้านเนื้อหา

ได้แก่ความคิดเห็นของพระสงฆ์เขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย และ 2) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบความคิดเห็นของพระสงฆ์ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานครที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร ของพระสงฆ์ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน

1.5.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร

1.5.4 ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขมกรุงเทพมหานครให้ดียิ่งขึ้นไป

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หรือ ความรู้ คีกรณิกคิดของประชาชน ในเขตหนองแขมกรุงเทพมหานครที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส

พระสงฆ์ หมายถึง สาวกที่ถือเพศบรรพชิตของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตนได้ศึกษามาอย่างดีแล้วไปสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติตาม และเป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ให้ดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ทั้งนี้ต้องได้รับการบรรพชาและอุปสมบทตามพุทธบัญญัติ และพักอาศัยวัดในเขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร ด้วย

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาตามหน้าที่หรือตำแหน่งที่เป็นสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้แก่ บทบาทของเจ้าอาวาส ใน 2 ด้าน คือ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ เท่านั้น

เจ้าอาวาส หมายถึง พระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งการปกครองการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ใน เขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร

การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสโดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนูญการปกครอง สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้แก่ ให้พระภิกษุในสังกัดวัดลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล จัดให้พระภิกษุทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท ให้การอบรมแก่ภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดเป็นประจำ ให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมแก่พระภิกษุในปกครอง ให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็น

ระบบและโปร่งใส ดูแลการจัดงานภายในวัดให้เป็นไปตามแบบแผนประเพณีอันดีงาม เข้าร่วมประชุม เจ้าอาวาสประจำเดือนที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุม และจัดให้มีการประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย

การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสโดยอนุโลมตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สำหรับวิธานิพนธ์ฉบับนี้ ได้แก่ จัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงระเบียบตามวาระต่าง ๆ เจ้าอาวาสออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยปัญหา เพื่อยุติเหตุหรือการลงนิคหกรรม กำกับดูแลจัดการศาสนสมบัติของวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง พระสังฆาธิการควบคุม ดูแล พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง เจ้าอาวาสจัดการอบรมแก่ประชาชนในพื้นที่เป็นประจำ ปกครองพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด ส่งเสริมให้พระภิกษุบำรุงรักษาวัดและจัดกิจการศาสนสมบัติของวัด และให้การส่งเสริมการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์

พระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ที่พักอาศัยวัดในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

อายุพรรษา หมายถึง อายุพรรษาของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามสำหรับวิธานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 4 ระดับคือ 1) 5 พรรษา ลงมา 2) 6-10 พรรษา 3) 11-15 พรรษา และ 4) 16 พรรษาขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาระดับสูงของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามสำหรับวิธานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 4 ระดับคือ 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษา/ปวช. 3) อนุปริญญา/ปวส. และ 4) ปริญญาตรีขึ้นไป

ระยะเวลาที่พักอาศัย หมายถึง ระยะเวลาที่พักอาศัยวัดในเขตหนองแขมของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามสำหรับวิธานิพนธ์ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) 3 ปีลงมา 2) 4-6 ปี 3) 7-10 และ 4) 11 ปีขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง“ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” นี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองของเจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาล
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส
- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับพระวินัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 สภาพพื้นที่ทำวิจัย
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความคิดเห็นถือได้ว่าเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาชนทั่วไปต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และการแสดงออกทางด้านความคิดในโลกที่เกี่ยวกับตัวเขาได้พยายามที่จะแยกความหมายของทั้งเจตคติและความคิดเห็นให้แยกจากกัน โดยกล่าวว่าความคิดเห็นนั้น มากกว่าคำว่าเจตคติ เท่านั้น และยังได้กล่าวความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลกระทบของการแปรความหมายของข้อเท็จจริง ซึ่งชี้ให้เห็นลักษณะของการแปลความหมายขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น

2.1.1 ความหมายของความคิดเห็น

นักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 (2542, หน้า 23) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นว่า ข้อวินิจฉัยหรือความเชื่อที่แสดงออกตามที่เห็น รู้หรือคิดเกี่ยวกับสิ่งนั้น ไม่ว่าจะข้อมูลนั้นมีหลักฐานอ้างอิงหรือไม่

สุรางค์ จันทน์เอม (จิตวิทยาสังคม, 2520, หน้า 43) ให้ความหมายให้ความหมายของความคิดเห็นว่า “เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ (Perceive) ข้อมูลลนคติ คือ การที่บุคคลมีความรู้สึกต่างๆ ไปต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนความคิดเห็นคือการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ”

สุชา จันทน์เอม (2542, หน้า 23) กล่าวว่า “ความคิดเห็น คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนกับทัศนคติ คนเรามักจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ”

สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ (จิตวิทยาสังคม, 2522, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า “เป็นการแสดงออกซึ่งวิจารณ์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง ทศนคติของบุคคล ในขณะที่ทศนคติแสดงความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ

โยธิน คັນสนยุทธ และ จุมพล พูลภัทรชีวัน (2539, หน้า 56) ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า “เป็นการแสดงออกทางถ้อยคำทางถ้อยคำ (Verbal Expression) เกี่ยวกับทศนคติค่านิยมและความเชื่อถือ ความคิดเห็นดังกล่าวอาจประกอบด้วย องค์ประกอบทางอารมณ์หรือทางพฤติกรรมด้วยก็ได้”

สุโท เจริญสุข (2525, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า “ความคิดเห็นเป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคลอันเป็นเหตุผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบไม่ชอบหรือเฉยๆ”

ลัดดา กิตติวิภาค (2525, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า “ความคิดเห็นคือ ความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบซึ่งทำให้เกิดความพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบ ในทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด”

พรรณี ข.เจนจิต(2525, หน้า 288) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า “ความคิดเห็นเป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งที่พอใจและไม่พอใจ ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันออกไป”

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2524, หน้า 94) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า “ความคิดเห็นคือ การประเมินหรือการตัดสินเกี่ยวกับความชอบหรือความไม่ชอบ ในวัตถุ คนหรือเหตุการณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนๆ หนึ่งเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง”

จากความหมายของความคิดเห็นที่นักวิชาการได้ให้ความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกด้านอารมณ์ ความรู้สึกการนึกการคิด การพูด การเขียน และการโต้ตอบของบุคคลซึ่งเป็นการแสดงออกทางด้านทศนคติอย่างหนึ่งที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งการแสดงออกนั้นเป็นผลมาจากความรู้ ประสบการณ์ ที่ได้รับการสั่งสมมา และสามารถสื่อสารออกมาเป็นคำพูด ลักษณะท่าทางซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคน ๆ หนึ่งเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างหรืออาจจะไม่แสดงออกเลยก็ได้

2.1.2 ประเภทและหน้าที่หรือกลไกของความคิดเห็น

กาญจนา คำสุวรรณ และนิตยา (2542, หน้า 83) ได้กล่าวถึง การเกิดความคิดเห็นว่าเกิดจาก

- 1) การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธก็จะมีความเลื่อมใสในศาสนาพุทธไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากได้พบเห็น ได้ปฏิบัติทางด้านพุทธศาสนาอยู่ทุกวัน
- 2) จากเหตุการณ์ที่ประทับใจ ซึ่งมักจะเป็นประสบการณ์เพียงครั้งเดียว
- 3) การรับเอาความคิดเห็นเดิมของผู้ที่มีอยู่แล้วมาเป็นความคิดเห็นของตนเอง เช่น เมื่อเป็นนิสิตใหม่ของมหาวิทยาลัยเรามากจะเอาความคิดเห็นต่างๆ จากนิสิตเก่า
- 4) เกิดจากบุคลิกภาพของแต่ละคน เช่น บางคนที่มีมองโลกในแง่ร้าย
- 5) เกิดจากอิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นแหล่งให้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเข้าใจและอารมณ์

6) ความต้องการที่จะให้สมปรารถนาทำให้เกิดความคิดเห็นต่อสิ่งอื่นๆ เช่น คนมีใช้มีความคิดเห็นที่ดีต่อหมอ และหมอเป็นผู้รักษาเขาให้หายได้

นอกจากนี้ ยังวัดระดับความคิดเห็นว่า เป็นลักษณะของแต่ละบุคคล การวัดจึงวัดจากแรงจูงใจการรับรู้ แต่มีข้อแตกต่างของประสบการณ์ และปัจจัยอื่นๆ จึงมีวิธีการวัดความรู้สึกดังนี้

1) การฉายภาพ เป็นการวัดโดยการสร้างจินตนาการจากภาพ โดยภาพจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดเห็นออกมา และสามารถพิจารณาได้ว่าบุคคลมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อภาพที่เห็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาเป็นสำคัญ

2) การสัมภาษณ์ เป็นการซักถามบุคคลเพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลที่ขยายครอบคลุมทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

3) การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการวัดความคิดเห็นที่สิ้นเปลืองเวลา และเงินทุนน้อยกว่าวิธีอื่น โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มที่ต้องการศึกษาให้ตอบกลับมา แต่มีข้อจำกัดอยู่ว่าผู้ที่ถูกถามต้องอ่านออกเขียนได้

4) การเล่าความรู้สึก เป็นการวัดโดยการให้บุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมา ซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดตามประสบการณ์และความสามารถออกมา ถึงแม้จะไม่สามารถวัดความคิดเห็นได้ โดยตรงแต่เนื่องจากความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้วยภาษาพูด ภาษาเขียน จึงสามารถวัดได้จากการแสดงออกดังกล่าว โดยอาศัยเครื่องมือต่างๆ เช่น การตอบแบบสอบถาม การฉายภาพ การสัมภาษณ์ และการเล่าความรู้สึก เป็นต้น

นวม สงวนทรัพย์ (2535, หน้า 77) ได้สรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1) ความคิดเห็น คือ ความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความคิดเห็น คือการแสดงออกแห่งภาพทางสมองทางจิตเกี่ยวกับวัตถุ ปัจเจกชน และสถานการณ์ต่าง ๆ

2) ความคิดเห็นมิใช่สิ่งติดมาแต่กำเนิด หากเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์

3) ความคิดเห็นทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลควรประพฤติ หรือแสดงปฏิกิริยาในอาการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัจเจกชน วัตถุ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ความคิดเห็นจะครอบคลุมเกี่ยวกับการประเมินค่าหรือความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ เป็นการรวบรวมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อและความจริง รวมทั้งความรู้สึกที่เรียกว่า เป็นการประเมินค่าทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งทั้งหมดจะเกี่ยวพันถึงกันและจะบรรยายให้ทราบถึงจุดแกนกลางของวัตถุนั้น ๆ ความรู้ และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น

แดเนียล แคทซ์ (2550, หน้า 8-9) ได้อธิบายถึง หน้าที่หรือกลไกของความคิดเห็น ที่สำคัญไว้ 4 ประการ คือ

1) เพื่อใช้สำหรับการปรับตัว (Adjustment) หมายความว่า ตัวบุคคลทุกคนจะอาศัยความคิดเห็นเป็นเครื่องยึดถือ สำหรับการปรับ พฤติกรรม ของตนให้เป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด และให้มีผลเสียน้อยที่สุด ดังนั้น ทักษะคติจึงสามารถเป็นกลไก ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์ และที่ไม่พึงประสงค์ของเขา และด้วยสิ่งเหล่านี้เอง ที่จะทำให้นวโน้มของพฤติกรรมเป็นไปในทางที่ต้องการมากที่สุด

2) เพื่อป้องกันตัว (Ego-Defensive) โดยปกติในทุกขณะ คนทั่วไปมักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับความจริง ในสิ่งซึ่งเป็นที่ขัดแย้งกับความนึกคิดของตน (self-Image) ดังนั้น ความคิดเห็นจึงสามารถสะท้อนออกมาเป็นกลไกที่ป้องกันตัว โดยการแสดงออกเป็นความรู้สึกดูถูกเหยียดหยามหรือติฉินนินทาคนอื่นและขณะเดียวกัน ก็จะยกตนของให้สูงกว่าด้วยการมีความคิดเห็นที่ถือว่าตนนั้นเหนือกว่าผู้อื่น การก่อตัวที่เกิดขึ้นมาของความคิดเห็นในลักษณะนี้ มีลักษณะแตกต่างจากการมีความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการปรับตัว ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ ความคิดเห็นจะมีใช้พัฒนาขึ้นมาจากการมีประสบการณ์กับสิ่งนั้น ๆ โดยตรง หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากภายในตัวผู้หนึ่งเองและสิ่งที่เป็นเป้าหมายของการแสดงออกมาซึ่ง ความคิดเห็นนั้นก็เพียงสิ่งที่เขาผู้หนึ่งหวังให้เพียงเพื่อการระบายความรู้สึกเท่านั้น

3) เพื่อการแสดงความหมายของค่านิยม (value Expressive) ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมต่าง ๆ และด้วยความคิดเห็นนี้เอง ที่จะใช้สำหรับสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมต่าง ๆ ในลักษณะที่จำเพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ดังนั้น ความคิดเห็น จึงสามารถใช้สำหรับอธิบายและบรรยายความเกี่ยวกับค่านิยมต่าง ๆ ได้

4) เพื่อเป็นตัวจัดระเบียบเป็นความรู้ (Knowledge) ความคิดเห็นเป็นมาตรฐานที่ตัวบุคคลจะสามารถใช้ประเมิน และทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อม ที่มีอยู่รอบตัวเขา ด้วยกลไกดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้ตัวบุคคลสามารถระบุและเข้าใจถึงระบบ และระเบียบของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเขาได้

สรุปได้ว่า ประเภทและหน้าที่หรือกลไกของความคิดเห็นของบุคคลจะเกิดขึ้นเพื่อใช้สำหรับการปรับตัว หรือการปรับพฤติกรรม ของตนให้เป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด และให้มีผลเสียน้อยที่สุดโดยมี ปัจจัยหลายประการเช่น พื้นฐานทางครอบครัว การเลี้ยงดู เหตุการณ์ที่ประสบในชีวิต อิทธิพลของสังคม ซึ่งความคิดเห็นจะเป็นเชิงบวกหรือลบ ก็เนื่องจากความเข้าใจ และการแสดงออกทางจินตนาการ การให้สัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถามการเล่าความรู้สึก ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทำให้บุคคลแสดงความคิดเห็นที่มีความแตกต่างกัน

2.1.3 ความสำคัญของความคิดเห็นและการเปลี่ยนแปลง

เฮอร์เบิร์ต ซี. เคลแมน (2550, หน้า 9-10) ได้อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น โดยมีความเชื่อว่าความคิดเป็นอย่างเดียวกัน อาจเกิดในตัวบุคคลด้วยวิธีที่ต่างกัน จากความคิดนี้ เฮอร์เบิร์ต จึงได้แบ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นออกเป็น 3 ประการ คือ

1) การยินยอม (Compliance) การยินยอมจะเกิดได้เมื่อบุคคลยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อตัวเขาและมุ่งหวังจะได้รับความพอใจจากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลนั้น การที่บุคคลยอมกระทำตามสิ่งที่ยอยากให้เขากระทำนั้น ไม่ใช่เพราะบุคคลเห็นด้วยกับสิ่งนั้น แต่เป็นเพราะเขาคาดหวังว่าจะได้รับรางวัล หรือการยอมรับจากผู้อื่นในการเห็นด้วย และกระทำตามดังนั้น ความพอใจที่ได้รับจากการยอมกระทำตามนั้น เป็นผลมาจากอิทธิพลทางสังคมหรืออิทธิพลของสิ่งทีก่อให้เกิดการยอมรับนั้น กล่าวได้ว่าการยอมกระทำตามนี้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นซึ่งจะมีผลผลักดันให้บุคคลยอมกระทำตามมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับจำนวนหรือความรุนแรงของรางวัลและการลงโทษ

2) การเลียนแบบ (Identification) การเลียนแบบเกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับสิ่งเร้า หรือสิ่งกระตุ้น ซึ่งการยอมรับนี้เป็นผลมาจากการที่บุคคลต้องการจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือที่พอใจ

ระหว่างตนเองกับผู้อื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่นจากการเลียนแบบนี้ ความคิดเห็นของบุคคลจะเปลี่ยนไปมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าให้เกิดการเลียนแบบ กล่าวได้ว่าการเลียนแบบเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ซึ่งเป็นพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการโน้มน้าวใจของสิ่งเร้าที่มีต่อบุคคลนั้น การเลียนแบบจึงขึ้นอยู่กับพลัง (Power) ของผู้ส่งสารบุคคลจะรับเอาบทบาททั้งหมดของคนอื่นมาเป็นของตนเองหรือแลกเปลี่ยนบทบาทซึ่งกันและกันบุคคลจะเชื่อในสิ่งที่ตัวเองเลียนแบบ แต่ไม่รวมถึงเนื้อหาและรายละเอียดในการเลียนแบบความคิดเห็นของบุคคลจะเปลี่ยนไปมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

3) ความต้องการที่อยากจะเปลี่ยน (Internalization) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่าซึ่งตรงกับความต้องการภายในค่านิยมของเขา พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในลักษณะนี้จะสอดคล้องกับค่านิยมที่บุคคลมีอยู่เดิม ความพึงพอใจที่ได้จะขึ้นอยู่กับเนื้อหา รายละเอียดของพฤติกรรมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถ้าความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมถูกกระทบไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งสิ้นองค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสาร ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นได้ทั้งสิ้น นอกจากนั้นความคิดเห็นของบุคคลเมื่อเกิดขึ้นแล้วแม้จะคงทน แต่สามารถเปลี่ยนได้โดยตัวบุคคล สถานการณ์ ข่าวสาร การชวนเชื่อและสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่ แต่จะต้องมีความสัมพันธ์ กับค่านิยม ของบุคคลนั้น นอกจากนี้ อาจเกิดจากการยอมรับโดยการบังคับเช่น กฎหมาย

แมคไกวร์และมิลแมน (อ้างใน พลกฤต ทุมแก้ว, 2550, หน้า 10-11) กล่าวว่า “แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นโดยใช้อิทธิพลทางสังคม เกิดจากความเชื่อที่ว่าบุคคลจะพัฒนาความคิดเห็นของตนเองในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้รับจากผู้อื่นในสังคม สิ่งที่มีอิทธิพลทางสังคม แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) กลุ่มอ้างอิง (Reference Group) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เราใช้เป็นมาตรฐานสำหรับประเมินความคิดเห็น ความสามารถของเราหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปบุคคลจะใช้กลุ่มอ้างอิงเพื่อประเมินความคิดเห็นของตนและตัดสินใจว่าความคิดเห็นของตนถูกต้อง เพราะคิดว่าคนส่วนใหญ่ในกลุ่มมีความคิดเห็นเช่นเดียวกับตนนี้

2) บุคคลอ้างอิง (Reference Individuals) หมายถึง บุคคลที่เราใช้เป็นมาตรฐานเพื่อประเมินความคิดเห็น ความสามารถของเราหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อิทธิพลของผู้อื่นที่มีต่อความคิดเห็นของบุคคลตรงกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เรียกว่า การเลียนแบบ (Identification) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลรับเอาคุณสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของตน ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของความคิดเห็น ในส่วนของ การรับรู้เชิงแนวคิด (Cognitive Component) และเมื่อองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบส่วนอื่นจะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนด้วยบุคคลากรทางการแพทย์ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารต้องมีความเชี่ยวชาญ (Expertness) และความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) จะทำให้มีความน่าเชื่อถือสูงสามารถชักจูงใจได้อีกทั้งมีบุคลิกภาพ (Personality) ดีก็จะมีผลต่อการยอมรับ นอกจากนี้หากข้อมูลข่าวสารมีการเตรียมมาเป็นอย่างดีการเรียงลำดับความชัดเจนตลอดจนมีความกระชับและมีช่องทาง

ในการส่งที่เหมาะสม ผู้ใช้บริการซึ่งเป็นผู้รับสารก็อยากฟังและมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามคำแนะนำหรือชักจูง

ความสำคัญของความคิดเห็น เป็นการศึกษาเชิงสำรวจความคิดเห็นนั้น เป็นการศึกษาจากองค์ประกอบของความคิดเห็นของบุคคลโดยทั่วไป 3 ประการ คือ บุคคลที่ถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง ซึ่งจะแสดงออกมาในระดับที่สูงต่ำ มากหรือน้อย โดยทั่วไปแล้ววิธีวัดความคิดเห็นนั้นจะใช้การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ทั้งเพื่อจะค้นหาความรู้สึก การตัดสินใจจากการประเมินค่า หรือทัศนคติเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะของบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นการศึกษาวิจัยด้านความคิดเห็นจึงเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทาง กำหนดนโยบาย การพัฒนาหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ตรงเป้าหมาย และยังสามารถตอบสนองความต้องการของหน่วยงานหรือบุคคลในหน่วยงานนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการปลูกฝังอบรมให้ความรู้ สร้างสรรค์พัฒนาสติปัญญาของบุคคลด้วยแล้ว ยังต้องตระหนักในการสำรวจ เก็บข้อมูลความคิดเห็น ความรู้สึกเหล่านี้ เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงเตรียมความพร้อมของหน่วยงานให้ทันสมัยทันต่อสถานการณ์อยู่เสมอ

สรุปได้ว่าความคิดเห็นมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากการยอมรับและยินยอม หรือความต้องการที่อยากเปลี่ยน ซึ่งเกิดจากการเลียนแบบ หรือเกิดจากอิทธิพลที่ได้รับ มีสิ่งที่ตนเองยอมรับหรือในความต้องการสิ่งใหม่ ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตัวเองหรือการแลกเปลี่ยนบทบาทความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจต่อตนเองและสังคมมากขึ้น

2.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือสิ่งเดียวกันจึงไม่จำเป็นต้องคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่ได้รับอิทธิพลต่อการแสดงออกของความคิดเห็นในสิ่งนั้น ๆ ปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ได้มีผู้เสนอแนวความคิดไว้หลายประการสามารถสรุปสาระได้ดังนี้

พลกฤต ทุ่มแก้ว (2546, หน้า 19-20) กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็นมีดังนี้

1) ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย (Gene and Physiological Factorrs) เป็นปัจจัยตัวแรกที่ไม่ค่อยจะพูดถึงกันมากโดยมีการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านพันธุกรรมจะมีผลต่อระดับความก้าวร้าวของบุคคลซึ่งจะมีผลต่อการศึกษาเจตคติหรือความคิดเห็นของบุคคลนั้นๆได้ปัจจัยทางร่างกาย เช่นอายุความเจ็บป่วยและผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดจะมีผลต่อความคิดและเจตคติของบุคคล ยกตัวอย่างเช่นคนที่มีความคิดอนุรักษ์นิยมมักจะเป็นคนที่มีอายุมาก เป็นต้น

2) ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล (Direct Personal Experience) คือบุคคลได้รับความรู้สึกและความคิดต่างๆจากประสบการณ์โดยตรงเป็นการกระทำหรือได้พบเห็นต่อสิ่งนั้นๆโดยตนเองทำให้เกิดเจตคติหรือความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับเช่นเด็กทารกที่แม่ได้ป้อนน้ำนมคั้นให้ทานเขาจัดมีความรู้สึกชอบเนื่องจากน้ำนมหวานเย็นหอมชื่นใจทำให้เขามีความรู้สึกต่อน้ำนมที่ได้ทานเป็นครั้งแรกเป็นประสบการณ์โดยตรงที่เราได้รับ

3) อิทธิพลจากครอบครัว (Parental Influence) เป็นปัจจัยที่บุคคลเมื่อเป็นเด็กจะได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และครอบครัวทั้งนี้เมื่อตอนเป็นเด็กเล็กๆจะได้รับการ

อบรมสั่งสอนทั้งในด้านความคิดการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายการให้รางวัลและการลงโทษซึ่งเด็กจะได้รับจากครอบครัวและจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับมา

4) เจตคติและความคิดเห็นของกลุ่ม (Group Determinants of Attitude) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นหรือเจตคติของแต่ละบุคคลเนื่องจากบุคคลจะต้องมีสังคมและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มดังนั้นความคิดเห็นและเจตคติต่างๆจะได้รับการถ่ายทอดและมีแรงกดดันจากกลุ่มไม่ว่าจะเป็นเพื่อนในโรงเรียนกลุ่มอ้างอิงต่างๆซึ่งทำให้เกิดความคล้อยตามเป็นไปตามกลุ่ม

5) สื่อมวลชน (Mass Media) เป็นสื่อต่างๆที่บุคคลได้รับสื่อต่างๆเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ภาพยนตร์วิทยุโทรทัศน์ต่างๆจะมีผลทำให้บุคคลมีความคิดเห็นมีความรู้สึกต่างๆเป็นไปตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อ

ชัยพงษ์ โชติวรรณ (2541, หน้า 15) ได้เสนอว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นนอกจากจะเป็นการอบรมของครอบครัวกลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและสื่อมวลชนเหมือนนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นแล้ววัฒนธรรมประเพณียังส่งผลต่อความคิดเห็นด้วยโดยบุคคลได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีได้ก็ย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมและประเพณีนั้นๆและมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนไปในทางที่ดีด้วย

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักวิชาการต่างๆดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรื่องใดเรื่องหนึ่งในลักษณะถึงการยอมรับหรือปฏิเสธนั้นขึ้นอยู่กับสถานภาพประสบการณ์และความรู้โดยตรงของบุคคลปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกายและการเลี้ยงดูจากครอบครัวเจตคติความคิดเห็นของกลุ่มมวลชนระดับการศึกษาบริษัทของสังคมที่เกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อมเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลก็เป็นส่วนหนึ่งซึ่งตัวแปรเหล่านี้ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ความคิดเห็นจึงหมายถึงการแสดงออกของบุคคลที่มีต่อความรู้สึกนึกคิดทัศนคติซึ่งการแสดงออกนั้นจะเป็นเชิงบวกหรือเชิงลบก็ตามย่อมแสดงออกมาจากพื้นฐานของความรู้ประสบการณ์และความเข้าใจของตนเองซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคลการแสดงความคิดเห็นมักจะมีหลากหลายหลายในอารมณ์เป็นส่วนประกอบและพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเสมอ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองของเจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาลก็มีการกล่าวถึงภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสทั้งในพระวินัยปิฎกและพระสุตตันตปิฎก เพื่อให้เห็นว่าเจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อพระพุทธศาสนาและสังคม ในเบื้องต้นนี้ผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นว่าภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาลมีความเป็นมาอย่างไร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“เจ้าอาวาส” เป็นคำที่สังคมไทยเรียกพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่ง ผู้ปกครองวัด (The Royal Academy, 2003) ตรงกับภาษาบาลีว่า อาวาสิกะ แปลได้ 2 ความหมาย คือ (1) ภิกษุผู้อยู่ประจำในอาวาส หรือ ภิกษุผู้อยู่ในอาวาส และ (2) ภิกษุผู้ปกครองดูแลอาวาส ตามความหมายนี้ภิกษุที่เป็นเจ้าอาวาสนั้นจะต้องพักอาศัยอยู่ในวัดแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นประจำและดูแลความเรียบร้อยของเสนาสนะต่างๆ ในวัดให้เพียงพอต่อการอาศัยและคงทนถาวร ตำแหน่งของภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสนี้

ไม่มีการแต่งตั้งจำทางฝ่ายบ้านเมืองเหมือนในสังคมไทยปัจจุบัน ส่วนมากเจ้าอาวาสจะเป็นพระสังฆเถระ หรืออุปัชฌาย์อาจารย์ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคณะสงฆ์และได้ทำหน้าที่ปกครองศิษย์ในสำนัก และดูแลความเรียบร้อยของวัดอย่างไรก็ตาม มีคำภาษาบาลีอีกศัพท์หนึ่งที่มีความหมายว่า อาวาสิกะ ได้แก่คำว่า “นิวาสิ” หรือ “นิวาสิกะ” แปลว่า ภิกษุอยู่ประจำ [ในอาวาส] หรือภิกษุเจ้าถิ่น คำนี้ใช้เรียกภิกษุทุกๆ ไปที่อยู่ประจำในวัดแห่งใดแห่งหนึ่งโดยไม่ได้รับหน้าที่ปกครองดูแลวัด มองในแง่หนึ่งก็มีความหมายคล้ายกับคำว่า “พระลูกวัด” พระอรธกถาจารย์ จำแนกให้เห็นความแตกต่างระหว่าง เจ้าอาวาส (อาวาสิกะ) กับภิกษุเจ้าถิ่น (นิวาสิกะ) ไว้ดังความในอรธกถาพระวินัยปิฎกว่า

ในคำว่า อาวาสิกา โหนติ นี้มีวินัยฉัยดังนี้: อาวาสของภิกษุเหล่านี้มีอยู่; เหตุนี้ ภิกษุเหล่านี้จึงชื่อว่า อาวาสิกะ (เจ้าอาวาส). วิหารท่านเรียกว่า อาวาส. วิหารนั้นเกี่ยวเนื่องแก่ภิกษุเหล่าใดโดยความเป็นผู้ดำเนินหน้าที่มีการก่อสร้างสิ่งใหม่ๆ และการซ่อมแซมของเก่าเป็นต้นภิกษุเหล่านั้นชื่อว่า อาวาสิกะ (เจ้าอาวาส) แต่ภิกษุเหล่าใด เพียงแต่อยู่ในวิหารอย่างเดียว, ภิกษุเหล่านั้น ท่านเรียกว่า เนวาสิกะ (เจ้าถิ่น) ตามความในอรธกถาพระวินัยปิฎกนี้แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาวาส (อาวาสิกะ) ได้แก่ภิกษุที่อาศัยอยู่ในวัด และมีหน้าที่สำคัญ คือ การปกครองดูแลความเรียบร้อยของวัด ด้วยการดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะใหม่และทำการซ่อมแซมเสนาสนะเก่าที่ชำรุดทรุดโทรม ส่วนภิกษุอื่นที่อาศัยอยู่ในวัดอื่นๆ จะเรียกว่าพระลูกวัด หรือภิกษุเจ้าถิ่น (นิวาสิกะ) ก็ได้จากการศึกษาพบว่าโดยทั่วไปแล้วภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสมักจะเป็นภิกษุที่อาศัยอยู่ในวัดนั้นๆ ก่อนภิกษุรูปอื่นและมักจะเป็นพระสังฆเถระ คือ ภิกษุผู้บวชก่อนภิกษุทุกรูปที่อยู่ในวัดเดียวกัน บางครั้งก็เป็นอุปัชฌาย์หรืออาจารย์ของภิกษุในวัดด้วย เจ้าอาวาสจึงมักจะได้รับเคารพจากหมู่ภิกษุและประชาชนทั่วไป

สรุปความได้ว่า ภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาลนั้นจะต้องพักอาศัยอยู่ในวัด แห่งใดแห่งหนึ่งเป็นประจำ พร้อมกันนั้นต้องทำหน้าที่ปกครองเพื่อนสหธรรมิก ที่อาศัยอยู่ในวัดและดูแลความเรียบร้อยของเสนาสนะต่างๆ ในวัดให้เพียงพอต่อการเป็นที่อาศัย สะอาดและคงทนถาวร ตำแหน่งของภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสนี้ไม่มีการแต่งตั้งจำทางฝ่ายบ้านเมืองเหมือนในสังคมไทยปัจจุบัน หากแต่เป็นคำเรียก พระสังฆเถระ อุปัชฌาย์หรืออาจารย์ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคณะสงฆ์และได้ทำหน้าที่ปกครองศิษย์ในสำนักและดูแลความเรียบร้อยของวัดสถานะของเจ้าอาวาสสมัยพุทธกาลในฐานะผู้นำของวัดในการบำเพ็ญสมณธรรมนั้น พระพุทธองค์และพระภิกษุผู้เป็นสาวกจะให้ความสำคัญกับการพักอาศัยอยู่ในป่า พระพุทธองค์เห็นว่า นักบวชผู้ละบ้านเรือนออกมาแสวงหาความพ้นทุกข์นั้นควรจะอาศัยอยู่ในป่าไม่เพราะการอยู่ในป่าจะทำให้ไม่ต้องพบปะผู้คนมาก อารมณ์จะได้ไม่ฟุ้งซ่านกับสิ่งนอกกาย แต่ถึงอย่างนั้นนักบวชก็ไม่ควรเป็นผู้หนีโลก เมื่อมีความเข้าใจหลักธรรมและเข้าใจชีวิตดีแล้วก็ควรจะนำธรรมที่ตนเองค้นพบไปแนะนำสั่งสอนชาวบ้านด้วย ด้วยเห็นความสำคัญของป่าดังกล่าวมานี้ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์จึงกำหนดให้ภิกษุพักอาศัยอยู่ในวัดซึ่งส่วนมากมีลักษณะเป็นป่า วัดในสมัยพุทธกาลหมายถึง สถานที่สำหรับพักอาศัยเพื่อบำเพ็ญสมณธรรมของภิกษุในพระพุทธศาสนา อาจจำแนกสถานของวัดกว้าง ๆ เป็น 2 ประเภท คือ

1) วัดที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่สำหรับวัดประเภทนี้จะไม่มีการระบุตัวภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส พระพุทธเจ้าจะอยู่ในฐานะเป็นประมุขของหมู่ภิกษุในกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่อยู่ในวัดและนอกวัด ความเป็นอยู่หรือความเป็นไปต่างๆ ในวัด รวมทั้งการสนทนาธรรม การรับนิมนต์ก็จะมีพระพุทธองค์เป็นประธาน แต่บางกรณีแม้บางครั้งจะมีพระพุทธเจ้าประทับอยู่ในวัด ก็อาจมีการมอบหมายให้

พระสังฆเถระทำหน้าที่สำคัญในนามคณะสงฆ์ได้เช่น การอนุโมทนาในที่ฉันภัตตาหาร แต่ก็เป็นการให้ความสำคัญแก่พระผู้มีพระราชาแก่กว่าภิกษุอื่นๆ เท่านั้น ไม่ได้ยกย่องในฐานะเจ้าอาวาสผู้ปกครองดูแลวัด (Thai Tipitaka/7/362/228-229)

2) วัดที่พระพุทธรูปเจ้าไม่ได้ประทับอยู่เนื่องจากวัดในสมัยพุทธกาลมีจำนวนมาก จึงมีบางวัดที่พระพุทธรูปเจ้าประทับเป็นบางช่วงเวลา บางวัดพระพุทธรูปเจ้าอาจไม่เคยประทับจำพรรษา จากการศึกษาพบว่า วัดที่พระพุทธรูปเจ้าไม่ได้ประทับอยู่ด้วยนั้นจะมีภิกษุเจ้าอาวาสปกครองดูแล วัดประเภทนี้จะถือว่าเป็นสมบัตติกลางของภิกษุผู้อยู่ในทิศทั้ง 4 คือภิกษุทุกรูปสามารถเข้ามาพักอาศัยในวัดได้โดยพระพุทธรูปเจ้ากำหนดให้มีเจ้าอาวาสกระทำวัตรต่อภิกษุผู้เดินทางผ่านมาพัก เรียกว่า อาวาสสิกวัตร และกำหนดวัตรให้ภิกษุผู้เดินทางผ่านมาพักได้ปฏิบัติเรียกว่า อาคันตุกวัตร เจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาลจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนที่เป็นศาสนวัตถุและศาสนบุคคล สรุปลักษณะของเจ้าอาวาสได้ดังต่อไปนี้ Journal of MCU Peace Studies Special Issue 327

(1) เจ้าอาวาสเป็นภิกษุผู้อยู่ประจำวัดเป็นเวลานานพอสมควรจนเป็นที่รับรู้ของสังฆม และได้รับความไว้วางใจให้ดูแลความเรียบร้อยต่างๆในวัด การเข้าสู่ตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้นไม่พบข้อมูลอย่างชัดเจนว่าต้องได้รับการแต่งตั้งจากฝ่ายบ้านเมืองหรือฝ่ายคณะสงฆ์

(2) เจ้าอาวาสเป็นผู้มีส่วนสำคัญเกี่ยวกับเสนาสนะในวัด 2 ด้านที่สำคัญ คือ การสร้างเสนาสนะ ใหม่และปฏิสังขรณ์เสนาสนะเก่าทั้งนี้เพื่อให้วัดมีเสนาสนะที่เพียงพอต่อการพักอาศัยของภิกษุในวัดและภิกษุทั่วไปที่เดินทางผ่านมา

(3) เจ้าอาวาสเป็นตัวแทนของวัดต้อนรับอาคันตุกภิกษุคือ เมื่อมีอาคันตุกภิกษุเดินทางผ่านมาพักในวัด หากเจ้าอาวาสมีพรรษาแก่กว่า หลังจากนุ่งห่มให้เรียบร้อย เก็บบริขารและทำกิจส่วนตัวแล้ว อาคันตุกภิกษุจะต้องไปไหว้พระสังฆเถระที่เป็นเจ้าอาวาสแล้วค่อยเข้าพักในเสนาสนะที่สงฆ์จัดให้ แต่หากเจ้าอาวาสมีพรรษาอ่อนกว่า เจ้าอาวาสจะเป็นฝ่ายไหว้อาคันตุกภิกษุและบอกคฤหัสถ์ให้มาถวายความอุปถัมภ์ภิกษุที่มาใหม่ (Thai Tipitaka/22/234/376) ตามความหมายนี้เจ้าอาวาสถือว่ามีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้แก่ภิกษุที่เดินทางผ่านมาให้ได้พักอาศัยในวัดตามเจตนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ได้ถวายวัดแก่สงฆ์

(4) เจ้าอาวาสเป็นอุปัชฌาย์หรืออาจารย์ต้องเป็นผู้ใคร่ต่อการศึกษา สรรเสริญการเอาใจใส่การศึกษา ชักชวนให้ภิกษุอื่นให้ใคร่ต่อการศึกษาและสรรเสริญคุณที่มีจริงเป็นจริงของภิกษุอื่นที่ใคร่ต่อการศึกษาตามโอกาสอันควร (Thai Tipitaka/20/92/323) พร้อมกันนั้นก็ให้การศึกษอบรมแก่ภิกษุในวัดให้ได้รับการศึกษาตามหลักไตรสิกขาจนกว่าจะมีปัญญารักษาทน

(5) เจ้าอาวาสเป็นผู้ให้การอนุเคราะห์แก่คฤหัสถ์ผู้ถวายความอุปถัมภ์บำรุงวัดตามพระธรรมวินัยเช่น แนะนำให้รักษาศีลและปฏิบัติธรรม หากคฤหัสถ์ป่วยก็ต้องไปดูแลจิตใจ ฉลองศรัทธาตามสมควรไม่ว่าไทยธรรมจะเลวหรือประณีต ไม่ทำศรัทธาไทยให้ตกไป (Thai Tipitaka/22/235/377)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สถานะของเจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาลส่วนมากจะโดดเด่นด้านการปกครองดูแลวัดและอำนวยความสะดวกให้แก่อาคันตุกภิกษุที่เดินทางผ่านมา พร้อมกันนั้นก็ทำหน้าที่ต้องให้การศึกษอบรมแก่ภิกษุในวัดและให้การสงเคราะห์อุบาสกอุบาสิกาผู้เป็นกำลังหลักในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาตามสมควรด้วย

การปกครองของเจ้าอาวาสที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสในคัมภีร์พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะที่ปรากฏในอวาสีวรรค เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากต่อพระพุทธศาสนาและสังคมการทำหน้าที่เจ้าอาวาสจำต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์แต่สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องหน้าสนใจ คือ พระพุทธองค์จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองของเจ้าอาวาส กล่าวคือในอวาสีวรรคพระพุทธองค์ให้ความสำคัญกับการฝึกหัดพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขาของเจ้าอาวาสเป็นอันดับแรก เมื่อพัฒนาตนเองได้ดีพอสมควรแล้วค่อยผันตัวเองไปช่วยพัฒนาส่วนอื่นทั้งที่เป็นบุคคล (บรรพชิตและคฤหัสถ์) และเสนาสนะภายในวัด ดังนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าอาวาสจะต้องเป็นคนมีความรู้และความสามารถ จากการศึกษาหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้เป็นหลักในการปฏิบัติของเจ้าอาวาสโดยละเอียดแล้ว สามารถประมวลสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในฐานะผู้นำของวัดที่เป็นไปตามพุทธประสงค์นั้นครอบคลุมใน 5 ด้านที่สำคัญ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านการพัฒนาตนของเจ้าอาวาส

ในการแสดงหลักธรรมเพื่อเป็นข้อปฏิบัติแก่ภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสนั้น พระพุทธองค์จะให้ความสำคัญแก่คุณสมบัติส่วนตัวของเจ้าอาวาสมาก โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกิริยามารยาท วัตรปฏิบัติอันเป็นทำเนียบของภิกษุสงฆ์รวมทั้งความรอบรู้ในพระธรรมวินัย ความใส่ใจในการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาและความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมตามลำดับ พอประมวลบทบาทของเจ้าอาวาสด้านการพัฒนาตนของเจ้าอาวาสได้ดังต่อไปนี้(Thai Tipitaka/22/231-233/373-375)

(1) เจ้าอาวาสที่สังคมาควรยกย่องต้องมีอาภักดิ์กิริยาเรียบร้อย ถิ่นพร้อมด้วยมรรยาทและข้อวัตรปฏิบัติตามแบบแผนของสมณะ คุณสมบัติข้อนี้นอกจากจะเป็นที่มาของความเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนแล้ว ก็จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ภิกษุสามเณรที่อยู่ใต้ปกครองด้วย

(2) เจ้าอาวาสต้องเอาใจใส่ในการศึกษาพระธรรมวินัย เป็นพหูสูตร ให้รู้หลักการสำคัญของพระพุทธ ศาสนาทั้งที่เป็นหลักการและข้อปฏิบัติสามารถสั่งสอนแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้อย่างไม่ติดขัดคุณสมบัติข้อนี้นอกจากจะเป็นคุณต่อพระศาสนาด้านการสืบต่อคำสอนแล้ว ยังเป็นเครื่อง มีอสำคัญของการปกครองดูแลวัดด้วย เพราะการที่พระพุทธองค์ตั้งวัดขึ้นก็เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมบรรยากาศ ระบบความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการที่แต่ละบุคคลจะได้พัฒนาตนขึ้นมาด้วยหลักไตรสิกขา ไม่อนุญาตให้ภิกษุใหม่ปลีกตัวไปอยู่ผู้เดียวโดยไม่เกี่ยวข้องกับภิกษุอื่น ดังนั้น ในแต่ละวัดจึงต้องมีเจ้าอาวาส อุปัชฌาย์อาจารย์เป็นผู้ปกครองดูแลภิกษุใหม่ให้ได้รับการศึกษาจนกว่าจะมีปัญญารักษาดน

(3) เจ้าอาวาสต้องฉลาดในการใช้คำพูดในเวลาสั่งสอนภิกษุในวัดและคฤหัสถ์ต้องฝึกใช้คำพูดที่งดงาม สื่อสารได้เข้าใจง่าย ในการสั่งสอนธรรมก็ต้องฝึกหัดจนสามารถกล่าวสอนธรรมให้ผู้มาหาเข้าใจได้อย่างชัดเจน ยอมรับไปปฏิบัติเข้าใจแจ่มแจ้งและเบิกบานใจ โดยการกล่าวสั่งสอนนี้ต้องเป็นไปด้วยความหวังดีปรารถนาดีและหวังความเจริญในพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ

(4) เจ้าอาวาสต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการทำความเพียรเพื่อขัดเกลาจิตใจ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ชีวิตของผู้บวชในพระพุทธศาสนาจึงเป็นชีวิตของผู้ศึกษาไปจนตลอดชีวิตโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ ความสิ้นอาสวกิเลส トラบใดที่ยังไม่สำเร็จเป็นพระอรหันต์ก็ต้องศึกษากันต่อไป

(5) เจ้าอาวาสต้องเอาใจใส่ในการพัฒนาของตนเองให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ มีปัญญารู้แจ้งโลกตามความเป็นจริง (ทั้งเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ) พร้อมกันนั้นต้องสนับสนุนให้ภิกษุใน วัดได้รับการศึกษาอบรมด้วย คุณสมบัติข้อนี้เป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสย้ำในเกือบทุกพระสูตรที่กล่าวถึงเจ้าอาวาส โดยรับสั่งว่า เจ้าอาวาสผู้เป็นฆานลาภีเป็นผู้ที่ควรยกย่อง เป็นที่เคารพรักของหมู่คณะและทำวัดให้งาม

2) ด้านการบริหารจัดการเสนาสนะในวัด

ในการแสดงบทบาทของภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสด้านการบริหารจัดการวัดนั้น พระพุทธองค์จะให้เห็นว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้มีหน้าที่บริหารจัดการวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เพื่อนสหพรหมจารีผู้มาจากทิศทั้ง 4 พอประมวลบทบาทของเจ้าอาวาสด้านการบริหารจัดการวัดได้ดังต่อไปนี้

(1) เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้พักอาศัยอยู่ในวัดเป็นเวลายาวนาน ข้อนี้ทำให้เจ้าอาวาสมักจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างวัดมาตั้งแต่ต้น ทำให้รู้จักเสนาสนะต่างๆ ในวัดดีว่า เหมาะสมแก่ภิกษุเช่นใด พร้อมทั้งรู้จักใช้จากาและมีความฉลาดในการจัดให้ภิกษุเข้าอยู่ในเสนาสนะ

(2) เจ้าอาวาสจะต้องมีความรู้ในการก่อสร้างเสนาสนะต่างๆ ต้องรู้หลักการทำหน้าที่ของภิกษุผู้ชำนาญการก่อสร้าง (นวกัมมิกะ) (Thai Tipitaka/7/232/145-150) การก่อสร้างเสนาสนะในวัดนั้นจะต้องใช้ทัพสมภารหลายอย่าง เช่น ไม้ดิน ศิลา หญา เสนาสนะแต่ละอย่าง เช่น ศาลา วิหาร มณฑป วัจจุกฎี เรือนไฟ เรือนโพธิ์ โรงย้อม สิ่งก่อสร้างนี้ต้องใช้สิ่งก่อสร้างต่างกันไป การได้มาซึ่งวัสดุเหล่านี้จะต้องอาศัยศฤกษณ์

(3) เจ้าอาวาสต้องเอาใจใส่ในการปฏิสังขรณ์เสนาสนะในวัดที่ชำรุดหักพัง โดยหน้าที่เจ้าอาวาสต้องรู้จักชักชวนศฤกษณ์ที่ได้บวระณาไว้ให้มาช่วยดำเนินการ เพราะภารกิจนี้บางอย่างภิกษุทำได้ด้วยตนเองไม่ได้ต้องอาศัยศฤกษณ์ช่วยเหลือ

(4) เจ้าอาวาสต้องเอาใจใส่ดูแลบริวารหรือสิ่งของเครื่องใช้อันเป็นสมบัติของสงฆ์ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้งานเวลาเมื่อมีคนศฤกษณ์มาพักอาศัย เนื่องจากบางวัดมีอาณาบริเวณกว้างและมีสิ่งของมากเช่น เตียง ตั่ง หมอน เมื่อไม่มีภิกษุอาศัยประจำก็อาจไม่มีคนดูแล สิ่งของเหล่านี้อาจจะชำรุดเสียหายไปเพราะตากแดด ตากฝน หรือถูกปลวกกัดทำลาย เมื่อเป็นเช่นนี้เจ้าอาวาสจะต้องมอบหมายให้ภิกษุในวัดรูปอื่นเก็บสิ่งของเหล่านั้นให้เรียบร้อย เพื่อจะได้นำมาใช้ในโอกาสต่อไป

(5) เจ้าอาวาสจะต้องฉลาดในการจัดให้ภิกษุในวัดและอาคันตุกษณ์เข้าพักอาศัยในเสนาสนะตามความเหมาะสมโดยให้คำถึงถึงลำดับพรรษา สุขภาพ ภาระหน้าที่และความสะดวกในการพักอาศัย โดยหน้าที่นี้อาจมอบหมายให้ภิกษุผู้เป็นเจ้าอธิการแห่งวิหารเป็นผู้ช่วยแบ่งเบาภาระจะเห็นว่า การดูแลวัดของเจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาลนั้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ชำรุดหักพังแล้ว ยังเน้นไปที่จัดการให้ภิกษุทั้งหลายได้เข้าพักตามความเหมาะสมด้วย ไม่ได้เน้นไปที่การใช้วัดไปทำประโยชน์อย่างอื่น ตามความหมายนี้เจ้าอาวาสจึงไม่ใช่ผู้มีกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ที่จะทำอะไรกับวัดก็ได้

3) ด้านการปกครองดูแลภิกษุในวัด

ในการแสดงหน้าที่ของภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสนั้น หน้าที่สำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธองค์ให้ความสำคัญมากคือ การให้การศึกษอบรมแก่ภิกษุที่อยู่ในวัด (Thai Tipitaka/22/234/376) เนื่องจากเจ้าอาวาสส่วนมากจะเป็นพระสังฆเถระ หรือไม่ก็เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ของภิกษุทั้งหลาย

การทำหน้าที่อบรมให้การศึกษาแก่ภิกษุในวัดจึงเป็นเรื่องไม่ยากนัก พอประมวลบทบาทของเจ้าอาวาสด้านการปกครองดูแลภิกษุในวัด ได้ดังต่อไปนี้

(1) หากเจ้าอาวาสเป็นอุปัชฌาย์ผู้ให้การอุปสมบทแก่ภิกษุ ภิกษุในวัดจะมีฐานะเป็นสังฆวิहारิกอุปัชฌาย์จะต้องทำวัตรต่อศิษย์คือ สังฆวิहारิกวัตร กล่าวโดยสรุปดังต่อไปนี้

1.1 เอาธุระในการศึกษา พระอุปัชฌาย์ถึงสงเคราะห์อนุเคราะห์สังฆวิहारิกด้วยการสั่งสอนอบรมศิษย์ให้มีความรู้แตกฉานในไตรสิกขา (ศีล สมาธิปัญญา) และด้านสาชีพ (สิกขาบทที่บัญญัติสำหรับภิกษุผู้ดำเนินชีวิตร่วมกัน มีความประพฤติเสมอกัน) (Thai Tipitaka/1/45/33) มีความปรองดองกัน เป็นแบบแผนแห่งความประพฤติที่ดีทำให้มีชีวิตร่วมเป็นอันเดียวกัน ทำให้ภิกษุทั้งหลายผู้มาจากถิ่นฐานชาติตระกูลต่างๆ กันมา มีความเป็นอยู่เสมอเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

1.2 สงเคราะห์ด้วยบาตร จีวรและบริวารอื่นๆ ถ้าสังฆวิहारิกไม่มีบริวารที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต พระอุปัชฌาย์จะต้องจัดหาให้จากนั้นคอยให้ความช่วยเหลือด้วยกิจที่พอจะช่วยให้ในลักษณะเดียวกับที่ศิษย์กระทำต่อตนเอง

1.3 ขวนขวายป้องกันหรือระงับความเสื่อมเสีย เช่น ความคิดจะสึก เปลื้องความเห็นผิด เป็นต้น พระอุปัชฌาย์ต้องคอยดูแลความเป็นอยู่ของสังฆวิहारิกให้อยู่ในเพศพรหมจรรย์ได้อย่างมั่นคง หากเกิดความเสียหายแก่สังฆวิहारิกต้องหาทางช่วยเหลือตามสมควร

1.4 เมื่ออาพาธเอาใจใส่พยาบาลจนตลอดชีวิต หรือรอจนกว่าจะหาย (Thai Tipitak/4/67/88-92)

(2) หากเจ้าอาวาสไม่ได้เป็นอุปัชฌาย์แต่เป็นพระสังฆเถระหรืออาจารย์ผู้สอนพระธรรมวินัยแก่ภิกษุ ภิกษุในวัดจะมีฐานะเป็นอันเตวาสิก อาจารย์จะต้องทำวัตรต่อศิษย์คือ อันเตวาสิกวัตร โดยเน้นที่การให้การศึกษาอบรมเพื่อให้รอบรู้พระธรรมวินัย หากศิษย์ไม่มีบริวาร เช่น บาตร จีวรก็ต้องหาให้และแนะนำการเลี้ยงชีพตามแบบของภิกษุ กล่าวโดยสรุปดังต่อไปนี้ (Thai Tipitaka/4/79/112-118)

2.1 เอาธุระในการศึกษาของอันเตวาสิกให้เป็นไปตามหลักไตรสิกขา

2.2 พึงอนุเคราะห์อันเตวาสิกด้วยสมณบริวารของตามสมควร

2.3 ขวนขวายป้องกัน ระงับความเสื่อมเสียที่จะเกิดแก่อันเตวาสิกจากหนักให้เป็นเบา

2.4 เมื่ออันเตวาสิกอาพาธ ให้ดูแลพยาบาลจนกว่าจะหายจะเห็นว่า หน้าที่ปกครองดูแลภิกษุที่อาศัยอยู่ร่วมกันในวัดเป็นหน้าที่หลักของเจ้าอาวาสที่เป็น เช่นนี้เพราะว่า วัดหรือคณะสงฆ์เป็นหมู่หรือชุมชนที่มีการจัดวางระบบระเบียบเป็นอย่างดีมีอุดมคติมี จุดมุ่งหมายว่าจะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบเพื่อประพฤติปฏิบัติสิ่งดีงามคือการฝึกตนให้เจริญองงามในศีล สมาธิปัญญา การที่กำหนดให้มีพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ปกครองนี้จึงเป็นหลัก ประกันว่าภิกษุผู้บวชเข้ามาใหม่จะได้รับการฝึกฝนตามหลักไตรสิกขา โดยเริ่มต้นตั้งแต่อุปสมบทใหม่ไปจนกว่าจะได้บรรลุปะเป็นพระอรหันต์และให้ภิกษุทุกรูปถือปฏิบัติพระธรรมวินัยไปในแนวเดียวกัน (P.A. Payutto, 1996) ทำให้ตนเองเป็นคนดีและทำให้สังคมเป็นอุดมศีลธรรม นำสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน (Suwannapong, 2017)

4) ด้านการอนุเคราะห์อาคันตุกภิกษุ

การทำหน้าที่ของเจ้าอาวาสอันดับต่อมาที่พระพุทธองค์ให้ความสำคัญมากคือ การทำหน้าที่ต้อนรับอาคันตุกะภิกษุที่เดินทางผ่านมาพัก เนื่องจากความเป็นไปของพระพุทธศาสนาสมัย

พุทธกาลนั้นพระพุทธรองค์และพระสาวกจะไม่ค่อยพักอาศัยอยู่ในที่ใดที่หนึ่งตลอดเวลา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยการเดินทางสัญจรพักค้างแรมในที่ต่างๆ ในเมืองที่ไม่มีวัด พระพุทธรองค์และพระสาวกก็จะอาศัยพักตามป่าเขาบ้าง โรงปั้นหมอบ้าง ศาลาบ้าง แต่หากมีวัดก็จะมาพักในวัด ดังนั้นวัดจึงกลายเป็นที่พักของอาคันตุกษิกษุโดยปริยาย ส่งผลให้เจ้าอาวาสนอกจากจะมีหน้าที่ดูแลภิกษุในวัดแล้ว ยังมีหน้าที่ต้องดูแลภิกษุที่สัญจรผ่านมาจากเมืองอื่นด้วย พอประมวลบทบาทของเจ้าอาวาสด้านการพัฒนาตนของเจ้าอาวาสได้ดังต่อไปนี้ (Thai Tipitaka/22/239/381)

(1) เจ้าอาวาสเป็นตัวแทนของวัดต้อนรับอาคันตุกษิกษุคือ เมื่อมีอาคันตุกษิกษุเดินทางผ่านมาพักในวัด หากเจ้าอาวาสมีพรรษาแก่กว่า หลังจากนุ่งห่มให้เรียบร้อย เก็บบริขารและทำกิจส่วนตัวแล้ว อาคันตุกษิกษุจะต้องไปไหว้พระสังฆเถระที่เป็นเจ้าอาวาสแล้วค่อยเข้าพักในเสนาสนะที่สงฆ์จัดให้แต่หากเจ้าอาวาสมีพรรษาอ่อนกว่า เจ้าอาวาสจะเป็นฝ่ายไหว้อาคันตุกษิกษุ

(2) เจ้าอาวาสจะต้องไม่มีความหวงแหนที่อยู่อาศัย ต้องเอาใจใส่จัดให้อาคันตุกษิกษุได้เข้าพักอาศัยในเสนาสนะตามสมควรแก่พรรษา สุขภาพและภาระหน้าที่

(3) เมื่อจัดหาที่พักให้แล้ว เจ้าอาวาสจะต้องบอกคฤหัสถ์ผู้ได้บวราณาไว้ให้มาถวายความอุปถัมภ์ภิกษุที่เดินทางมาจากเมืองอื่นให้ดำรงชีพอยู่ได้ตามสมควร

(4) ในตอนที่อาคันตุกษิกษุพักอยู่ในวัดนั้น ก่อนถึงเวลาออกบิณฑบาต เจ้าอาวาสจะต้องบอกให้ทราบโคจรคาม (สถานที่ที่เฝ้ารับบิณฑบาต) รวมทั้งตระกูลที่มีศรัทธาสามารถไปรับบิณฑบาตได้และตระกูลที่ไม่มีศรัทธา โดยไม่มีความหวงแหนโยมอุปัฏฐาก

(5) เมื่อมีคฤหัสถ์นำลาภสักการะมาถวาย เจ้าอาวาสต้องแจกจ่ายให้ทั้งแก่ภิกษุที่อยู่ในอาวาสและอาคันตุกษิกษุไม่หวงไว้บริโภคเพียงคนเดียวตามความหมายนี้เจ้าอาวาสถือว่ามีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้แก่ภิกษุที่เดินทางผ่านมาให้ได้พักอาศัยในวัดตามเจตนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ได้ถวายวัดแก่สงฆ์ในทิศทั้ง 4 ดังจะเห็นได้จาก ในสมัยพุทธกาล หากเจ้าอาวาสรูปใดไม่สามารถบริหารจัดการวัดให้เพื่อนสหพหุมจารีได้พักอาศัยตามสมควร และมีนิสัยชอบด่า บริภาษ เบียดเบียนและเสียดสีพระอาคันตุกษิกษุจนไม่สามารถอาศัยอยู่ในวัดได้ก็จะถูกอุบาสกอุบาสิกาขับไล่ให้พ้นจากอาวาส บางครั้งพระพุทธรองค์ต้องแนะนำให้ปรับปรุงให้ระวังการใช้คำพูดไม่ให้เบียดเบียนเพื่อนสหพหุมจารีผู้มีคุณความดีเสมอตน

5) ด้านการสงเคราะห์คฤหัสถ์

ในการทำหน้าที่ของภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสนั้น พบว่าประเด็นหนึ่งที่พระพุทธรองค์ให้ความสำคัญมาก คือ การสงเคราะห์คฤหัสถ์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะวิถีชีวิตของนักบวชในพระพุทธศาสนาจะต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพจากคฤหัสถ์ทรงสอนให้อาศัยปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพที่จำเป็น 4 อย่าง คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและยารักษาโรค เมื่อได้รับความอุปถัมภ์จากคฤหัสถ์แล้ว จึงสอนให้สงเคราะห์คฤหัสถ์เป็นการตอบแทนด้วยวิธีที่ไม่เป็นการประจบคฤหัสถ์และไม่เป็นอนาถา (การแสวงหาลาภด้วยวิธีไม่สมควร) พอประมวลบทบาทของเจ้าอาวาสด้านการสงเคราะห์คฤหัสถ์ได้ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีพระสงฆ์หมู่ใหญ่มาจากต่างถิ่นต่างแคว้น ก็ชวนขวยบอกชาวบ้านผู้บวราณาไว้ให้มาทำบุญ ให้คฤหัสถ์ได้มีโอกาสถวายทานในหมู่ภิกษุผู้เป็นบุญเขตอันยิ่ง โดยไม่หวังลาภ เป็นการเปิดโอกาสให้โยมอุปัฏฐากได้บำรุงภิกษุอื่นด้วย (ทาน)

- (2) แนะนำสั่งสอน ชักนำให้คฤหัสถ์สมาทานรักษาศีล 5 เพื่อความเจริญแก่ชีวิต (ศีล)
- (3) แนะนำสั่งสอนคฤหัสถ์ให้มีโอกาสเจริญภาวนาเพื่อให้ตั้งอยู่ในการเห็นธรรม (ภาวนา)
- (4) คฤหัสถ์ถวายโภชนะใดๆ จะด้อยหรือดีก็ใช้สอยด้วยตนเอง ไม่ทำของที่เขากวายเป็นศรัทธาให้หมดคุณค่าไป ไม่ทำศรัทธาไทยให้ตกไป

(5) เมื่อคฤหัสถ์เจ็บป่วยหรือถึงวัยชรา เจ้าอาวาสจะต้องหาเวลาไปเยี่ยมเยียนให้สติให้คฤหัสถ์ตั้งสติมีใจแนบแน่นมั่นคงในพระรัตนตรัยอันเป็นที่พึ่งสูงสุดจะเห็นว่าการดำเนินชีวิตของภิกษุที่ต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัย 4 จากคฤหัสถ์นั้น แสดงให้เห็นว่าพระพุทธร่องค์มีพระประสงค์ให้ภิกษุต้องพบปะกับชาวบ้าน เป็นโอกาสให้ได้สนทนาธรรมแลกเปลี่ยนความเห็น ความสัมพันธ์เช่นนี้เรียกว่า “ระบบบุญกุศล” เป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายได้กระทำอุปการะต่อกันระบบความสัมพันธ์เช่นนี้ทำให้ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ตามสมควรแก่สถานภาพของตน ดังความในพหุการสูตรคือ (1) คฤหัสถ์จะได้ทำการอุปถัมภ์บำรุงภิกษุด้วยปัจจัย 4 เรียกว่า “อามิสทาน” (2) ฝ่ายภิกษุเมื่อได้รับการอุปถัมภ์บำรุงแล้วก็จะได้ทำอุปการะตอบด้วยการอบรมสั่งสอนและแนะนำวิธีปฏิบัติเพื่อจะกระทำที่สุดแห่งทุกข์พ้นจากการเวียนว่ายในวัฏสงสาร เรียกว่า “ธรรมทาน” การทำการสงเคราะห์คฤหัสถ์นั้นให้ความสำคัญรวมไปถึงตอนเจ็บป่วยด้วย เจ้าอาวาสในคัมภีร์พระพุทธศาสนาส่วนมากจะเป็นพระสังฆเถระที่ผ่านการอบรมฝึกฝนตนเองมาดีพร้อมก็ได้รับการยอมรับจากภิกษุภายในวัดและคฤหัสถ์ผู้อาศัยอยู่รอบๆ วัด ต้องเป็นผู้มีความรู้ทั้งปริยัติและการปฏิบัติฉลาดในการจัดแจงดูแลเสนาสนะ ยินดีในการต้อนรับอาคันตุกภิกษุ พร้อมกันนั้นเจ้าอาวาสจะต้องมีความสัมพันธ์อันดีต่อกับคฤหัสถ์ด้วยสามารถสรุปได้ดังแผนภูมิ

สรุปจากการศึกษาคุณสมบัติและบทบาทของเจ้าอาวาสในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สรุปความได้ว่า คำว่าเจ้าอาวาส (อาวาสสิกข) หมายถึง พระเถระผู้ได้รับการยอมรับให้ปกครองดูแลความเป็นอยู่ของภิกษุและรับภาระดูแลเสนาสนะในวัด วัดในสมัยพุทธกาลส่วนมากจะเป็นเสนาสนะที่สร้างในป่า ในอาวาสสิกขวรรคได้รวบรวมหลักธรรมสำหรับเจ้าอาวาสจำแนกได้ 2 แนวทางใหญ่ๆ คือ (1) หลักธรรมที่ส่งเสริมการทำหน้าที่เจ้าอาวาส และ (2) หลักธรรมที่เป็นปทัชชหีการหน้าที่ของเจ้าอาวาส กล่าวโดยสาระสำคัญ คือ เจ้าอาวาสควรมีคุณลักษณะสำคัญ คือ เป็นพหูสูต สมบูรณ์ทั้งมารยาทและวัตรปฏิบัติฉลาดในการใช้คำพูดต่อภิกษุและคฤหัสถ์ มีความรู้ในการก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และทำหน้าที่โดยปราศจากอคติเจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญ 5 ด้าน คือ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา เอาใจใส่ในการก่อสร้างและดูแลเสนาสนะในอาวาสให้พร้อมกับการพักอาศัย ปกครองดูแลภิกษุในอาวาสให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอนุเคราะห์อาคันตุกภิกษุให้ได้รับความสะดวกในการพักอาศัยตามสมควร ให้การสงเคราะห์คฤหัสถ์ใกล้วัดด้วยเมตตา ทั้งการแจ้งข่าวบุญกุศลและการเยี่ยมเยียนยามเจ็บป่วย เจ้าอาวาสในสมัยพุทธกาลจะมีความแตกต่างจากสังคมาไทย อย่างไรก็ตามพบว่าคุณสมบัติและบทบาทของเจ้าอาวาสในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเหมาะสมที่เจ้าอาวาสในสังคมาไทยจะนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวปฏิบัติทั้งนี้เพราะเข้ากันได้กับบริบทในสังคมาไทย สรุปคุณสมบัติและบทบาทของเจ้าอาวาสที่เหมาะสมกับบริบทสังคมาไทยได้ 5 ด้าน คือ (1) เจ้าอาวาสต้องเอาใจใส่ในการศึกษาพระธรรมวินัยและการศึกษาตามหลักไตรสิกขา เป็นการพัฒนาตนให้มีความรู้ดีมีการปฏิบัติถูกต้องก่อนที่จะไปสอนคนอื่นทั้งที่เป็นภิกษุและคฤหัสถ์ (2) มีความรู้ในการบริหารจัดการวัด มีความรู้เรื่องการก่อสร้างและซ่อมแซมเสนาสนะให้มีจำนวนเพียงพอ และอยู่ใน

สภาพสมบูรณ์พร้อมจะเป็นที่พักอาศัยของภิกษุ (3) ต้องเอาใจใส่ในการปกครองดูแลและเอาใจใส่ในการให้การศึกษอบรมแก่ภิกษุที่อยู่ในวัด และให้คำแนะนำสั่งสอนแก่คฤหัสถ์ที่อยู่รอบวัดให้มีความรู้หลักธรรมเป็นอย่างดี(4) ต้องเอาใจใส่ในการต้อนรับอาคันตุกษิภิกษุให้ได้พักในวัดได้ตามสมควร และ(5) ต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับคฤหัสถ์ด้วยการให้คำแนะนำสั่งสอน บอกข่าวในคราวที่จะมีภิกษุมาพัก เพื่อจะได้มาถวายการอุปถัมภ์ เมื่อยามคฤหัสถ์เจ็บป่วยหรืออยู่ในวัยชรา เจ้าอาวาสจะต้องเอาใจใส่ดูแล คอยแวะเวียนไปเยี่ยมให้กำลังใจ สอนให้มีสติตั้งรับกับความเป็นไปของชีวิตอย่างไม่ประมาท จะเห็นว่า เจ้าอาวาสในสังคมไทยควรเป็นผู้มีคุณสมบัติพร้อมทั้งความรู้และการปฏิบัติเอาใจใส่ในการพัฒนาตนจนมีความพร้อมแล้วค่อยมาสั่งสอนคนอื่น ไม่มีความโลภในลาภสักการะ ไม่ตระหนี่กีดกันภิกษุอื่นจากตระกูลอุปฐาก ไม่สะสมปัจจัยเพื่อตนเอง หากจะมีก็เพื่อใช้จ่ายเพื่อส่วนรวม หรือมีไว้เพื่อบำรุงเสนาสนะให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์เป็นผู้ที่ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมสมควรที่จะได้รับการยกย่องสรรเสริญแนวทางการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบในการพัฒนาจำแนกตามด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

การปกครอง หมายถึง การดูแล คุ้มครอง บริหาร โดยที่หลักการปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ในการอุปสมบททุกขุบท การดำเนินการบริหารจัดการด้านการปกครอง มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 135)

การดำเนินการบริหารจัดการด้านการปกครอง

1. การจัดทำระเบียบปฏิบัติ

1. มีระเบียบปฏิบัติกิจวัตรพระภิกษุสามเณร
2. มีระเบียบปฏิบัติของศิษย์วัดและผู้อาศัยในวัด
3. มีระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เข้ามาร่วมหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด

2. การบริหารวัด

1. มอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรภายในวัดตามความรู้ความสามารถ
2. มีการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
3. จัดทำประวัติวัดไว้เป็นหลักฐาน
4. จัดทำสมุดเยี่ยม

3. การพัฒนาและสวัสดิการ

1. มีการประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
2. มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
3. มีการประชุมคณะกรรมการวัดสม่ำเสมอ
4. มีการวางแผนการดำเนินงานและโครงการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การปกครองวัดที่ดีนั้นจะต้องมีการร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการ เช่น ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มาอาศัยในวัด เพื่อการดำเนินกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เช่น พระภิกษุ ประชาชนจากต่างถิ่นมาขอพักอาศัยเพื่อการศึกษาจะต้องมีการตรวจสอบประวัติ และมีการจัดทำประวัติ เป็นต้น นอกจากนี้ในการบริหารจัดการจะต้องมอบหมายหน้าที่ให้สอดคล้องกับความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล และสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์

พระสงฆ์ คือ หมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า. ในทางรัฐศาสตร์ พระสงฆ์หรือองค์กรทางศาสนาเป็นกลุ่มทางสังคม ที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง (รวมด้วย) คือ ให้รัฐบาลช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของคณะสงฆ์และมีนโยบายการพัฒนาคณะสงฆ์ / พระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องแห่งปัจจุบันสมัยที่ทุกคนควรเข้าไปเกี่ยวข้อง บางคนที่มีความคิดล้ำหน้ามองว่า พระสงฆ์ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการเรียกร้องสิทธิของคณะบุคคลเท่าที่ควรจะเป็น โดยเหตุนี้ พระสงฆ์จึงคงเหลือบทบาทหรือพันธกิจอยู่เพียง 2 บ และ 2 ส คือ บ = บิณฑบาต บ = บังสุกุล และ ส = สังฆทาน และ ส = สวดมนต์ ซึ่งเป็นเรื่องกิจวัตรและกิจกรรมทางพิธีกรรม โดยไม่ได้ใส่ใจต่อทุกขสัจของสังคมรอบด้าน หน้าที่ของพระสงฆ์ มีทั้งหน้าที่หลักและหน้าที่รอง ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจที่พระสงฆ์ไม่อาจเลี่ยงได้ การจะปฏิบัติกิจใด ๆ ก็ตามต้องไม่ละเลยการประพฤติในส่วนที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งเป็นความประพฤติเพื่อความประเสริฐ เพื่อบรรลุถึงความสันนิเสสโดยประพฤติให้เป็นไปตามพุทธบัญญัติและต้องเอื้อเพื่อ ไม่ละเมียดพุทธอาณัติอันเป็นข้อห้ามมิให้ประพฤติ หรือเรียกว่าประพฤติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ซึ่งถือว่าหน้าที่นั้นเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ เพราะพระธรรมวินัยนี้เป็นหน้าที่หลักการของพระพุทธศาสนาได้ทั้งหมด จึงถือได้ว่าการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหน้าที่แรกของสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และเป็นหลักข้อกำกับควบคุมการกระทำหน้าที่อื่น ๆ ได้ทั้งหมดของพระสงฆ์ ซึ่งหน้าที่ที่สำคัญนั้นมี 4 ประการ ได้แก่

1. หน้าที่ในการศึกษาธรรม
2. หน้าที่ในการปฏิบัติธรรม
3. หน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม
4. หน้าที่ในการรักษาธรรม

นอกจากพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่หลักทั้ง 4 ประการแล้ว พระสงฆ์ยังมีหน้าที่ที่ต้องคำนึงถึงอุปการคุณของคฤหัสถ์ โดยปฏิบัติต่อคฤหัสถ์ 5 ประการ ได้แก่

1. ห้ามปรามจากความชั่ว
2. (สั่งสอน)ให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม
4. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยฟังไม่เคยรู้
5. บอกรทางสวรรค์ให้ (สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2553, หน้า 637)

พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ (มานพ นักการเรียน, 2544: 2-3)

1. อริยสงฆ์หมายถึง สาวกของพุทธเจ้าผู้บรรลุมรรคผลตั้งแต่ระดับต้นจนถึง สูงสุด แบ่งออกเป็น 4 ระดับได้แก่

1.1 พระโสดาบัน หมายถึง ผู้ละกิเลส 3 อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ (ความเห็นเป็น เหตุถือตัวตน) วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) สีลพศปรามาส (การยึดถือศีลและวัตรอย่างมงาย หรือไม่เข้าใจความมุ่งหมายที่แท้จริง) พร้อมทั้งมีศีลบริบูรณ์สมาธิและปัญญาพอประมาณ

1.2 พระสกทาคามี หมายถึง ผู้ละกิเลส 3 อย่างข้างต้นได้พร้อมทั้งมีศีล บริบูรณ์สมาธิและปัญญาพอประมาณ และยังมีราคะ โทสะ โมหะให้เบาบางลงได้ด้วย

1.3 พระอนาคามี หมายถึง ผู้ละกิเลส เพิ่มขึ้น อีก 2 อย่างคือกามราคะ (ความกำหนัดยินดีในกามารมณ์) และ ปฏิฆะ (ความกระทบกระทั่งแห่งจิตใจ ความโกรธ) พร้อมทั้ง มีศีลและสมาธิบริบูรณ์ปัญญาพอประมาณ

1.4 พระอรหันต์ หมายถึง ผู้ละกิเลสที่ละเอียดได้อีก 5 อย่างคือ รูปราคะ (ความคิดใจในรูปธรรม) อรูปราคะ (ความติดใจในอรูปธรรม) มานะ (ความถือตัวหรือสำคัญตนว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้) อุทธัจจะ (ความฟุ้งซ่าน) อวิชชา (ความไม่รู้จริง) พร้อมทั้งมีศีล สมาธิและ ปัญญาบริบูรณ์

2. สมมติสงฆ์ หมายถึง กุลบุตรผู้บวชเข้ามาเป็นภิกษุ ยังเป็นปุถุชนอยู่เช่นสามัญชนทั่วไป แต่อบรมบ่มนิสัย พัฒนาฝึกฝนตนเอง ปฏิบัติเพื่อความสะอาด สว่าง สงบ แห่งจิตใจ สมมติสงฆ์นี้จะต้องมีภิกษุตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปในการประกอบสังฆกรรมในแต่ละประเภท

โดยสรุป พระสงฆ์ หมายถึง สาวกที่ถือเพศบวรพชิตของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตนได้ศึกษา มาอย่างดีแล้วไปสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติตาม และเป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ให้ดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ทั้งนี้ต้องได้รับการบรรพชาและอุปสมบทตามพุทธบัญญัติด้วย ดังนั้น พระสงฆ์จึงมี 2 ประเภท อันได้แก่ สมมติสงฆ์ และอริยสงฆ์ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น

2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

2.4.1 ความหมายของบทบาทได้มีผู้ให้ความหมายของบทบาทไว้แตกต่างกันดังนี้

นิพนธ์ แจ้งเยี่ยม (2524, หน้า 69) ได้ให้ความหมายว่าบทบาทคือการแสดงออกหรือพฤติกรรมหรือการปะทะสังสรรค์เกี่ยวกับตำแหน่งนั้นๆของบุคคลในกลุ่มสังคม

ไพรัช เจียมบรรจง (2532, หน้า 58) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “บทบาท” หมายถึงการปฏิบัติตามตำแหน่งในแง่จิตวิทยาบทบาทคือการแสดงออกหรือการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล และในแง่จิตวิทยาสังคมบทบาทคือการแสดงออกหรือการปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้นๆของบุคคลในสังคม

พัทยา สายหู (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2539, หน้า 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่าบทบาทหน้าที่คือสิ่งที่ทำให้เกิดความเป็น “บุคคล” และเปรียบได้เสมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆเป็น (ตัวละคร) อะไรมีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไรถ้าแสดงผิด

บทหรือไม่สมบทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้เห็นไปเลยในความหมายเช่นนี้ “บทบาท” ก็คือการกระทำต่างๆที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบไต่ที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น

สุพัตรา สุภาพ (สังคมวิทยา, 2522, หน้า 52) ได้กล่าวถึงสถานภาพและบทบาท (Status and Role) คือการที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งว่าเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใดๆนั้นเป็นการเรียกตามสถานภาพ (Status) ของผู้นั้นสถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมโดยส่วนรวมสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคมสถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่นและมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง

อุทัย หิรัญโต (2526, หน้า 14) ได้ให้ความหมายว่าบทบาทคือหน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่งๆ บทบาทเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้นฉะนั้นบทบาทจึงเป็นแบบแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่งที่พึงมีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527, หน้า 50) ได้ให้ความหมายว่าบทบาท (Role) หมายถึง การปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้นๆ เช่นครูมีหน้าที่สอนหนังสือตามตำแหน่ง แต่ครูใหญ่มีสถานภาพสูงกว่าครูประจำชั้นต้องรับผิดชอบมากกว่าผู้ชายมีสถานภาพเป็นบิดามีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรแต่มีสถานภาพสูงกว่าบุตรบุตรต้องให้ความเคารพนับถือเชื่อฟัง

ประภาส ศิลปะรัศมี (2529, หน้า 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่าบทบาทหมายถึงแบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ซึ่งดำรงอยู่ในสังคมโดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานหรือขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่นดังนั้นแบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคมคาดหวังหรือกำหนดไว้นั้นเอง

ณรงค์ เล็งประชา (2530, หน้า 9) กล่าวว่าบทบาทคือพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพบทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำบทบาทเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องทำส่วนสถานภาพคือสิ่งที่เราจะต้องเป็น

จางง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2543, หน้า 89) ได้ให้ความหมายไว้ว่าบทบาทเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสถานภาพเป็นโครงสร้างของสังคมเป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคมส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่

งามพิศ สัตย์พวงวน (2543, หน้า 96) ให้ความหมายว่าบทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้ความสัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้เช่นผู้มีตำแหน่งเป็นพ่อจะได้รับการคาดหวังจากสังคมให้แสดงบทบาทหรือหน้าที่ต่างๆของพ่อเช่นเลี้ยงดูลูกส่งเสียให้เล่าเรียนอบรมสั่งสอนให้ความรักความเอ็นดูและตำแหน่งอื่นๆก็เช่นเดียวกันเช่นครูอาจารย์โรงเรียนต่างๆก็มีบทบาทที่คาดหวังจะต้องทำในฐานะที่ครองตำแหน่งต่างๆเหล่านั้นอยู่

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543, หน้า 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่าบทบาทหมายถึงส่วนหนึ่งที่เป็นพลวัตของสถานภาพบุคคลจะได้รับมอบหมายให้ดำรงสถานภาพโดยมีความสัมพันธ์กับ

สถานภาพอื่นๆเมื่อเขาใช้สิทธิและทำหน้าที่อันเป็นส่วนต่างๆของสถานภาพก็แปลว่าเขาแสดงบทบาทนั้น

ประเสริฐ แยมกลีนฟูง (2544, หน้า 73) ได้ให้ความหมายไว้ว่าบทบาทหมายถึงพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆจะต้องปฏิบัติอย่างไรเป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มหรือสังคมเพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

วิจิตร เกิดวิสิทธิ์ และปรีชา ช่างขวัญยืน (2551, หน้า 9) ให้แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของวัดที่มีต่อสังคมและมนุษย์ชาติในการให้บริการต่างๆแก่สังคมเท่าที่จะทำได้เช่นให้ใช้ที่วัดเป็นสถานศึกษาอบรมที่ประชุมที่ให้ยืมเครื่องใช้เพื่อการทำบุญประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและใช้จัดสถานที่ประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลเป็นต้นอยู่ในระดับมากที่สุด

ทินพันธ์ นาคะตะ (2549, หน้า 5) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสว่าหน้าที่หลักของเจ้าอาวาสคือการประพฤติปฏิบัติธรรมส่วนหน้าที่ที่มีต่อสังคมก็นับว่ามีอยู่หลายประการกล่าวคือนอกจากจะมีหน้าที่ดำเนินงานบริหารกิจการของวัดแล้วเจ้าอาวาสมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติตามและอยู่ในศีลธรรมอันดีงามยิ่งกว่านั้นเจ้าอาวาสยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการนำประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ชาวบ้านนอกจากนี้เจ้าอาวาสจะต้องมีความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำที่สูงสามารถตัดสินใจในเรื่องต่างๆและมีบทบาทในการเป็นผู้จัดการการศึกษาและเป็นครูให้กับประชาชนฝากมาเป็นศิษย์หรือสามเณรเพื่อการศึกษาเล่าเรียน การอ่านการเขียนรวมทั้งการรับการอบรมทางศีลธรรมและหลักธรรมของศาสนาทำให้ประชาชนมีความรู้ในด้านจริยธรรมของสังคมอีกด้วย(ทินพันธ์นาคะตะ, 2549, หน้า 5)

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 48) ได้ให้ความหมายไว้ว่าบทบาทหมายถึงหน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยบุคคลจะมีสถานภาพและบทบาทหลายสถานภาพและแตกต่างกันออกไปเช่นเป็นพ่อแม่ลูกครูอาจารย์นักศึกษานิสิต เป็นต้น

สรุปได้ว่า “บทบาท” คือหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตามสถานภาพที่พึงจะได้รับจากสังคมซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสถานะของบุคคลที่ได้รับบทบาทในแต่ละบทบาทเช่นบทบาทของความเป็นแม่ก็ปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่งบทบาทของความเป็นพ่อก็ปฏิบัติตามหน้าที่อีกบทบาทหนึ่งในขณะที่บทบาทของครู/อาจารย์ก็ยังมีหน้าที่หรือบทบาทอีกอย่างหนึ่งซึ่งบทบาทในแต่ละด้านมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานภาพของบทบาทของแต่ละบุคคล

2.4.2 ลักษณะทั่วไปของบทบาท

งามพิศ สัตย์สงวน (2538, หน้า 96) ได้กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของบทบาทไว้ว่า

1) ประการแรกบทบาทเป็นการทำตามสิทธิหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งต่างๆคือหน้าที่ที่เขาต้องทำในฐานะที่ครองตำแหน่งนั้นๆบทบาทจึงเป็นสิ่งต่างๆที่เขาทำในตำแหน่งที่เขาครองอยู่เช่นนี้ผู้มีตำแหน่งเป็นพ่อแม่มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องทำหลายอย่างเช่นเลี้ยงดูลูกให้การศึกษาอบรมให้ความอบอุ่นทางใจและมีสิทธิที่จะได้รับอะไรตอบแทนหลายอย่างเช่นครู อาจารย์ก็เช่นเดียวกัน

2) บทบาทเป็นเรื่องของสังคมแต่มีจิตวิทยาของบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องความคิดนี้ช่วยให้เข้าใจว่าทำไมผู้ครองตำแหน่งเดียวกันจึงแสดงบทบาทต่างกันไปเช่นตำแหน่งประธานาธิบดี

นายกรัฐมนตรีรัฐมนตรีหรืออธิการบดีคณบดีและตำแหน่งอื่นๆเป็นตำแหน่งที่มีบรรทัดฐานกำหนดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เอาไว้ผู้อยู่ในตำแหน่งเหล่านั้นจะต้องทำหน้าที่หลายอย่างและจะได้รับสิ่งตอบแทนหลายอย่างแต่ผู้อยู่ในตำแหน่งเหล่านั้นเช่นนายกรัฐมนตรีหรือคณบดีจะแสดงบทบาทแตกต่างกันออกไปเพราะแต่ละคนมีลักษณะทางจิตและบุคลิกต่างกันไปรวมทั้งมีปัจจัยสำคัญอีกหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้องเช่นกาลเวลาและสถานการณ์เฉพาะต่างๆเช่นเมื่อมีบรรทัดฐานใหม่ๆเกิดขึ้นหรือเมื่อเลิกใช้บรรทัดฐานอันเก่าตั้งนั้นนายกรัฐมนตรีบางคนมีอำนาจตัดสินใจมากในการทำสงครามการค้าการติดต่อกับต่างประเทศและอื่นๆขณะที่นายกรัฐมนตรีอีกคนทำไม่ได้เพราะรัฐสภาไม่ยินยอมตลอดเวลาที่ผ่านมาจะมีหน้าที่และความรับผิดชอบใหม่ๆเพิ่มขึ้นมาในสถานภาพต่างๆทำให้สถานภาพนั้นมีบทบาทเพิ่มขึ้นทั้งสถานภาพและบทบาทจึงเปลี่ยนแปลงได้สถานภาพเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแต่บทบาทนั้นเป็นพฤติกรรม

3) ในบางครั้งบทบาทอาจขัดแย้งกันได้ (Role Conflicts) เมื่อแต่ละคนมีหลายสถานภาพแต่ละคนจึงมีหลายบทบาทด้วยดังนั้นอาจมีบทบาทที่ขัดกันได้ในบางครั้งเมื่อต้องแสดงบทบาทที่ต่างกันในเวลาเดียวกันเช่นมารดาที่ทำงานด้วยจะมีความขัดแย้งในบทบาทเมื่อลูกไม่สบายเพราะถ้าไปทำงานจะได้ชื่อว่าเป็นแม่ที่ไม่ดีแต่ถ้าดูแลลูกที่บ้านอาจทำให้งานเสียได้หรือกรณีอาจารย์หรือครูที่ต้องคุมสอบลูกตัวเองจะทำให้เกิดความขัดแย้งในบทบาทขึ้นได้ในตำแหน่งของพ่อเขาคควรมีบทบาทที่ต้องช่วยเหลือลูกแต่ในเวลาเดียวกันมีตำแหน่งเป็นอาจารย์ซึ่งเป็นบทบาทที่ต้องรักษาความยุติธรรม

4) ในบางครั้งบทบาทอาจทำให้เกิดความเครียดได้เนื่องจากว่าในสังคมสมัยใหม่มักมีการคาดหวังในบทบาทต่างๆมากไปแต่ละคนมีตำแหน่งต่างๆมากมายแต่ไม่สามารถแสดงบทบาทได้ดีทุกบทบาทเพราะขาดเงินทองเวลาและปัจจัยอื่นๆทำให้เกิดความรู้สึกที่ตึงเครียดได้ไปเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานี้โดยเสนอโมโนภาพ “บทบาทต่อรอง” (Role Bargain) ขึ้นมโนภาพนี้หมายถึงการเลือกแสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่งให้ดีที่สุดสำหรับบทบาทอื่นๆเอาแค่ผ่านไปเท่านั้นหรือบางครั้งต้องทิ้งบทบาทใดบทบาทหนึ่งไปชั่วขณะเช่นอาจารย์ผู้หญิงที่กำลังเขียนผลงานวิจัยถ้างานวิจัยไม่เร่งมากจะแสดงบทบาทของมารดาอย่างเต็มที่บทบาทของนักวิจัยเป็นบทบาทรองแต่เนื่องจากงานวิจัยเร่งมากอาจต้องทิ้งบทบาทของมารดาโดยสิ้นเชิงไปชั่วขณะหนึ่งและแสดงบทบาทของนักวิจัยอย่างเต็มที่ (สนธยา พลศรี, 2545, หน้า 98)

ทิตยา สุวรรณชฎ (2527, หน้า 43) ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทว่ามีลักษณะ คือ

- 1) บทบาทอุดมคติคือบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่ควรจะมีปฏิบัติซึ่งถูกกำหนดโดยการอบรมคำแนะนำสั่งสอนหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายตามตำแหน่งนั้นๆ
- 2) บทบาทที่ปฏิบัติจริงคือบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมได้นำเอาบทบาทอุดมคติไปแปลเมื่อปฏิบัติบทบาทที่ปฏิบัติจริงจะใกล้เคียงหรือแตกต่างจากบทบาทอุดมคติเล็กน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความหมายบทบาทนั่นเอง

เดโช สุวานนท์ (2518, หน้า 98) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทซึ่งมีสาระสำคัญจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการดังนี้

- 1) ฐสภาพตนในสังคม

2) คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์นั้นๆที่เหมาะสม

3) คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

4) ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง

นิตยา พรสุวรรณ (2528, หน้า 18) ได้กล่าวลักษณะของบทบาทไว้ 3 ประการดังนี้

1) ความถูกต้องแน่นอนของการคาดหวังในบทบาท

2) ความสันทัดในการดำเนินบทบาท

3) สภาพของคนๆหนึ่งซึ่งหมายถึงจิตใจและอารมณ์ในขณะที่มีปฏิริยาสัมพันธ์

สรุปได้ว่าลักษณะของบทบาทที่กำหนดและวางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในลักษณะบทบาทนั้นจะต้องมีสิทธิและหน้าที่กระทำอะไรบ้างในองค์กรต่างๆหรือหน่วยงานต่างๆก็เช่นเดียวกับบทบาทจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะกับบทบาทที่กำหนดไว้ขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทราบถึงบทบาทของตนว่ามีขอบเขตการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไรเพื่อจะได้แสดงลักษณะของบทบาทการปฏิบัติที่ดีเป็นไปด้วยความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2.4.3 ประเภทของบทบาท

มีผู้จำแนกประเภทของบทบาทไว้ต่างกันมากมายซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอมีดังต่อไปนี้

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2540, หน้า 45-46) ได้แยกลักษณะบทบาทเป็น 3

ประการคือ

1) บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่งๆควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้

2) บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆที่คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไรทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยมทัศนคติบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3) บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or Enacted Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วยสถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมเช่นการกดดันของกลุ่มต่างๆและบทบาทที่กระทำจริงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

อรุณ รักรธรรม (2546, หน้า 18) ได้แบ่งประเภทของบทบาทออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคลที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์เจตคติพฤติกรรมส่วนตัวและปัญหาในการปฏิบัติงานบทบาทที่ถูกกำหนด

2) บทบาทคาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลอื่นหรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่งและเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้นๆ

เดโช สวานานนท์ (2546, หน้า 102-103) กล่าวว่าบทบาทอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1) บทบาทที่รัดกุมคือบทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตามที่แน่นอนตายตัวยืดหยุ่นไม่ได้เช่นบทบาทของเจ้าบ่าวเจ้าสาวในพิธีแต่งงานบทบาทของนายกรัฐมนตรีเป็นต้น

พฤติกรรมที่จะต้องแสดงออกตามบทนั้นๆ อำนาจหน้าที่รับผิดชอบอาจมีระบุไว้ชัดเจนในรูปของกฎหมายระเบียบแบบแผน

2) บทบาทที่ยืดหยุ่นได้คือบทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสมควรไม่มีข้อกำหนดตายตัวเช่นบทบาทของบิดามีข้อกำหนดไว้กว้างๆทั่วไปส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงฐานะของบิดาเป็นต้นแต่พฤติกรรมของบิดาที่มีต่อบุตรอาจแปรผันไปได้มากพอสมควรระหว่างบิดาแต่ละคน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2554, หน้า 63) ได้แยกประเภทของบทบาทออกเป็น 3 ประเภทคือ

1) บทบาทตามใบสั่ง (Prescribed) บทบาทประเภทนี้เพ่งเล็งถึงการปฏิบัติตามความคาดหวังของแต่ละสถานภาพตัวตนและทักษะในการแสดงบทบาทมีหน้าที่ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับความคาดหวังของสถานภาพนั้นๆ การวิเคราะห์บทบาทประเภทนี้เน้นตรงระดับการยอมรับปฏิบัติตามความคาดหวังของตำแหน่งที่บุคคลเข้าครอบครอง

2) บทบาทตามใจ (Subjective Roles) บทบาทประเภทที่ 2 เพ่งไปยังจุดที่ว่าความคาดหวังต่างๆจะต้องผ่านอัตตาหรือตัวตนเสียก่อนแล้วจึงมีการปฏิบัติขณะที่ผ่านตัวตนนี้เองตัวตนก็จะกลั่นกรองพิจารณาเลือกสรรลดทอนพลิกแพลงความคาดหวังนั้นๆ ให้เหมาะสมกับตนตัดสินใจของการวิเคราะห์จึงอยู่ที่แบบหรือสไตล์ของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร

3) บทบาทจริง (Enacted Roles) บทบาทประเภทนี้คือพฤติกรรมจริงของปัจเจกชนหลังผ่านขั้นตอนสองขั้นมาแล้วข้างต้นหากจะดูพฤติกรรมเปิดเผยก็จะดูความซับซ้อนหรือโครงข่ายเชื่อมโยงของพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เห็นถ้าเพ่งไปที่บทบาทเปิดเผยจุดการวิเคราะห์ก็จะพุ่งในตัวตนความคาดหวังหรือการตีความคาดหวังตามสถานภาพนั้น

ทรูเนอร์ เจ.เฮช. (Turner J.H.) (2546, หน้า 60) ได้กล่าวถึงประเภทบทบาทโดยมากเห็นพ้องกันว่าข้อต่อระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลคือบทบาทดังนั้นจึงได้สรุปประเภทของบทบาทไว้อยู่ 3 ประการคือ

1) บทบาทตามใบสั่ง (Prescribed Roles) เป็นบทบาทที่เน้นให้ปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังตามแต่ละสถานภาพโลกสังคม (Social world) ถูกสมมติว่ามีใบสั่งจัดไว้ชัดเจนบุคคลจะรู้ใบสั่งนั้นด้วยอัตตา (Self) และความสามารถในการแสดงบทบาทอันจะมีผลต่อระดับการคล้อยตามความต้องการ (ให้แสดงบทบาท) ของแต่ละสถานภาพ

2) บทบาทตามใจ (Subjective Roles) เป็นบทบาทที่ปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพนั้นๆ แสดงออกหลังจากรับรู้และตีความหมายปรับความคาดหวังต่างๆที่ผ่านอัตตาตัวตนโลกสังคมถูกสร้างขึ้นด้วยการประเมินตามอัตวิสัยในสถานการณ์มีปฏิสัมพันธ์

3) บทบาทจริง (Enacted Roles) ในที่สุดความคาดหวังและการประเมินความคาดหวังตามอัตวิสัยของปัจเจกบุคคลก็จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมบทบาทนี้จึงเป็นพฤติกรรมจริงที่เปิดเผยโลกสังคมเป็นเครือข่ายของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกัน

โคเฮน (Cohen) (2532, หน้า 10) ได้กล่าวสรุปแนวคิดบทบาทไว้ว่าการที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่าบทบาทที่ถูกกำหนดถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติ

จริงหมายถึงการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกจริงตามตำแหน่งของเขาความไม่ตรงกับของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆเหล่านี้

- 1) บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สังคมต้องการ
- 2) ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
- 3) บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าประเภทของบทบาททางสังคมจะถูกกำหนดและวางระเบียบไว้เพื่อการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องมีสิทธิและหน้าที่กระทำอะไรบ้างในองค์กรนั้นๆ และสังคมได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจนว่าตำแหน่งในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ถือปฏิบัติจะต้องทราบถึงบทบาทของตนว่าตนมีขอบเขตในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไรเพื่อจะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี

2.4.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

มีผู้ที่กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทไว้ต่าง ๆ กันซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอมีดังต่อไปนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2554, หน้า 133-134) กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่าเป็นทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) โดยกล่าวถึงลักษณะของสังคมมนุษย์และลักษณะของปัจเจกบุคคลแล้วชี้ให้เห็นว่าตัวเชื่อมระหว่างมนุษย์กับสังคมนั้นก็คือบทบาทสังคมมนุษย์คือโรงละครมนุษย์แต่ละคนมีตำแหน่งต่างๆชัดเจนที่จะต้องดำรง มีบรรทัดฐานสังคมควบคุมพฤติกรรมตัวละครต้องเชื่อฟังผู้กำกับมนุษย์ทุกคนก็เชื่อฟังผู้มีอำนาจในสังคมตัวละครแสดงเรื่องราวกับเพื่อนนักแสดงมนุษย์ทุกคนก็ปรับตัวให้เข้ากับผู้ชมต้องสวมบทบาทผู้ชมประเภทต่างๆและประการสุดท้ายต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของตนช่วยในการแสดงอาศัยศักยภาพของตนและทักษะในการแสดงบทบาทเข้าช่วยเป็นสไตล์ของตนในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่าทฤษฎีบทบาทเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลสังคมเป็นเครือข่ายของสถานภาพและความคาดหวังส่วนปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพและแสดงบทบาทตามสถานภาพที่ครอบครองจะมีลักษณะที่สำคัญ 2 อย่างคือ

1) **ลักษณะเกี่ยวกับตน (Self-Related Characteristics)** ได้แก่ลักษณะต่างๆของบุคคลตามที่เขาคิดว่าเป็นหรือมีลักษณะเช่นนั้นลักษณะนี้จะมีผลต่อการประพฤติตามสถานภาพที่เขาดำรงและจะเป็นฐานในการเลือกความคาดหวังประเภทต่างๆมาเป็นแนวการประพฤติตามสถานภาพ

2) **ความสามารถและทักษะในการแสดงบทบาท (Role Playing Skills and Capacities)** ความสามารถเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของแต่ละบุคคลส่วนทักษะเป็นสิ่งที่เรียนในภายหลังแต่ทั้ง 2 สิ่งก็เกี่ยวสัมพันธ์กันหากไม่มีความสามารถเป็นทุนทักษะก็ไม่อาจเกิดได้ด้วยทักษะและความสามารถในการแสดงนี้เองทำให้บุคคลแสดงบทบาทได้

จอห์นตันเฮซ. เทอเนอร์ (Jonathan H. Turner) กล่าวว่าความคาดหวังเป็นกรอบปฏิบัติของแต่ละสถานภาพมีอยู่ 3 ประเภทคือ

1) **ความคาดหวังจากบท (Expectation From The Script)** ความจริงของสังคมเป็นเหมือนบท (Script) ที่สามารถอ่านได้มีบรรทัดฐาน (norms) ระบุว่าปัจเจกบุคคลจะต้องปฏิบัติอย่างไรเพราะฉะนั้นบทคือบรรทัดฐานของสังคมที่กำหนดพฤติกรรมภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ กัน

2) **ความคาดหวังจากผู้แสดงอื่น (Expectation From The Other Player)** เมื่อผนวกการสร้างพฤติกรรมตามบรรทัดฐานกับความสัมพันธ์ทางสังคมเข้าด้วยกันทฤษฎีบทบาททำให้ความสนใจความต้องการที่ผู้แสดงคนอื่นในสถานที่เกิดปฏิสัมพันธ์อันจะเป็นพลังสำคัญทำให้การกระทำของมนุษย์ชัดเจนขึ้นหมายความว่าผู้แสดงอื่นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมของเพื่อนผู้แสดงด้วย

3) **ความคาดหวังจากผู้ชม (Expectation From The Audience)** ความคาดหวังอย่างสุดท้ายมาจากผู้ชมที่มีต่อปัจเจกบุคคลผู้ยึดครองสถานภาพผู้ชมอาจจะจริงจังหรือจินตนาการขึ้นก็ได้ความคาดหวังของผู้ชมจะเป็นคำแนะนำสำหรับแสดงพฤติกรรมหมายความว่าผู้แสดงต้องแสดงบทบาทตามความต้องการของผู้ชมซึ่งเป็นกรอบอ้างอิงหรือกลุ่มตัวอย่าง (Frame of Reference Group) (พระกฤษฎิ์ สุธธิจิตโต, 2546, หน้า 19 - 20)

ยอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) ได้กล่าวว่าตัวตนปรากฏมาภายหลังที่มนุษย์พัฒนาไปสู่จุดของการใช้สัญลักษณ์ที่มีความหมาย (Significant Symbols) สัญลักษณ์ที่มีความหมายทำให้บุคคลสวมบทบาทผู้ฟังและบรรลุวัตถุประสงค์คือความเห็นของบุคคลภายนอกที่มีต่อบุคคลนั้นในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมตัวตนปรากฏขึ้นในกระบวนการของประสบการณ์และกิจกรรมของสังคมกล่าวคือพัฒนาขึ้นมาจากการที่เขามีความสัมพันธ์กันกระบวนการดังกล่าวและกับบุคคลอื่นในกระบวนการนั้นและตัวตนนั้นแบ่งเป็น 2 ชนิดคือตัวตนที่เรียกว่า “I” และตัวตนที่เรียกว่า “me” ในตัวตนทั้ง 2 อย่างนั้น I เป็นอัตตา (Subject) Me เป็นกัมมะ (Object) เป็นตัวตนผู้กระทำ Me เป็นตัวตนที่เราเห็นในฐานะเป็นผู้ถูกทำเมื่อเราสังเกตตัวตนของเราจากบทบาทของบุคคลอื่นตัวอย่างเช่นเมื่อเราพูดกับใครบางคนตัวตนที่กำลังพูดคือ ทราบเท่าที่เราได้ยินถ้อยคำของเราเราได้ตอบสนองตัวตนของเราในฐานะเป็นวัตถุของการสังเกตตัวตนชนิดนี้เป็น me ตัวตนที่เป็นสังเกตไม่ได้ถ้ามีความพยายามสังเกตตัวตนนั้นก็จะเป็น me ตัวตนทั้ง 2 ชนิดนี้มีหน้าที่ต่างกันทั้งเพื่อสังคมและเพื่อปัจเจกบุคคลคือ เป็นเครื่องมือการบังคับตนเองและการควบคุมทางสังคมสรุปได้ว่า I เป็นความสร้างสรรค์ส่วน me กำหนดของเขตและวางโครงสร้างบนพื้นฐานของคุณค่าทางสังคมแต่ตัวตนทั้ง 2 ก็มีคุณค่าในเชิงบวกจะเห็นว่าความคาดหวังประเภทต่างๆ มีอิทธิพลเหนือตัวตนตัวตนมีอิทธิพลเหนือทักษะการแสดงบทบาททักษะการแสดงบทบาทมีอิทธิพลเหนือบทบาทจริงแต่บทบาทจริงและตัวตนก็มีอิทธิพลต่อผู้อื่นเพราะผู้อื่นก็จะนำพฤติกรรมและบุคลิกของบุคคลไปพิจารณาเวลาของตัวเองจะแสดงพฤติกรรมเหมือนกัน (พระกฤษฎิ์ สุธธิจิตโต, 2546, หน้า 21)

จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) (2540, หน้า 227) กล่าวว่าทฤษฎีบทบาทมีแนวคิดที่ว่ามนุษย์จะแสดงพฤติกรรมบทบาทตามความคิดเห็นหรือทัศนคติที่ได้รับผลมาจากความคาดหวังของสังคมตามตำแหน่งสถานภาพของบุคคลนั้นหรือพฤติกรรมบทบาทเป็นมาจากปัจจัยทางจิตวิทยาได้แก่ความคิดเห็นหรือทัศนคติส่วนบุคคล

จากทัศนคติของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าบทบาทหมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งอยู่ในเขตของสถานภาพหรือฐานะของตำแหน่งทางสังคมที่บุคคลนั้นดำรงอยู่เป็นการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้เช่นบทบาทของ

พระสงฆ์บทบาทของผู้นำหรือผู้ปกครองบทบาทของครูอาจารย์ดังนั้นการแสดงบทบาทของบุคคลจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆเช่นสถานภาพตำแหน่งทางสังคมความรู้ความสามารถความเชื่ออุปนิสัยทัศนคติ เป็นต้น

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส

2.5.1 การปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

ตั้งแต่สมัยพุทธกาล สังคมสงฆ์มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมดทำให้สงฆ์หรือผู้แทนของสงฆ์เป็นผู้บัญญัติอย่างรัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆ ทำให้คนเกิดความเลื่อมใส และเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังที่ พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) (2530) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของพระพุทธเจ้าที่ทรงบัญญัติพระวินัยเป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกันของสังคมสงฆ์ ก็ด้วยทรงเล็งเห็นประโยชน์ ดังนี้

1) ว่าด้วยประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม

1.1) สงฆ์สุกตตาย เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ คือ เพื่อความเรียบร้อยดีงามแห่งสงฆ์ พระองค์ทรงชี้แจงให้มองเห็นคุณโทษแห่งการประพฤตินั้น ๆ ชัดเจนแล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้น โดยความเห็นชอบร่วมกัน

1.2) สงฆ์ผาสุกตตาย เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ หรือเพื่อความสำราญแห่งหมู่

2) ว่าด้วยประโยชน์

2.1) ทุมมงฺกนุ ปุคคลานํ นิคคหาย เพื่อชม หรือเพื่อกำจัดบุคคลผู้เก้อยาก คือเพื่อกำราบคนผู้มีความเกียจคร้านมีความประพฤติทราม

2.2) เปสฺสณํ ภิกฺขุณฺโณ ผาสฺสวิหาราย เพื่อความอยู่เป็นผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลดีงามเป็นที่รัก

3) ว่าด้วยประโยชน์แห่งความบริสุทธิ์ หรือแก่ชีวิต ทั้งทางกาย วาจา ใจ

3.1) ทิฏฐิมมิกานํ อาสวานํ สํวราย เพื่อปิดกั้นและเพื่อกำจัดอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน คือเพื่อระงับปิดกั้นทางอันเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อน ที่จะมาภายในหรือภายนอก

3.2) สมฺปรากยิกานํ อาสวานํ ปฏิฆตตาย เพื่อบำบัด และเพื่อกำจัดอาสวะ ทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต คือเพื่อแก้ไขมิให้เกิดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อน ที่จะมาภายในหรือภายนอก

4) ว่าด้วยประโยชน์แก่ประชาชน

4.1) อปฺปสนฺนํ ปสฺสหาย เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

4.2) ปสนฺนํ ภิชฺยภิกฺขุสํ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

5) ว่าด้วยประโยชน์แก่พระศาสนา

5.1) สทฺธมฺมภู ฐิตียา เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม

5.2) วินยบุคคลหาย เพื่ออนุเคราะห์วินัย คือทำให้มีบทบาทสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการจัดระเบียบของหมู่สงฆ์ เพื่อความสนับสุนนความมีวินัย ให้นักแน่น มั่นคงยิ่งขึ้น (พระราชมรรณี (ประยูรค์ ปยุตโต), 2530 หน้า 5)

ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ **ไชย ณ พล** ได้อธิบายโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาลไว้ว่า ลักษณะการใช้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัยนี้ พระพุทธเจ้าทรงวางกรอบเพื่อประโยชน์แก่การปกครองซึ่งทรงบัญญัติไว้ 10 ประการ ดังนี้

- 1) เพื่อความรับทราบว่าดีแห่งสงฆ์
- 2) เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์
- 3) เพื่อข่มบุคคลเพื่อเกื้อยาก
- 4) เพื่อการอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
- 5) เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดจากปัจจุบัน
- 6) เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต
- 7) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
- 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
- 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
- 10) เพื่อถือตามพระวินัย

เสนาะ ผดุงฉัตร (2532, หน้า 91) ได้อธิบายว่า ความหมายของคำว่า วินัย มีรูปวิเคราะห์ว่า วิวิธีเสสนยตตา วินยนิโต เจว กายวานานัน วินยตถวิทุทติ อย วินโยติ อุกขาโต แปลว่า วินัยนี้อันท่านผู้รู้หรือรรถแห่งวินัยทั้งหลายเรียกว่า วินัย เพราะมีนัยต่าง ๆ มีนัยวิเสสและเพราะกำจัดกาย วาจา

วิ วิเศษ คนมีวินัยเป็นคนวิเศษกว่าคนอื่น ๆ ดีกว่าคนอื่น ๆ

วิ แจ่ม คนมีวินัยย่อมแจ่มแจ้งในที่ทุกสถานด้วยมารยาท

วิ ต่าง คนมีวินัยย่อมต่างจากคนไม่มีวินัย

วิวิธนย มีนัยต่าง ๆ คือ มีหลายระดับหลายอย่าง แยกเป็นอาคารียวินัย และอนาคารีย

วินัย

วิเสสนย คือ มีคำอธิบายรัดกุมกว่าพระสูตร เพราะเป็นกฎหมาย พระต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง ถ้าทำเล่น ๆ ย่อมจะมีโทษ

วินยนิโต คือ มีการฝึกหัดกาย วาจา ใจ ให้มีจรรยาดีกว่าที่เป็นอยู่

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2532, หน้า 5) ได้กล่าวว่า วินัย คือ การจัดตั้งระบบและระเบียบแบบแผน กับทั้งบทกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์กติกากา ที่เป็นข้อกำหนดในการจัดตั้งรวมทั้งการจัดการให้คนประพฤติปฏิบัติ หรือให้กิจการดำเนินไปตามด้วยบทกฎหมาย เมื่อคนตั้งอยู่ในวินัยโดยปฏิบัติตามสิกขาบทก็เป็นผู้มีศีล ศีลจึงเป็นคุณสมบัติของคน เป็นสภาพการฝึกฝนพัฒนาที่อยู่ในตัวคน โดยปกติพระภิกษุสงฆ์ผู้ละเมิดพระวินัยจะพึงมีโทษจากการล่วงละเมิดสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้อยู่แล้ว ที่เรียกว่า อาบัติ แปลว่า ความต้อง โดยทรงปรับโทษไว้หนักและเบา ตามสมควรแก่ความผิด อาบัติมีโทษ 2 ทาง คือ

1) โลกวัชชะ คือ อาบัติที่มีโทษทางโลก หมายถึง สิกขาบทบางข้อภิกษุต้องเข้าแล้วมีโทษทางพระบัญญัติด้วย และผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย เช่น ฆ่าคนตาย เป็นต้น หรือไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง แต่เมื่อภิกษุทำแล้วถูกชาวบ้านติเตียน เช่น ต้มสุรา เป็นต้น

2) ปณัตตวัชชะ คือ อาบัติที่มีโทษทางพระบัญญัติอย่างเดียว ภิกษุทำแล้วไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง และไม่ถูกติเตียน เช่น ห่มจีวรที่ไม่พินทุ เป็นต้น

สมัยเมื่อยังมีพระสาวกไม่มาก พระพุทธองค์ทรงปกครองด้วยพระองค์เองโดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ ช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มมากขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพระพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกอุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มมากขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพระพุทธศาสนา และก่อนที่พระพุทธเจ้าจะทรงปรินิพพาน คราวหนึ่งได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า

“อานนท์ ธรรมและวินัยใดที่ตถาคตแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว”

พระพุทธเจ้าทรงประสงค์ให้พระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์นั่นเอง และแม้ในปัจจุบันนี้รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์จะคล้ายคลึงกับการปกครองของทางฝ่ายราชอาณาจักร คือมีการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายบังคับใช้ และวางระเบียบแบบแผนในการปกครองคณะสงฆ์ แต่กฎหมายเหล่านั้นต้องบัญญัติขึ้นโดยเอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัยกล่าวคือไม่ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัย และหากมีกฎหมายคณะสงฆ์หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ใดที่ออกมาบังคับใช้โดยขัดกับพระธรรมวินัยซึ่งเป็นธรรมนูญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ กฎหมายต่าง ๆ เหล่านั้น ก็จะถือเป็นโมฆะ (คณาจารย์สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง, 2546),

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย เป็นลักษณะการปกครองที่มีโครงสร้างตามเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้า เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะแห่งสงฆ์ และดำรงความศรัทธาของเหล่าชนทั้งหลาย ส่วนพระภิกษุที่ละเมิดสิกขาบทหรือพระวินัย ก็จะมีโทษจากการล่วงละเมิดเรียกว่า อาบัติ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงวางโทษไว้หนักและเบา ตามสมควรแก่ความผิดนั้น

2.5.2 การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์

ในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ต่อมาในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 จัดระบบการปกครองใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองแบบราชอาณาจักร มาในสมัยพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เพื่อจัดการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่ จึงได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และถัดมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งได้ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ) ได้อธิบายว่า ระเบียบการปฏิบัติปกครองคณะสงฆ์กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ โดยมีแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการในส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน เรียกว่า หน มีเจ้าคณะใหญ่ 5 หน คือ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต และการปกครองสงฆ์ในส่วนภูมิภาค ได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล จำนวนตำบล และเขตปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะชั้นนั้นๆ ด้วยก็ได้

กนก แสนประเสริฐ (2545) ได้อธิบายว่า ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วย ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ได้ระบุให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ปกครองใน 5 เขตการปกครอง ดังนี้

- 1) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ภาค 2 ภาค 3 ภาค 13 ภาค 14 และภาค 15
 - 2) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ภาค 5 ภาค 6 และภาค 7
 - 3) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 8 ภาค 9 ภาค 10 ภาค 11 และภาค 12
 - 4) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 16 ภาค 17 และภาค 18
 - 5) เจ้าคณะใหญ่หนธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาคทุกภาค
- อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ที่ระบุไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วย ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ มีดังนี้

เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

- 1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช
- 2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี
- 3) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาคหรือ มีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (กนก แสนประเสริฐ 2545)

เจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

3) วินิจฉัยลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

เจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

3) วินิจฉัยลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

เจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

3) วินิจฉัยลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง คำวินิจฉัย ชั้นเจ้าคณะตำบล

4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

เจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

3) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

กนก แสนประเสริฐ ได้อธิบายว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ดังระบุไว้ใน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 37 และมาตรา 38 ตามลำดับ ดังนี้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือสำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พระวิสุทธภิภทธาตดา (ประสิทธิ์พรหมรสี),

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

- 2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- 3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิด คำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

สรุปได้ว่า การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นลักษณะของการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ซึ่งมีรูปแบบการปกครองที่ให้พระภิกษุสงฆ์ต้องเอื้อเฟื้อ ต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยเคร่งครัด นอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยที่เป็นหลักการสูงสุด กล่าวได้ว่า การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์เป็นการบูรณาการใช้อำนาจของฝ่ายอาณาจักรสร้างเครื่องมือเกื้อกูลพระธรรมวินัย เพื่อให้ลักษณะของการปกครองคณะสงฆ์มีโครงสร้างที่สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป นั่นเอง

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส

2.6.1 ความหมายของพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 1-160) ได้ให้ความหมายพระสังฆาธิการไว้ว่า “พระสังฆาธิการ” หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคลงมาถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเรียกว่าพระสังฆาธิการ

พระราชวิสุทธิภักทธาดาได้ให้ความหมายว่าพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์มีดังต่อไปนี้

- 1) เจ้าคณะใหญ่
- 2) เจ้าคณะภาครองเจ้าคณะภาค
- 3) เจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะจังหวัด
- 4) เจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอ
- 5) เจ้าคณะตำบลรองเจ้าคณะตำบล
- 6) เจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาส

จัดเป็นพระพระสังฆาธิการส่วนตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นจะได้มีระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดเทียบกับตำแหน่งที่กล่าวมาแล้ว (พระราชวิสุทธิภักทธาดา (ประสิทธิ์พรหมรสี, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม, หน้า 107-220)

2.6.2 การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามความในข้อ 4 ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปตามกฎหมายเถรสมาคมข้อ 6 ดังต่อไปนี้

- 1) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- 2) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
- 3) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- 4) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์

5) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือเป็นโรคเรื้อนหรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ

6) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอาชกรรมที่พึงรังเกียจมาก่อน

7) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งใดเพราะความผิดมาก่อน

ส่วนที่ 1 เจ้าคณะใหญ่

ข้อ 7 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

1) มีพรรษาพ้น 30 และ

2) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ

ข้อ 8 สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระราชาคณะผู้มีความประพฤติดีตามข้อ 6 และข้อ 7 ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

ข้อ 9 พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ 6 โดยอนุโลมในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะใหญ่พ้นจากหน้าที่เมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาเพื่อมหาเถรสมาคมทราบ

การแต่งตั้งเจ้าคณะภาค

ข้อ 10 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาคต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

1) มีพรรษา 20

2) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปีหรือ

3) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปีหรือ

4) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพหรือ

5) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอกหรือเป็นเปรียญธรรม 9 ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีความประพฤติดีตาม (2) (3) (4) หรือ (5) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสมมหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ 11 ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาคเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีความประพฤติดีตามข้อ 6 และข้อ 10 เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีและอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ข้อ 12 ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาคให้นำบทบัญญัติในข้อ 11 วรรคแรกมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 13 พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะภาคหรือเลขานุการรองเจ้าคณะภาคต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ 6 โดยอนุโลมในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรกให้เจ้าคณะภาคหรือรองเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณีพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรค 2 พ้นจากหน้าที่ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้วให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะใหญ่เพื่อทราบ

การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัด

ข้อ 14 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

- 1) มีพรรษาพ้น 10 กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้นและ
- 2) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปีหรือ
- 3) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปีหรือ
- 4) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชอาคณีสันสามัญหรือเป็นพระคณาจารย์ที่ขึ้นไปหรือ

เป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า 6 ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (2) (3) หรือ (4) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ 15 ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใดให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 6 และข้อ 14 เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ข้อ 16 ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัดให้นำบทบัญญัติข้อ 15 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 17 พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดต้องมีคุณสมบัติตามในข้อ 6 โดยอนุโลมในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดพ้นจากหน้าที่ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้วให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ 18 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

- 1) มีพรรษาพ้น 10 กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้นและ
- 2) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสองปีหรือ
- 3) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสี่ปีหรือ
- 4) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตรหรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไปหรือเป็นเปรียญ

ธรรมไม่ต่ำกว่า 4 ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (2) (3) หรือ (4) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะภาคอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณีโดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ 19 ในการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 6 และข้อ 18 เสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้งโดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ 20 ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอให้นำบทบัญญัติในข้อ 19 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 21 พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะอำเภอต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ 6 โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอพิจารณาแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะอำเภอนั้นจากหน้าที่ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้วให้แจ้งกรรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อทราบ

การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบล

ข้อ 22 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

- 1) มีพรรษาพ้น 5 กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้นและ
- 2) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปีหรือ
- 3) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปีหรือ
- 4) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์หรือพระคณาจารย์หรือเป็นเปรียญธรรมหรือเป็นนักธรรมชั้นเอกถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่มีคุณสมบัติตาม (2) (3) หรือ (4) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสมเจ้าคณะจังหวัดอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณีโดยอนุมัติของเจ้าคณะภาค

ข้อ 23 ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใดเจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 6 และข้อ 22 เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้งเมื่อได้แต่งตั้งแล้วให้แจ้งกรรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ข้อ 24 ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลให้นำบัญญัติในข้อ 23 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การแต่งตั้งเจ้าอาวาส

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสต้องมีคุณสมบัติข้อ 25 ตามกฎหมายเถรสมาคม โดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

- 1) มีพรรษาพ้น 5 และ
- 2) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ข้อ 26 ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลนี้กับเจ้าคณะอำเภอปรึกษาสงฆ์และทายกทายิกาแห่งวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 6 และข้อ 25 ถ้าปรึกษาเห็นพ้องกันในพระภิกษุรูปหนึ่งรูปใดก็ดีหรือเห็นแตกต่างกันในพระภิกษุหลายรูปก็ดีให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาถ้าเจ้าคณะจังหวัดเห็นสมควรให้พระภิกษุรูปใดก็ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปนั้นเป็นเจ้าอาวาส

ข้อ 27 ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

ข้อ 28 พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานครต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

- 1) มีพรรษาพ้น 10

- 2) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์และ
- 3) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชอาคันตุกะชั้นราชสำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญสำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอกสำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ 29 พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

1) มีพรรษาพัน 10

2) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์และ

3) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญสำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอกสำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโทสำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ 30 ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ 6 และข้อ 28 หรือข้อ 29 แล้วแต่กรณีเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามความในข้อ 28 หรือข้อ 29 แล้วแต่กรณีดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วยให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น

ข้อ 31 ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามความข้อ 6 และข้อ 25 และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติแล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม

ข้อ 32 สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามมติเถรสมาคม

การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะ

ข้อ 33 การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะตามความในข้อ 28 แห่งกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ 8 เบ็ดเตล็ด

ข้อ 34 เมื่อได้มีการแต่งตั้งพระภิกษุให้ดำรงตำแหน่งตามความในหมวดที่ 1 แห่งกฎหมายเถรสมาคมนี้แล้วให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน 30 วันนับแต่วันที่แต่งตั้ง

2.6.3 จริยาพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส

1) จริยาคือข้อปฏิบัติของพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส

ข้อ 43 พระสังฆาธิการต้องเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎกระทรวงกฤษฎาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชสั่งวรและปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ 44 พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้นให้เสนอความคิดเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 15 วันนับตั้งแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งและเมื่อได้ทักท้วงดังกล่าวมานั้นแล้วแต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้นถ้าคำสั่งนั้นได้ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตามแล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการทักท้วงคำสั่งดังกล่าวในวรรคแรกให้ผู้สั่งรายงานพฤติการณ์ทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการในการปฏิบัติหน้าที่ห้ามมิให้ทำการข่มขู่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนเว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษชั่วคราว

ข้อ 45 พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนาและห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

ข้อ 46 พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบและห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ 47 พระสังฆาธิการต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ 48 พระสังฆาธิการต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ 49 พระสังฆาธิการต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ 50 พระสังฆาธิการต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

2) การรักษัจริยา

ข้อ 51 ให้ผู้บังคับบัญชาตามระดับชั้นมีหน้าที่ควบคุมดูแลแนะนำชี้แจงหรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด

ถ้าผู้บังคับบัญชารู้ว่าผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยาต้องพิจารณาว่าความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชารูปนั้นอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ถ้าอยู่ในอำนาจหน้าที่ตนจะสั่งลงโทษได้ก็ให้สั่งลงโทษแล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจจะลงโทษได้ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปเพื่อพิจารณาลงโทษตามควร

ผู้บังคับบัญชารูปใดไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยาหรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริตให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ 52 พระสังฆาธิการรูปใดถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยาต้องปฏิบัติตามทัณฑ์ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรมก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยา

3) การละเมิดจริยา

ข้อ 53 พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติละเมิดจริยาต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

2) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่

3) ต่าหนีโทษ

4) ภาคทัณฑ์

ข้อ 54 การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้นจะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรงแม้ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1) ทุจริตต่อหน้าที่

2) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า 30 วัน

3) ชัดคำสั่งอันชอบด้วยพระคณาสงฆ์และการชัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณาสงฆ์

4) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายร้ายแรงแก่การคณาสงฆ์

5) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งเมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้วให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ 55 พระสังฆาธิการรูปใดต้องอธิกรณ์หรือถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาและอยู่ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยหรือมีกรณีต้องหาว่าละเมิดจริยาอย่างร้ายแรงและอยู่ในระหว่างสอบสวนถ้าผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเห็นว่าควรอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในระหว่างพิจารณาหรือสอบสวนจะเป็นการเสียหายแก่การคณาสงฆ์จะสั่งให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ก็ได้

ข้อ 56 การต่าหนีโทษนั้นจะกระทำต่อเมื่อพระสังฆาธิการรูปใดละเมิดจริยาซึ่งไม่ร้ายแรงถึงกับถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งหน้าที่มีเหตุที่ผู้บังคับบัญชาเห็นควรปรานีในกรณีเช่นนี้ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งต่าหนีโทษโดยแสดงความคิดเห็นของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรและจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การต่าหนีโทษเช่นนี้ให้มีกำหนดไม่เกินสามปีนับแต่วันส่งลงโทษแต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณาสงฆ์พอควรแล้วจะสั่งลบล้างการต่าหนีโทษก่อนครบกำหนดก็ได้หากในระหว่างกำหนดที่ส่งลงโทษไว้พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาในกรณีเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันซ้ำอีกให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ข้อ 57 กรณีดังกล่าวแล้วในข้อ 56 ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่ายังไม่ควรลงโทษถึงต่าหนีโทษควรลงโทษเพียงภาคทัณฑ์ก็ให้มีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ได้โดยแสดงความคิดเห็นของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรและจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้การลงโทษภาคทัณฑ์ให้มีกำหนดไม่เกิน 1 ปีนับแต่วันที่ส่งลงโทษแต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณาสงฆ์พอควรแล้วจะสั่งลบล้างการภาคทัณฑ์ก่อนครบกำหนดก็ได้หากในระหว่างกำหนดที่ส่งลงโทษไว้พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาอีกให้ลงโทษสถานอื่นถัดขึ้นไปตามควรแก่กรณี

ข้อ 58 เมื่อได้มีการลงโทษตามข้อ 56 หรือข้อ 57 แล้วให้ผู้ส่งลงโทษรายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนทราบ

สรุปได้ว่าพระสังฆาธิการนั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่พร้อมในทุกด้านมีความฉลาดรอบรู้ ว่าสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควรเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม รู้เหตุผลในการใช้อำนาจหน้าที่ให้เป็นประโยชน์การปกครองดูแลกิจการคณาสงฆ์ต้องกระทำหรือที่ควรกระทำกิจการที่เป็นงานของคณาสงฆ์

พระสังฆาธิการต้องถือหรือควรถือเป็นฐานะหน้าที่เพราะเป็นงานปกครองที่สำคัญในทุกส่วนและทุกด้านเพราะพระสังฆาธิการมีหน้าที่ต้องปกครองดูแลคณะสงฆ์โดยแท้

2.6.4 อำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส

ได้มีผู้ให้ความหมายของอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาสไว้ดังนี้พระสังฆาธิการเป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่2) พ.ศ. 2535 มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนคือ บริหารการคณะสงฆ์และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน 4 องค์การเดิมแต่ได้จัดเป็นองค์การซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหารคงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์การนั้นๆเปลี่ยนเรียกว่า “การ” กล่าวคือ

- 1) การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์การปกครอง)
- 2) การศาสนาศึกษา (เดิมคืองานในองค์การศึกษา)
- 3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์การเผยแผ่)
- 4) การสาธารณูปการและ

5) เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์เข้าไว้ด้วยกันพร้อมทั้งเอาการนิคมกรรม (เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์) รวมเข้าอยู่ในอำนาจหน้าที่เจ้าคณะชั้นนั้นๆเพื่อมิให้เกิดความถ่วงดุลแห่งอำนาจดังเช่นกฎหมายฉบับเดิมเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้องสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรมได้กำหนดให้มีรองเจ้าคณะเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะในชั้นนั้นๆอีกส่วนหนึ่งแม้ในส่วนวัดก็ให้มีรองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสเพื่อเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ

2.6.5 บทบาทด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ/เจ้าอาวาส

การปกครองหมายถึงการดูแลการคุ้มครองการระวังรักษาหรือการบริหารอีกนัยหนึ่งหมายถึงการควบคุมดูแลหมู่คณะให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีระเบียบวินัยเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของหมู่คณะหรือของสังคมนั้นๆคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่าการปกครองในพระไตรปิฎกเช่นประหลาดอภิบาล เป็นต้นถ้าจะมองไปถึงการบริหารคณะสงฆ์พระพุทธองค์ไม่ทรงให้ความสำคัญกับผู้นำหรือการปกครองมากนักแต่พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับพระธรรมวินัยมากกว่าเพราะเหตุว่าพระธรรมวินัยไม่มีการเปลี่ยนแปลง (เป็นสัจธรรม) แต่ผู้นำมีการเปลี่ยนแปลง (ได้เสนอ) ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลายหลังจากเราล่วงลับไปแล้วก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” และยังตรัสกับภิกษุทั้งหลายเป็นปัจฉิมโอวาทว่า “ภิกษุทั้งหลายบัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลายสังฆารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดาเธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด”

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนอกจากจะใช้พระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองแล้วยังใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (สวก สุบรรณเกตุ 2540, หน้า 87) มาใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองด้วยโดยเนื้อหาสำคัญในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีทั้งหมด 46 มาตราแบ่งออกเป็น 8 หมวดแบ่งเป็นสาระสำคัญคือการมอบอำนาจการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ทั้งหมด

องค์กรมหาเถรสมาคมประกอบไปด้วยสมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่งทรงอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาการคณะสงฆ์และมีสมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการ (มาตรา 12) คำร่างตำแหน่งคราวละ 2 ปีอธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหา

เถรสมาคมโดยตำแหน่งและให้คณะกรรมการศาสนามีหน้าที่เป็นสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม (มาตรา 13)

การจัดระเบียบการปกครองตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มีการแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น 2 ส่วนคือ

1) การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางได้แก่การปกครองคณะสงฆ์ในส่วนรวมทั้งราชอาณาจักรกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมบริหารงานโดยสั่งการไปยังส่วนภูมิภาค

2) การปกครองส่วนภูมิภาคได้แก่การปกครองคณะสงฆ์เฉพาะส่วนมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นภาคจังหวัดอำเภอตำบลการปกครองทุกส่วนชั้นจะมีเจ้าคณะทั้งมหานิกายและธรรมยุตดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์

การปกครองคณะสงฆ์ไทยจากอดีตถึงปัจจุบันมีลักษณะการปกครองที่อนุวัตตามการปกครองฝ่ายอาณาจักรเสียเป็นส่วนมากเพราะเป็นการปกครองที่เอื้อประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสถาบันสงฆ์ในประเทศไทยอยู่ในลักษณะทรงกับทรุดเพราะขาด ศาสนทายาทที่จะมาสืบทอดพระศาสนาปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่สำคัญของคณะสงฆ์ไทยในเวลานี้การไม่มีระบบการกลั่นกรองผู้ที่เข้ามาบวชเมื่อไม่มีระบบกลั่นกรองที่ดีทำให้บุคคลไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้ามาเป็นสมาชิกเป็นจำนวนมาก (พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต, 2513, 76 - 88)

สาเหตุที่มาของปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรคณะสงฆ์เกิดได้จากปัจจัยหลักๆอยู่ 2 ประการคือ

1) ปัจจัยภายนอกองค์กรคณะสงฆ์การเปลี่ยนแปลงบริบทสังคมไทยส่งผลกระทบต่อ การปกครองคณะสงฆ์เป็นอย่างมากคณะสงฆ์ไม่สามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม เกิดความขัดแย้งทั้งในด้านความคิดการกระทำพฤติกรรมกรการปกครองคณะสงฆ์ที่ไม่สอดคล้องกับ ความจริงทางสังคมที่ประสพอยู่คณะสงฆ์เสียบทบาทเดิมของตนเองในสังคม

2) ปัจจัยภายในขององค์กรคณะสงฆ์ได้แก่ความอ่อนแอในการปกครองคณะสงฆ์และ ข้อบกพร่องบางประการของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งการบริหารที่ไร้ประสิทธิภาพเกิด จากผู้บริหารการปกครองของคณะสงฆ์เองและการที่ผู้ปกครองไม่มีประสิทธิภาพดีพอจึงทำให้เกิด ปัญหาในการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

ฉะนั้นผู้นำองค์กรสงฆ์ในปัจจุบันควรดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยการตระหนักถึงปัญหา (สัมมาสติ) เพราะตราบใดที่บุคลากรในองค์กรคณะสงฆ์ไม่ตระหนักในปัญหาที่ประสพอยู่ย่อมไม่ ก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542. หน้า 84)

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ใช้บังคับตามลำดับจนถึง พ.ศ. 2535 เป็นเวลา 30 ปีเพราะใช้ มานานสถานการณ์ต่างๆแปรเปลี่ยนไปและเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้นจึงได้ตรา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 เพื่อให้แก้ไข เพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและในปัจจุบันนี้ใช้พระราชบัญญัติ 2 ฉบับนี้เป็นหลักจัดระบบการปกครอง คณะสงฆ์ซึ่งดำเนินการมาด้วยดีมิได้มีความวุ่นวายหรือขัดแย้งทางการคณะส่วนกลางแต่อย่างใด (พระ ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2539, หน้า 53)

2.6.6 บทบาทด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสและผู้รักษาการแทน

โดยที่วัดเป็นสถาบันหลักในการปกครองและการดำเนินกิจการคณะสงฆ์และพระ ศาสนาที่สำคัญสุตถกกฎหมายคณะสงฆ์บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลและให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัด

ในกิจการทั่วไปให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัดเจ้าอาวาสนั้นมีฐานะเป็นผู้ปกครองวัดและและมีฐานะเป็นผู้แทนวัดทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา 45 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และพระศาสนาแม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาสเพราะความสำคัญดังกล่าวจึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยเรื่องของวัดไว้ในมาตราที่ 37-38 มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- 1) บำรุงรักษาวัดจัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎหมายเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

สรุปได้ว่าในระเบียบการปกครองวัดเจ้าอาวาสมีศักดิ์และสิทธิ์ในการปกครองวัดมีอำนาจหน้าที่ดูแลทุกอย่างภายในวัดอย่างเด็ดขาดไม่อำนาจโดยตรงภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์และอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์คำสั่งของมหาเถรสมาคมและเจ้าคณะผู้ปกครอง

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- 1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- 2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- 3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัดทำงานภายในวัดหรือให้ทำ

ทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (พระราชพิธีสุทธิภักทธาดา (ประสิทธิ์ พุทธิศรี, หน้า 107 -220)

อนึ่งเพราะวัดจะต้องมีเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสซึ่งอาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่างเว้นเลยจึงมีบทบัญญัติโดยชัดเจนในมาตรา 39 ดังนี้

มาตรา 39 ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แต่งตั้ง

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ 38 เป็นหน้าที่และอำนาจโดยกำหนดภาพรวม ส่วนอำนาจและหน้าที่โดยส่วนย่อยยังมีในบทบัญญัติอื่น ๆ อีกส่วนรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสมีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย

การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ในรัชกาลที่ 5 และในรัชกาลที่ 8 มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2484 กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยจนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ปัจจุบันมีการตราพระบัญญัติคณะสงฆ์อีก 2 ฉบับคือฉบับ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้นและมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมายพระราชบัญญัติข้อบังคับระเบียบต่างๆมาเกื้อกูลพระธรรมวินัยโดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมากเช่นในด้านการปกครองด้านการเผยแผ่ด้านการศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ด้านสาธารณูปการมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้นดังนั้นรูปแบบแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการในองค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่าบทบาทด้านการปกครองก็คือการดูแลการคุ้มครองการระวังรักษาหรือการบริหารของคณะสงฆ์อีกนัยหนึ่งหมายถึงการควบคุมดูแลหมู่คณะสงฆ์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีระเบียบวินัยเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของหมู่คณะสงฆ์หรือของสังคมนั้นๆ คำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่าการปกครอง

2.7 สภาพพื้นที่ทำวิจัย

2.7.1 ประวัติความเป็นมา

เขตหนองแขม บริเวณแขวงหนองแขมในอดีตมีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม บางแห่งมีน้ำท่วมขังตลอด (หนองน้ำ) และมีดินแขม (หญ้าขนาดสูงชนิดหนึ่ง) ขึ้นอยู่หนาแน่นเป็นพง ก่อนหน้านั้นเคยมีชื่อเรียกว่า "หนองน้ำแดง" แต่ถูกสืบทอดไปแล้วจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2413 พระวิเชียร (คำ) เจ้าอาวาสวัดเชิงเลน ตำบลบางช้าง อำเภอสามพรานเมืองนครปฐมได้สร้างวัดขึ้นที่ริมหนองน้ำแห่งหนึ่งและตั้งชื่อวัดว่า "วัดหนองแขม" ตามลักษณะของพื้นที่ ส่วนชาวบ้านก็ได้ขุดบ่อไว้ริมหนองเพื่ออาศัยใช้น้ำจืดและเรียกว่า "บ่อหนองแขม"

ต่อมาบริเวณหนองแขมซึ่งมีคลองภาษีเจริญตัดผ่านมีความเจริญและมีผู้คนเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2445 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง **อำเภอหนองแขม** ขึ้นตรงต่อกระทรวงนครบาล เนื่องจากทรงเล็งเห็นว่า พื้นที่บริเวณดังกล่าวจะเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในย่านฝั่งตะวันตกของพระนครได้โดยอำเภอหนองแขมสมัยนั้นแบ่งออกเป็น 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองแขม ตำแหน่งก้านนี้มีชื่อว่าขุนขจรหนองแขมเขตร, ตำบลหนองค้ำพลู มีขุนประเทศหนองแขมขันธุ์เป็นก้านนี้, ตำบลหลักหนึ่ง มีขุนหนองแขมกนิษฐศรีเป็นก้านนี้ และตำบลหลักสอง มีขุนภิบาลเขตรนครเป็นก้านนี้ตั้งที่ว่าการอำเภออยู่หน้าโรงจับกัง (บ้านพักคนงาน) ของโรงสีเหลียงเฮงฮวดในปัจจุบัน จนถึงปี พ.ศ. 2452 จึงย้ายไปตั้งริมคลองภาษีเจริญฝั่งเหนือ บริเวณปากคลองมหาสาร หมู่ที่ 5 ตำบลหนองแขม

ครั้นในปี พ.ศ. 2472 ทางกรมได้ลดฐานะอำเภอหนองแขมลงเป็น **กิ่งอำเภอหนองแขม** ขึ้นกับอำเภอภาษีเจริญจังหวัดธนบุรีกระทรวงมหาดไทยได้ยกฐานะท้องที่ริมคลองภาษีเจริญ (บางส่วน) ของตำบลหนองแขมขึ้นเป็นสุขาภิบาลหนองแขมในปี พ.ศ. 2499 จนถึงปี พ.ศ. 2501 เมื่อสภาพท้องที่มีความเจริญมากขึ้น จึงมีพระราชกฤษฎีกาให้จัดตั้ง **อำเภอหนองแขม** ขึ้นอีกครั้ง

ประกอบด้วยเขตการปกครองย่อย 3 ตำบล เนื่องจากตำบลหลักหนึ่งซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นตำบลบางแค่นั้นยังคงอยู่ในการปกครองของอำเภอภาษีเจริญ

จนกระทั่งมีประกาศคณะปฏิวัติให้รวมจังหวัดธนบุรีกับจังหวัดพระนครเข้าด้วยกันเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรีในปี พ.ศ. 2514 และเปลี่ยนรูปแบบเป็นกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2515 โดยยุบเลิกการปกครองท้องถิ่นแบบสุขาภิบาล รวมทั้งเปลี่ยนคำเรียกเขตการปกครองใหม่ อำเภอหนองแขมจึงได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น **เขตหนองแขม** และในปี พ.ศ. 2521ได้ย้ายที่ว่าการเขตจากปากคลองมหาสาร มาตั้งที่หมู่ที่ 7 แขวงหนองค้างพลู ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักงานเขตปัจจุบัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 กระทรวงมหาดไทยได้แยกแขวงหลักสอง (เฉพาะทางฟากตะวันออกของซอยเพชรเกษม 69 และถนนบางบอน 3) ไปจัดตั้งเป็นเขตบางแคส่วนพื้นที่แขวงหลักสองเดิม (ที่อยู่ทางฟากตะวันตก) ถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของแขวงหนองค้างพลูและแขวงหนองแขม

2.7.2 สภาพทั่วไปเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตทวีวัฒนามีคลองบางไผ่เป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตบางแคมีคลองทวีวัฒนา ถนนเพชรเกษม ซอยเพชรเกษม 69 (อินทาบัจ) และถนนบางบอน 3 เป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตบางบอนและอำเภอกระทุ่มแบน (จังหวัดสมุทรสาคร) มีคลองหนามแดงเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบน (จังหวัดสมุทรสาคร) และอำเภอสามพราน (จังหวัดนครปฐม) มีคลองสีว่า (คลองตากล่อม) คลองภาษีเจริญ คลองศรีสำราญ แนวนแบ่งเขตการปกครองกรุงเทพมหานครกับจังหวัดสมุทรสาคร และแนวนแบ่งเขตการปกครองกรุงเทพมหานครกับจังหวัดนครปฐมเป็นเส้นแบ่งเขต

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครศึกษาเฉพาะ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ดังต่อไปนี้

พระสง่า โชติวัฒนโณ (2558, 100 หน้า) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส วัดในเขตอำเภอหนองแขม จังหวัดนครพนม” โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือประการแรกเพื่อศึกษาบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส วัดในเขตอำเภอหนองแขม จังหวัดนครพนมที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ประการที่สองเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส วัดในเขตอำเภอหนองแขม จังหวัดนครพนม ของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ประการที่สามเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามหาบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอหนองแขม จังหวัดนครพนม การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามจำนวน 399 ชุดจากประชากรในเขต อำเภอหนองแขม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่าประชาชนในเขตอำเภอหนองแขม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นต่อด้านการปกครองของเจ้า

อ่าวาส วัดในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ด้านที่มากที่สุดคือ ด้านการเป็นธรรมาจารย์ในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์รองลงมาคือ ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนาสมบัติ และน้อยที่สุดคือด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนา พบว่าประชาชนในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนมมีความคิดเห็นต่อด้านการปกครองของเจ้าอ่าวาส วัดในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนมด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนาสมบัติ การติดต่อประสานงานขอความร่วมมือในเรื่องที่จำเป็นกับหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการจัดงานสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอ่าวาส วัดในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนมด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด ได้แก่ การจัดการอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเป็นธรรมาจารย์ในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอ่าวาส วัดในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ด้านการเป็นธรรมาจารย์ในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้แก่พระภิกษุ สามเณร ไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาตั้งกล่าว อยู่ในระดับมาก ด้านความสะอาดตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล พบว่าประชาชนในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนมมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอ่าวาส วัดในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ด้านความสะอาดตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ฌาปนสถาน (เตาเผาศพ) มีความเหมาะสมและลดมลภาวะ อยู่ในระดับปานกลาง

พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร (2557, หน้า ก) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี” พบว่า (1) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากเป็นลำดับ 2) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มี เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากเป็นลำดับ และ 3) ด้านการปกครองภายในวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากเป็นลำดับ (2) การเปรียบเทียบคุณภาพการความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน และ (3) ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี 1) ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติไม่ได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย 2) การออกกฎระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร 3) ชาวบ้าน

บางคนยังไม่เข้าใจกฎระเบียบพระธรรมวินัยภายในวัด 4) การขัดแย้งกันและไม่เข้าใจกันในเรื่องพระธรรมวินัย 1) ขาดความเด็ดขาดในการดูแล เครื่องครัดตามกฎหมายคณะสงฆ์เกินไป 2) การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาในข้อกฎหมายคณะสงฆ์ 3) การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน เนื่องขาดการทำงาน of คณะสงฆ์ 4) ขาดความกระตือรือร้นในการทำงานตามกฎหมายของคณะสงฆ์ 1) การไม่ให้ความเคารพกันของผู้บวชก่อนหลัง 2) พระภิกษุสามเณรมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง 3) ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ใต้บังคับบัญชา 4) พระเถระผู้ใหญ่ไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรเท่าที่ควร

พระเกียรติยศ มหามงคล (โนนกอง) (2557, หน้า 80) ได้ทำการทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของบุคลากรเทศบาลที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่าบุคลากรเทศบาลมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน มีผลดังนี้ด้านการปกครองพบว่าบุคลากรเทศบาลมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากด้านการศึกษาสงเคราะห์พบว่าบุคลากรเทศบาลมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากด้านการสาธารณสุขพบว่าบุคลากรเทศบาลมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากด้านการศึกษาและประสพการณ์ทำงานมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรีโดยรวมไม่แตกต่างกันมีผลปรากฏดังนี้ด้านการปกครองพบว่าบุคลากรเทศบาลเพศอายุวุฒิการศึกษาและประสพการณ์ทำงานมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรีไม่แตกต่างกันด้านการสาธารณสุขพบว่าบุคลากรเทศบาล เพศ อายุวุฒิการศึกษา และประสพการณ์ทำงานมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรีไม่แตกต่างกันด้านการสาธารณสุขพบว่าบุคลากรเทศบาล เพศ อายุวุฒิการศึกษา และประสพการณ์ทำงานมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรีไม่แตกต่างกัน

พระใบฎีกาธรรมาศ กฤษณนทโย (ฉิ่งเล็ก) (2561, 129 หน้า) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่าและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่าด้านการปกครองอยู่ในระดับมากรองลงมาคือด้านการศึกษาอยู่ในระดับมากและน้อยที่สุดคือด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก

ตามลำดับพระสังฆาธิการในจังหวัดเพชรบุรีที่มีอายุพรรษาแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนพระสังฆาธิการที่มีการศึกษาแผนกนักธรรมการศึกษาแผนกบาลีการศึกษาทางโลกและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันโดยรวมทั้ง 6 ด้านไม่แตกต่างกันแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีดังนี้ 1) ด้านการปกครองพบว่าควรชี้แจงบทลงโทษในการทำผิดของพระสงฆ์หรือสามเณรตามหลักธรรมวินัย โดยไม่มีอคติในการตัดสินอิทธิฤทธิ์ที่เกิดขึ้น 2) ด้านการศึกษาพบว่าควรจัดให้มีการอบรมความรู้ทางพระพุทธศาสนาก่อนสอน 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์พบว่าควรระดมความคิดในการจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม 4) ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาพบว่าควรส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เข้ารับการอบรมในโครงการพระนักเทศน์หรือพระนักเผยแผ่ที่ถูกต้อง 5) ด้านการสาธารณูปการพบว่าควรจัดทำแผนผังการก่อสร้างใหม่ในปัจจุบันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์พบว่าควรระดมความคิดจัดหาทุนสนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสถานสงเคราะห์คนชราหรือคนพิการเพื่อใช้จ่ายในด้านนี้โดยเฉพาะ 4. ผลการสัมภาษณ์ทั้ง 6 ด้านมีดังนี้ 1) ด้านการปกครองพบว่าพระสังฆาธิการเน้นการจัดการปกครองให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนองค์กรปกครองคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัยระเบียบคณะสงฆ์ 2) ด้านการศึกษาพบว่าการจัดตั้งศูนย์พุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาธรรมและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์พบว่า การแจกทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ขาดแคลนและสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาด้านต่างๆได้แก่ การจัดสร้างโรงเรียนห้องสมุดและแจกอุปกรณ์การเรียนต่างๆ 4) ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาพบว่าพระสังฆาธิการจัดให้มีการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนบวชเนกขัมมจารีมีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมแก่ประชาชนทั่วไป 5) ด้านการสาธารณูปการพบว่ามีการวางแผนให้เป็นไปตามแบบแผนที่กำหนดโดยคำนึงงบประมาณและประโยชน์ในการใช้และบูรณะวิหารต่างๆของวัดเพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อย 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์พบว่าพระสังฆาธิการให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการประกอบกิจกรรมบำเพ็ญกุศล

พระครูสุนันทกิจโกศล (สุวัฒน์ สุวฑฒโน) (2557, 114 หน้า) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในเขตอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในเขตอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพ อาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการบริหารและการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน คือ 1) ด้านศาสนพิธี/กิจกรรม ได้แก่ ควรปรับปรุงรูปแบบการประกอบศาสนพิธี และ ส่งเสริมประชาชน ให้เข้าร่วมในกิจกรรมทางพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ด้านศาสนบุคคล/บุคลากร ได้แก่ ควรคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาบวช และส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรอบรมสั่งสอนธรรมแก่ประชาชน 3) ด้านศาสนวัตถุ/สถานที่ ได้แก่ ควรบูรณะและปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานภายใน

วัดให้มีความเรียบร้อยสวยงาม สงบร่มรื่น เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมหรือนั่งสมาธิ ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปปฏิบัติในการบริหารและการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน คือ 1) ควรมีการปรับปรุงรูปแบบของการประกอบศาสนพิธีให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น 2) ควรคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาบวชเรียนให้รอบคอบกว่านี้ และส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรอบรมสั่งสอนธรรมแก่ประชาชนอย่างเป็นประจำ 3) ควรมีการบูรณะและปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานภายในวัดให้มีความเรียบร้อยสวยงาม 4) ควรส่งเสริมและชักชวนให้ชาวชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา และพัฒนาวัดให้ดูสะอาด 5) ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดให้มีความสงบร่มรื่น เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมหรือนั่งสมาธิ และนำตัวอย่างไปใช้กับชุมชน

พระครูโกศลศาสนวงศ์ (เสื่อ มนตรีวงษ์) (2557, 98 หน้า) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ” พบว่าปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย การออกกฎข้อบังคับแต่ละครั้งไม่คำนึงถึงผู้ปฏิบัติตาม ควรมีการจัดประชุมและอบรมผู้บริหารเพื่อให้สมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย โดยมีการออกกฎข้อบังคับให้สอดคล้องกับผู้ที่ปฏิบัติตามกำหนดให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับการปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและประพฤติปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎของมหาเถรสมาคม ที่ได้วางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่าง ๆ เป็นการช่วยในด้านการปกครองของคณะสงฆ์ ให้มีการปกครองได้ง่ายขึ้น เพื่อให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในสมณสาธูป และเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ในระดับชั้นต่างๆ ให้เกิดความผาสุกแห่งหมู่คณะสงฆ์และความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาต่อไป

พระครูวิสุทธาณันทคุณ (2554, 158 หน้า) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าวัดที่ต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

พระครูสมุห์ภักดี ภัทโท (2558, 142 หน้า) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามสภาพส่วนบุคคลที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

ต่างกัน มีภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

พระปลัดมนต์ดก สุวโจ (2558, 202 หน้า) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีภาวะการบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีสถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพระสังฆาธิการ ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัด ไม่แตกต่างกัน

พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (2557, 182 หน้า) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน

พระครูอนุกิจโสภณ (ยอด สุทิจิตโต, 2557, 214 หน้า) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้ ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 รองลงมา คือ ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 และน้อยที่สุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ วุฒิการศึกษาทางโลก และตำแหน่งทางการปกครองต่างกัน มีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นพรรษาไม่แตกต่างกัน

พระวัชรวิช อิมวงศ์ษา (2560, 124 หน้า) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในชุมชนเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา อยู่ระดับมากทุกด้านใน 5 องค์ประกอบ ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีระดับของการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิถีประชาธิปไตย และการเลือกตั้ง 2) ผลการเปรียบเทียบ บทบาทพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในชุมชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลีทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมการศึกษาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมการเลือกตั้ง และวิถีประชาธิปไตยในหัวข้อนี้ พบว่า อายุ พรรษา มีบทบาทส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยที่

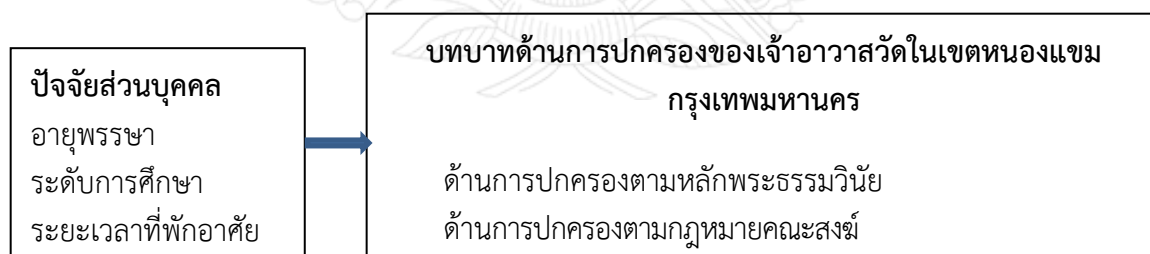
แตกต่างกัน ส่วนการศึกษาทางโลก การศึกษาแผนกธรรม และบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย พบว่า มีระดับที่ไม่แตกต่างกัน 3)แนวทางการพัฒนา บทบาทพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยพบว่า (1) ด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม พระสังฆาธิการควรจะทำให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของวัดหรือมีการแสดงธรรมสั่งสอน ละใช้ธรรมะเพื่อแก้ปัญหาภายในชุมชน และส่งเสริมให้พระธรรมทูตทั้งในและต่างประเทศมาเผยแพร่หลักธรรมแก่ประชาชน (2)ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย พระสังฆาธิการต้องส่งเสริมประชาชนในชุมชนให้สามัคคีกันรับฟังความคิดเห็นต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย(3)ด้านการส่งเสริมการเลือกตั้งพระสังฆาธิการต้องวางตัวเป็นกลางส่งเสริมให้ประชาชนใช้สติปัญญา พิจารณาการเลือกตั้ง โดยนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องประกอบในการตัดสินใจพิจารณาด้วย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าเจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในการปกครองดูแลบริหารจัดการกิจการของวัดโดยอาศัยอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพื่อการปกครองตามขั้นตอนและวิธีการในฐานะที่วัดเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันหลักในสามสถาบันที่อยู่ในประเทศไทยและการปกครองเจ้าอาวาสในปัจจุบัน มีหลักการสำคัญอยู่ 2 ประการ ได้แก่ การปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งหมายถึง การปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสโดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนูญการปกครอง และการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ซึ่งหมายถึง การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยอนุโลมตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชนั่นเอง

2.9 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดในเอกสารด้านวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับ การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัยของ เสนาะ ผดุงฉัตร และการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ของ คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมาสรุปเป็นแผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภูมิที่ 2.1 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” นี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำราเอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 วิธีการและขั้นตอนในการวิจัย
- 3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.6 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.1 วิธีการและขั้นตอนในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและดำเนินงานไปเป็นไปอย่างมีระบบ ระเบียบและประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงสร้างงานวิจัย โดยเริ่มจากการตั้งชื่อเรื่องการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวัตถุประสงค์ของการวิจัยสมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นิยามศัพท์เพื่อการวิจัยและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำโครงสร้างงานวิจัยและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำปรึกษาคำแนะนำและความเห็นชอบในการจัดทำโครงสร้างการวิจัยพร้อมรับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นดำเนินการเสนอโครงสร้างการวิจัยเพื่อขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้การวิจัย โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า IOC เพื่อทำการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วได้นำไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นแล้วนำเครื่องมือที่สร้างไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จากนั้น นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลการอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ จัดทำร่างรายงานการวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการควบคุม

สารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ เสนอแนะ แล้วจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ส่งบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุมัติเป็นส่วนหนึ่งการศึกษาตามหลักสูตร

3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย

3.2.1 การออกแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำราเอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัย แตกต่างกันไป

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของพระสงฆ์เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย และ 2) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ประชากร

ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 175 รูป (สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร)

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 175 รูป ซึ่งได้จากการใช้กลุ่มประชากรตาม ข้อ 3.3.1 แล้วใช้สูตรการหาขนาดกลุ่ม ตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ซึ่งมีสูตรคำนวณดังนี้ (ยุทพงษ์ กัยวรรณ, 2543, หน้า 79)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 e = ความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{175}{1 + 175 \times (0.05)^2} \\ n &= \frac{175}{1 + 175 \times (0.0025)} \\ n &= \frac{122}{1.438} \\ &= 121.697 \end{aligned}$$

ดังนั้น จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 122 คน

วัดในเขตหนองแขม	จำนวนพระสงฆ์	กลุ่มตัวอย่าง
วัดหนองแขม	29	20
วัดวงษ์ลาภาราม	38	26
วัดไผ่เลี้ยง	54	37
วัดอุดมรังสี	5	3
วัดหลักสาม	24	19
วัดศรีนวล	25	17
รวม	175	122

3.4 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

3.4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Specified Sampling) คือ การเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากพระสงฆ์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ จนได้ครบจำนวน 122 รูป

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มี 2 ลักษณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยในการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส และไวยาวัจกร โดยใช้แบบสัมภาษณ์

2) แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และแบ่งคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

แบบสอบถามมีลักษณะแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัย เป็นคำถามแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ใน 2 ด้าน จำนวน 20 ข้อ โดยแบบสอบถามส่วนนี้เป็นแบบสอบถามตามมาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) ใช้การวัดแบบระดับคุณภาพ (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ เป็นเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5
มาก	มีค่าเท่ากับ	4
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3
น้อย	มีค่าเท่ากับ	2
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1

3.6 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแบบสอบถาม

3.6.2 รวบรวมข้อมูลจากการศึกษา สรุปเพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของคำถามครอบคลุมเนื้อหาที่ทำการวิจัย และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบข้อเท็จจริงได้

3.6.3 ร่างแบบสอบถามโดยอาศัยกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของพระสงฆ์เขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ใน 2 ด้าน

3.6.4 นำแบบสอบถามที่ร่าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเกี่ยวกับสำนวนภาษาให้เข้าใจง่าย เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่มีข้อความตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.6.5 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.6.6 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบความถูกต้องของภาษาแล้วนำไปแก้ไข การหาคุณภาพของเครื่องมือที่จัดทำขึ้นนี้ ประกอบด้วย การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อถือมั่น (Confidence) โดยใช้วิธีการดังนี้

1) การหาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาข้อความและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงและพิจารณาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา ประกอบด้วย 1) พระมหาวิระชาติ ปิยวณโณ, ดร. 2) พลเรือตรี รศ. ทองใบ ธีรานันท์ทางกูร และ 3) ดร. กรุณา มธุลากรังสรรค์ จากนั้นนำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence หรือ IOC) ตามสูตร

2) การวิเคราะห์ค่าความเชื่อถือมั่น (Confidence) ของเครื่องมือวัด โดยนำแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยไปทำการทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด ทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะพระสงฆ์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เพื่อนำกลับมาทดสอบหาค่าความน่าเชื่อถือได้ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อถือมั่นทั้งฉบับที่ระดับ 0.99

3.6.7 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณาเป็นครั้งสุดท้าย แล้วจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.7.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่เพื่อการวิจัยและในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะพระสงฆ์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

3.7.2 ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบ

3.7.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง

3.7.4 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 122 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 % จึงมาตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

3.7.5 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิทยานิพนธ์นี้ ได้กำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{5} = \frac{4}{5} = 0.8$$

ระดับ	ค่าช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลผล
5	4.21 - 5.00	ระดับมากที่สุด
4	3.41 - 4.20	ระดับมาก
3	2.61 - 3.40	ระดับปานกลาง
2	1.81 - 2.60	ระดับน้อย
1	1.00 - 1.80	ระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการ ดังนี้

3.8.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้าน อายุพรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัย ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

3.8.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

1) สถิติการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตร (ธีระศักดิ์ อุ่่นอารมณฺ์เลิศ, 2549, หน้า 65) คือ

$$\text{สูตร } \text{IOC} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 20 ข้อ ที่ใช้ได้ทั้งหมด ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.66 - 1.00

2) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548, หน้า 35) คือ

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

K = จำนวนข้อของมาตราวัด

S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

3.8.3 สถิติพื้นฐาน

1) ความถี่ (Frequency)

2) ค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{X(100)}{N}$$

เมื่อ P = ค่าร้อยละ

X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

N = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

3) ค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด
 N = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

4) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}{n-1}}$$

เมื่อ S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X_i = จำนวนคะแนน
 \bar{X} = ค่าเฉลี่ยมีชัณภูมิเลขคณิต
 n = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

5) การทดสอบสมมติฐาน (t-test)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

t = ค่าที-เทสต์ (t- test)

\bar{X}_1, \bar{X}_2 = ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

S_1^2, S_2^2 = ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

n_1, n_2 = จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

6) ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) หรือ (F-test)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

F = อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” นี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ไว้ 3 ประการ คือ

1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุพรรษาพรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน

3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จำนวน 122 รูป ซึ่งได้มาจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยนำแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่เก็บรวบรวมได้มาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติสำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ และใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 รูป โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F – distribution)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	แทน	นัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา พรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัย ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ใช้การวิเคราะห์หาค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หรือ F-test สำหรับปัจจัยจำนวนมากกว่า 2 เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

ตอนที่ 4 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 5 ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีคุณลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุพรรษาพรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัยโดยวิเคราะห์จำนวนและค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุพรรษาพรรษา

อายุพรรษา	จำนวน	ร้อยละ
5 พรรษา ลงมา	31	25.4
6-10 พรรษา	52	42.6
11-20 พรรษา	24	19.7
20 พรรษาขึ้นไป	15	12.3
รวม	122	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุพรรษา 6-10 พรรษา จำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.6 รองลงมาคือมีอายุพรรษา 5 พรรษา ลงมา จำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.40 และน้อยที่สุดคือมีอายุพรรษา 20 พรรษาขึ้นไป จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.3

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	19	15.6
มัธยมศึกษา/ปวช.	40	32.8
อนุปริญญา/ปวส.	16	13.1
ปริญญาตรีขึ้นไป	47	38.5
รวม	122	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 40 รูป คิดเป็น ร้อยละ 32.8 และน้อยที่สุดคือมีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.1

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาที่พักอาศัย

ระยะเวลาที่พักอาศัย	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	10	8.2
1-5 ปี	43	35.2
6-10 ปี	40	32.8
11 ปีขึ้นไป	29	23.8
รวม	122	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีระยะเวลาที่พักอาศัย 1-5 ปี จำนวน 43 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมา คือ มีระยะเวลาที่พักอาศัย 6-10 ปี จำนวน 40 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.8 และน้อยที่สุด มีระยะเวลาที่พักอาศัย จำนวน 10 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.2

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

การศึกษาวិเคราะห์ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 2 ด้าน

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย	3.65	0.60	มาก
2. ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์	3.59	0.58	มาก
รวม	3.60	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

ข้อ	ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	เจ้าอาวาสให้พระสงฆ์ลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน	3.75	0.74	มาก
2	เจ้าอาวาสให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล	3.76	0.79	มาก
3	เจ้าอาวาสจัดให้พระสงฆ์ทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี	3.61	0.77	มาก
4	เจ้าอาวาสให้การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.66	0.87	มาก
5	เจ้าอาวาสให้การอบรมแก่ภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดเป็นประจำ	3.73	0.86	มาก
6	เจ้าอาวาสให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมแก่พระสงฆ์ในปกครอง	3.43	0.83	มาก
7	เจ้าอาวาสให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใส	3.58	0.85	มาก
8	เจ้าอาวาสดูแลจัดการงานภายในวัดเป็นไปตามแบบแผนประเพณีอันดีงาม	3.63	0.77	มาก
9	เจ้าอาวาสจัดประชุมประจำเดือนที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุม	3.66	0.83	มาก
10	เจ้าอาวาสจัดให้มีการประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	3.70	0.92	มาก
รวม		3.70	0.92	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อ 2 เจ้าอาวาสให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล รองลงมา ได้แก่ ข้อ 1 เจ้าอาวาสให้พระสงฆ์ในสังกัดวัดลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน และค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ข้อ 6 พระสงฆ์ดูแลการจัดการงานภายในวัดให้เป็นไปตามแบบแผนประเพณีอันดีงาม

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์

ข้อ	ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	เจ้าอาวาสออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	3.61	0.78	มาก
2	เจ้าอาวาสจัดประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่อชี้แจงระเบียบตามวาระ	3.55	0.75	มาก
3	เจ้าอาวาสระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยปัญหา เพื่อยุติเหตุหรือการลง นิคหกรรม	3.55	0.82	มาก
4	เจ้าอาวาสดูแลจัดการศาสนสมบัติของวัดให้มีความเป็นระเบียบ เรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง	3.63	0.73	มาก
5	เจ้าอาวาสควบคุม ดูแล พระสงฆ์สามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรม วินัย	3.66	0.79	มาก
6	เจ้าอาวาสจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง	3.57	0.80	มาก
7	เจ้าอาวาสจัดการอบรมแก่ประชาชนในพื้นที่เป็นประจำ	3.48	0.82	มาก
8	เจ้าอาวาสปกครองพระสงฆ์สามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของ วัด	3.59	0.74	มาก
9	เจ้าอาวาสส่งเสริมให้พระสงฆ์บำรุง รักษาวัดกิจการศาสนสมบัติ ของวัด	3.61	0.79	มาก
10	เจ้าอาวาสให้การส่งเสริมการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การ เผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์	3.75	0.82	มาก
รวม		3.62	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อ 10 พระสงฆ์ให้การส่งเสริมการ ศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ รองลงมา ได้แก่ ข้อ 5 เจ้าอาวาสควบคุม ดูแล พระสงฆ์สามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ข้อ 7 เจ้าอาวาสจัดการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า พระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุพรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาพักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 ใช้สถิติ F-test (One way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ่ (Scheffé) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน จำแนกตามอายุพรรษา

อายุพรรษา	n	(\bar{X})	S.D.	แปลผล
5 พรรษา ลงมา	31	3.81	0.47	มาก
6-10 พรรษา	52	3.48	0.57	มาก
11-20 พรรษา	24	3.60	0.57	มาก
20 พรรษาขึ้นไป	15	3.62	0.60	มาก
รวม	122	3.62	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า พระสงฆ์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุพรรษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับพบว่ามากที่สุด คือ มีอายุพรรษา 5 พรรษา ลงมา รองลงมาอายุพรรษา 20 พรรษาขึ้นไป มีจำนวนน้อยสุด มีอายุพรรษาพรรษา 6-10 พรรษา

ตารางที่ 4.8 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ที่มีอายุพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.294	3	0.76	2.45	0.06
ภายในกลุ่ม	36.693	118	0.31		
รวม	38.98	121			

จากตาราง 4.8 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุพรรษาพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามอายุพรรษา

อายุพรรษา	n	(\bar{X})	S.D.	แปลผล
5 พรรษา ลงมา	31	3.89	0.53	มาก
6-10 พรรษา	52	3.47	0.57	มาก
11-20 พรรษา	24	3.62	0.57	มาก
20 พรรษาขึ้นไป	15	3.80	0.71	มาก
รวม	122	3.65	.60	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามอายุพรรษา พบว่า ค่าเฉลี่ยมากเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับพบว่า มากที่สุด คือ มีอายุพรรษา 5 พรรษา ลงมา รองลงมาอายุพรรษา 20 พรรษาขึ้นไป มีจำนวนน้อยสุด มีอายุพรรษาพรรษา 6-10 พรรษา

ตารางที่ 4.10 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ที่มีอายุพรรษาต่างกัน

อายุพรรษา	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3.726	3	1.24	3.63	.015*
ภายในกลุ่ม	40.298	118	.34		
รวม	44.024	121			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.10 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการวิเคราะห์ต่อโดยวิธีหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé) ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ของพระสงฆ์ เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัยที่มีการจำแนกตามอายุพรรษา ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

อายุพรรษา	5 พรรษาลงมา ($\bar{X} = 3.89$)	6-10 พรรษา ($\bar{X} = 3.47$)	11-20 พรรษา ($\bar{X} = 3.62$)	20 ขึ้นไป ($\bar{X} = 3.80$)
5 พรรษาลงมา ($\bar{X} = 3.89$)	-	0.41*	0.26	0.08
6-10 พรรษา ($\bar{X} = 3.47$)			0.15	-0.32
11-20 พรรษา ($\bar{X} = 3.62$)				-0.17
20 ขึ้นไป ($\bar{X} = 3.80$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.11 ผลจากการหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่าความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส พระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยจะเห็นว่า พระสงฆ์ ที่มีอายุพรรษา 5 พรรษาลงมา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย แตกต่างกับ พระสงฆ์ ที่มีอายุพรรษา 6-10 พรรษา นอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ จำแนกตามอายุพรรษา

อายุพรรษา	n	(\bar{X})	S.D.	แปลผล
5 พรรษา ลงมา	31	3.73	0.46	มาก
6-10 พรรษา	52	3.50	0.61	มาก
11-20 พรรษา	24	3.57	0.64	มาก
20 พรรษาขึ้นไป	15	3.70	0.54	มาก
รวม		3.59	0.58	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์อยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามอายุพรรษา พบว่า ค่าเฉลี่ยมากเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับพบว่า มากที่สุด คือ มีอายุพรรษา 5 พรรษาลงมา รองลงมา อายุพรรษา 20 พรรษาขึ้นไป มีจำนวนน้อยสุด มีอายุพรรษาพรรษา 6-10 พรรษา

ตารางที่ 4.13 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ที่มีอายุพรรษาต่างกัน

อายุพรรษา	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.213	3	.40	1.19	.31
ภายในกลุ่ม	39.887	118	.33		
รวม	41.100	121			

จากตาราง 4.13 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 2 ใช้สถิติ F-test (One way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ่ (Scheffé) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	19	3.58	.42	มาก
มัธยมศึกษา/ปวช.	40	3.52	.75	มาก
อนุปริญญา/ปวส.	16	3.50	.54	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	47	3.76	.41	มาก
รวม	122	3.62	.56	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป รองลงมาได้แก่ ระดับการศึกษาประถมศึกษาและค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ระดับศึกษาอนุปริญญา/ปวส.

ตารางที่ 4.15 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ระดับการศึกษา	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.583	3	.528	1.665	0.178
ภายในกลุ่ม	37.403	118	.317		
รวม	38.986	121			

จากตาราง 4.15 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	19	3.68	0.51	มาก
มัธยมศึกษา/ปวช.	40	3.52	0.72	มาก
อนุปริญญา/ปวส.	16	3.55	0.61	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	47	3.78	0.49	มาก
รวม	122	3.65	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปรองลงมาได้แก่ ระดับการศึกษาประถมศึกษาและค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ระดับศึกษามัธยมศึกษา/ปวช.

ตารางที่ 4.17 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ระดับการศึกษา	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.74	3	.58	1.62	0.18
ภายในกลุ่ม	42.28	118	.35		
รวม	44.02	121			

จากตาราง 4.17 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	19	3.49	0.39	มาก
มัธยมศึกษา/ปวช.	40	3.53	0.79	มาก
อนุปริญญา/ปวส.	16	3.46	0.54	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	47	3.74	0.39	มาก
รวม	122	3.59	0.58	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป รองลงมาได้แก่ ระดับศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. และค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ระดับศึกษาอนุปริญญา/ปวส.

ตารางที่ 4.19 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ระดับการศึกษา	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.69	3	.56	1.68	0.17
ภายในกลุ่ม	39.40	118	.33		
รวม	41.10	121			

จากตาราง 4.19 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 คณะกรรมการชุมชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 2 ใช้สถิติ F-test (One way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ่ (Scheffé) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน จำแนกตามระยะเวลาที่พักอาศัย

ระยะเวลาที่พักอาศัย	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
น้อยกว่า 1 ปี	10	4.13	0.46	มาก
1-5 ปี	43	3.61	0.27	มาก
6-10 ปี	40	3.43	0.67	มาก
11 ปีขึ้นไป	29	3.73	0.65	มาก
รวม	122	3.62	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามระยะเวลาที่พักอาศัยพบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ระยะเวลาที่พักอาศัยน้อยกว่า 1 ปี รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาที่พัก 11 ปีขึ้นไป และค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ระยะเวลาที่พัก 6-10 ปี

ตารางที่ 4.21 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน

ระยะเวลาที่พักอาศัย	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.367	3	1.45	4.96	0.00*
ภายในกลุ่ม	34.619	118	.29		
รวม	38.986	121			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.21 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการวิเคราะห์ต่อโดยวิธีหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé) ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

ตำแหน่ง	น้อยกว่า 5 ปี ($\bar{X} = 4.13$)	1-5 ปี ($\bar{X} = 3.61$)	6-10 ปี ($\bar{X} = 3.43$)	11 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.73$)
น้อยกว่า 5 ปี ($\bar{X} = 4.13$)	-	0.51*	0.69*	0.39*
1-5 ปี ($\bar{X} = 3.61$)		-	0.17	0.12
6-10 ปี ($\bar{X} = 3.43$)			-	0.30*
11 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.75$)				-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.22 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม 2 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 คู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัย น้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าพระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัย 1 - 5 ปี 6-10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป และพระสงฆ์ที่พักอาศัย 6-10 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าที่พักอาศัย 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามระยะเวลาที่พักอาศัย

ระยะเวลาที่พักอาศัย	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
น้อยกว่า 1 ปี	10	4.16	0.51	มาก
1-5 ปี	43	3.66	0.34	มาก
6-10 ปี	40	3.46	0.68	มาก
11 ปีขึ้นไป	29	3.72	0.71	มาก
รวม	122	3.65	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.23 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามระยะเวลาที่พักอาศัยพบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ระยะเวลาที่พักอาศัย อาศัยน้อยกว่า 1 ปี รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาที่พัก 11 ปี ขึ้นไป และค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ระยะเวลาที่พัก 6-10 ปี

ตารางที่ 4.24 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน

ระยะเวลาที่พักอาศัย	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.22	3	1.40	4.17	0.00*
ภายในกลุ่ม	39.79	118	.33		
รวม	44.02	121			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.24 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการวิเคราะห์ต่อโดยวิธีหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé) ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

ระยะเวลา	น้อยกว่า 1 ปี ($\bar{X} = 4.16$)	1-5 ปี ($\bar{X} = 3.66$)	6-10 ปี ($\bar{X} = 3.46$)	11 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.72$)
น้อยกว่า 1 ปี ($\bar{X} = 4.16$)	-	0.49*	0.70*	0.73*
1-5 ปี ($\bar{X} = 3.66$)		-	0.20	0.26
6-10 ปี ($\bar{X} = 3.46$)			-	0.06
11 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.72$)				-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.25 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยน้อยกว่า 1 ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย มากกว่าพระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัย 1 - 5 ปี พระสงฆ์ที่พักอาศัย 6-10 ปี และพระสงฆ์ที่พักอาศัย 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ จำแนกตามระยะเวลาที่พักอาศัย

ระยะเวลาที่พักอาศัย	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
น้อยกว่า 1 ปี	10	4.10	0.44	มาก
1-5 ปี	43	3.56	0.29	มาก
6-10 ปี	40	3.40	0.70	มาก
11 ปีขึ้นไป	29	3.74	0.63	มาก
รวม	122	3.59	0.58	มาก

จากตารางที่ 4.26 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ เมื่อพิจารณาตามระยะเวลาที่พักอาศัยพบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ระยะเวลาที่พักอาศัย อาศัยน้อยกว่า 1 ปี รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาที่พัก 11 ปีขึ้นไป และค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ระยะเวลาที่พัก 6-10 ปี

ตารางที่ 4.27 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน

ระยะเวลาที่พักอาศัย	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.621	3	1.54	4.98	.00*
ภายในกลุ่ม	36.479	118	.30		
รวม	41.100	121			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.27 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการวิเคราะห์ต่อโดยวิธีหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé) ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.28 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

ระยะเวลา	น้อยกว่า 1 ปี ($\bar{X} = 4.10$)	1-5 ปี ($\bar{X} = 3.56$)	6-10 ปี ($\bar{X} = 3.40$)	11 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.74$)
น้อยกว่า 1 ปี ($\bar{X} = 4.10$)	-	0.53*	0.69*	0.35
1-5 ปี ($\bar{X} = 3.56$)		-	0.15	0.17
6-10 ปี ($\bar{X} = 3.40$)			-	0.33*
11 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.74$)				-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.28 พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยน้อยกว่า 1 ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ มากกว่าพระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัย 1 - 5 ปี และ 6-10 ปี และพระสงฆ์ที่พักอาศัย 6-10 มีความคิดเห็นมากกว่าที่ที่พักอาศัย 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ 4.29 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐาน	สถิติ	โดยรวม	หลักพระธรรมวินัย	กฎหมายคณะสงฆ์
1. อายุพรรษา	F - test	0.06	0.01*	0.31
2. การศึกษา	F - test	0.17	0.18	0.17
3. ระยะเวลาที่พักอาศัย	F - test	0.00*	0.00*	0.00*

จากตารางที่ 4.29 สรุปได้ว่า เมื่อทดสอบสมมติฐานของพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา และระดับการศึกษา ระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครโดยรวม ไม่แตกต่างกัน แต่พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบ สอบถามได้เสนอแนะความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียงลำดับความถี่ (Frequency) นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

ที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1	ควรใช้ช่วงเวลาหลังจากการลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน ในการอบรมสั่งสอนการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุในปกครอง	11
	รวม	11

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ได้แก่ ควรใช้ช่วงเวลาหลังจากการลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน ในการอบรมสั่งสอนการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุในปกครอง จำนวน 11 รูป

ตารางที่ 4.31 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์

ที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1	ควรเผยแพร่เนื้อหาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ข้อบังคับ และกฎหมายเถรสมาคมให้พระภิกษุและสามเณรในปกครองได้รับทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บรรพชา/อุปสมบทใหม่	10
	รวม	10

จากตารางที่ 4.31 พบว่า ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ได้แก่ ควรเผยแพร่เนื้อหาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ข้อบังคับ และกฎหมายเถรสมาคมให้พระภิกษุและสามเณรในปกครองได้รับทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บรรพชา/อุปสมบทใหม่ จำนวน 10 รูป

ตอนที่ 5 ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 รูป ดังนี้

1. พระปลัดสถิตย์ กิตติธมา โณ เจ้าอาวาสวัดหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1) การปกครองตามหลักพระธรรมวินัยถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของคณะสงฆ์ เพราะเป็นการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันในสังคมสงฆ์ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ถือพระธรรมวินัยเป็นหลักมากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น รวมถึงการระงับปัญหาเถรสมาคม ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารงานคณะสงฆ์การปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาลนั้นเป็นไปในรูปแบบของระบอบสามัคคี ธรรม ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักหรือเป็นแม่บทในการปกครองคณะสงฆ์ทุกประการ ซึ่งรูปแบบ ของระบอบการปกครองนี้ เป็นหลักของการปกครองในหลักของพุทธปรัชญาที่พระองค์ทรงแสดง และบัญญัติไว้ให้ภิกษุสงฆ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

2) ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ไทยมีการจัดองค์กรอย่างดี คณะสงฆ์ได้รับการยอมรับและอุปถัมภ์จากรัฐ ซึ่งทำให้กิจการคณะสงฆ์ การศึกษา และพิธีกรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปกครองคณะสงฆ์ที่มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง นี้ทำให้กิจการคณะสงฆ์ได้รับการดูแลใกล้ชิด สามารถรักษาระเบียบวินัย และมีช่องทางการ ติดต่อสื่อสารระหว่างศูนย์กลางการบริหารกับจังหวัดที่ไกลออกไปการจัดองค์กรแบบนี้ และพระสงฆ์เองก็มีส่วนสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชนและรักษาความมั่นคงของชาติ แต่เมื่อมองอีกมุมหนึ่ง องค์กรที่มีการรวมเข้าสู่ศูนย์กลางเช่นนี้ต้องพึ่งพาอาศัยคณะผู้นำจำนวนน้อย ซึ่งจะมีข้อจำกัดตรงที่ไม่สามารถตอบรับต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที

กฎหมายคณะสงฆ์ เป็นกฎหมายที่ฝ่ายอาณาจักรตราขึ้นเพื่อให้อำนาจในการจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ โดยได้กำหนดให้ผู้ปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ดังกล่าวนี จึงทำให้พระสงฆ์ทุกรูป และไวยาวัจกรที่ได้รับการแต่งตั้งโดยถูกต้อง มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกับข้าราชการของแผ่นดินด้วย และในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ทุกระดับต้องเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักการเช่นนั้นได้ ต้องอาศัยความรู้ความฉลาดและความสามารถเป็นเครื่องมือ

2. พระมหาเด่น กลยาณวิโช วัดอุดมรังสี หนองแขม กรุงเทพมหานคร

1) หลักการปกครองของสงฆ์ใช้พระธรรมวินัยใน เป็นหลัก โดยยึดเป็นรูปแบบในการดำเนินงานในทางพระพุทธศาสนาที่ต้อง อาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับให้ปฏิบัติตามผู้นำ การที่ผู้ใต้ปกครองจะทำตามคำสั่งของผู้นำจึงไม่ขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญ โดยเฉพาะ พระอุปัชฌาย์และ อาจารย์นับเป็นหน่วยปกครองที่ได้ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในการปกครองสงฆ์ ที่มีลักษณะควบคุมดูแล พระธรรมวินัยที่ใช้ควบคุมวัตรปฏิบัติของสงฆ์ ซึ่งผู้ดูแลพระวินัยก็คือ

สงฆ์ที่อยู่ด้วยกันนั่นเอง ผู้ระงับอาบัติหรือการทำผิดพระวินัยก็เป็นอำนาจของสงฆ์ แม้แต่การระงับอาธิกรณ์ก็เป็นอำนาจของสงฆ์เช่นกัน อุปัชฌาย์และอาจารย์นั้นถือว่าเป็นตัวแทนการปกครองที่ยึดถือผู้มี ความรู้ อายุพรรษามากเคารพพรชามากกว่า เท่ากับที่ปกครองน้องแต่มีธรรมวินัยกำกับอยู่ เบื้องหลังการปกครองคณะสงฆ์ระดับที่สำคัญที่สุด คือ การปกครองในระดับวัด ซึ่งแม้จะเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด แต่ก็ป็นฐานสำคัญของการปกครองในระดับมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป การปกครองวัดของพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสต้องเป็นไปตามแบบแผนอันดีงาม ได้แก่ หลักพระธรรมวินัย ซึ่งพระสงฆ์ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดกันเรื่อยมา ก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้นบังคับใช้ และความเสื่อมเสียของการไม่เคร่งครัดในพระธรรมวินัยตามที่มีข่าวในปัจจุบัน ควรมองว่าเป็นความเสียหายในระดับบุคคล ไม่ควรนำมารวมว่าเป็นความเสียหายขององค์กรคณะสงฆ์ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสต้องใส่ใจเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องที่สั่นคลอนความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในวงกว้าง

2) การปกครองคณะสงฆ์ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักมากที่สุด และมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น โดยการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ผ่านมาทั้งหมดเฉพาะในยุครัตนโกสินทร์สะท้อนให้เห็นถึงความใกล้ชิดกันระหว่างราชอาณาจักรกับพุทธจักร ราชอาณาจักรมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ไทย เช่นเดียว กับประชาชนทั่วไป ในขณะที่เดียวกันก็ควบคุมคณะสงฆ์เช่นกัน ซึ่งเป็นข้อเสนอที่คณะสงฆ์ยอมรับ และเป็นระเบียบปฏิบัติที่คณะสงฆ์ให้ความสำคัญรองลงมาจากพระธรรมวินัย

3. พระมหาคุศลย์ วิจิตรโต เลขาธิการเจ้าอาวาสวัดอุดมรังสี กรุงเทพมหานคร

1) การปกครองสงฆ์มาตั้งแต่พุทธกาล หลักที่ใช้คือพระธรรมวินัย เป็นหลักปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีจริยาวัตรตรงตามสำหรับเผยแผ่คำสอน และสืบต่ออายุพรรษาพระพุทศาสนา หลักความประพฤติที่พระภิกษุต้องปฏิบัติมีมากมาย แต่เมื่อกล่าวโดยย่อ มี 3 ประการ คือ ปรียัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ โดยที่ปรียัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย แล้วนำข้อวัตรปฏิบัติที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนนั้นมาสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ปฏิบัติได้แก่ การประพฤติปฏิบัติตนทั้งในด้านพุทธบัญญัติและการอบรมขัดเกลาจิตใจของตนให้สะอาดปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และปฏิเวธ ได้แก่ การรู้แจ้งแทงตลอดหลังจากที่ได้เพียรพยายามปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

2) กฎหมายคณะสงฆ์ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นฐานรองรับให้พระธรรมวินัยปรากฏโดดเด่นขึ้นมาเป็นหลักของพระพุทธศาสนา และเป็นเครื่องกำกับให้พระภิกษุสามเณรที่บวชเข้ามาแล้ว ได้เจริญงอกงามในศีล สมาธิ ปัญญา ตามหลักไตรสิกขา สามารถสั่งสอนธรรม นำประชาชนให้พัฒนาชีวิต และสังคมประเทศชาติสู่ความเจริญมั่นคง และประโยชน์สุขที่แท้จริงยั่งยืน โดยนัยนี้ กฎหมายจะต้องเป็นเครื่องมือที่จะรองรับพระธรรมวินัย และเป็นหลักประกันที่จะให้พระธรรมวินัยโดดเด่นออกมาเป็นหลักเป็นเกณฑ์ และออกมาสู่การรู้เข้าใจ และการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั้งปวง

4. คุณธงชัย สาระพจน์ ไวยาวัจกร วัดอุดมรังสี หนองแขม กรุงเทพมหานคร

1) พระธรรมวินัยเป็นเนื้อเป็นตัวของพระพุทธศาสนา ตัวแท้ของพระพุทธศาสนา อยู่ที่พระธรรมวินัย จะรักษาพระพุทธศาสนาก็ต้องรักษาพระธรรมวินัย และยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก

เกณฑ์ของพระพุทธศาสนา เราจะรักษาพระธรรมวินัย และเอาพระธรรมวินัยมาตั้งเป็นหลักเป็นเกณฑ์ ได้อย่างไร ก็ต้องมีการศึกษาเล่าเรียน เมื่อเล่าเรียนก็รู้ เมื่อรู้แล้วนำมาปฏิบัติ พระธรรมวินัยก็ปรากฏ ออกมาในการประพฤติปฏิบัตินั้น เช่น ในจริยาวัตรของพระเถระเป็นต้น และเมื่อคนประพฤติปฏิบัติตาม พระธรรมวินัยที่พระเถระนำมาสั่งสอน ประชาชนก็จะได้ประโยชน์จากพระพุทธศาสนา เช่น ทำให้ สังคมดีมีศีลธรรม อยู่กันสงบเรียบร้อยร่มเย็นเป็นสุข และชีวิตพัฒนาดียิ่งขึ้นไป

2) การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา 6 ฝ่าย คือ การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยวิธีดำเนินการงานทั้ง 6 ฝ่ายนี้ต้องเป็นไปตามที่กำหนด ในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่บางการคงเป็นไปตามจารีตหรือปฏิบัติกันตามจารีตที่มีอยู่

5. คุณจอม จินากุล ไวยาวัจกร วัฑวงษ์ลาภาราม หนองแขม กรุงเทพมหานคร

1) การปกครองตามหลักพระธรรมวินัยนั้นไม่ยาก เพียงอบรมดูแลให้พระภิกษุที่อยู่ใน ปกครองปฏิบัติตามศีล 227 ข้อ ตามที่ได้ฟังในวันอุโบสถทุก ๆ กึ่งเดือน ซึ่งในสมัยนี้พระผู้ทรงจำพระ ปาติโมกข์แม้จะมีจำนวนไม่มาก แต่การเดินทางมีความสะดวกสบาย ทำให้วัดที่ไม่มีพระผู้ทรงจำพระ ปาติโมกข์สามารถเดินทางไปร่วมฟังกับวัดอื่น ๆ ได้อย่างสะดวก หรืออาจไม่ต้องเดินทางไปฟัง ปาติโมกข์ร่วมกับวัดอื่น เพียงให้อาราธนาพระผู้ทรงจำพระปาติโมกข์มาสวดให้ที่วัดของตนก็ได้ นี่เป็น ประโยชน์ของความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยปัจจุบัน

2) ตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหน้าที่ของ พระสงฆ์ทุกระดับไว้ชัดเจน แต่ที่สมควรนำมากล่าวคือหน้าที่ของเจ้าอาวาส เพราะเจ้าอาวาสเป็น พระสงฆ์ที่มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพระสงฆ์ระดับอื่น ๆ ซึ่งตามมาตรา 37 ความว่า เจ้า อาวาสมีหน้าที่ ดังนี้ 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครอง และสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญ กุศล ดังกล่าวนี้นี้ คือ บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

บทสรุปการสัมภาษณ์ พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของ เจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นไปโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะ สงฆ์ ในด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย พระสงฆ์ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครอง มากสุด เสมือนเป็นธรรมเนียมมากที่สุดทางการปกครอง ซึ่งเป็นหลักความประพฤติที่พระภิกษุถือปฏิบัติ โดยเคร่งครัด และในด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ พระสงฆ์มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมาย จึงปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ซึ่งฐานรองรับให้พระธรรม วินัยเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับภารกิจ 6 ประเภท ได้แก่ การรักษา ความสงบเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การ สาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด ในการศึกษาขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย รวมถึงการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ไว้ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครที่มี อายุพรรษา การศึกษา ระยะเวลาที่พักอาศัยแตกต่างกัน
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

โดยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า พระสงฆ์ที่มี อายุพรรษา การศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จำนวน 122 คน โดยวิธีการใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) และใช้วิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยสุ่มแบบบังเอิญในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ F-test (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัย ตามข้อค้นพบ (Fact Findings) ได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้าน อายุ พรรษา การศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัยพบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุ พรรษา 6-10 พรรษา จำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.6 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 38.5 และส่วนมากมีระยะเวลาที่พักอาศัย 1-5 ปี จำนวน 43 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.2

5.1.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก และจำแนกในแต่ละด้าน มีผลดังนี้

1) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก

2) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก

5.1.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐาน พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา และการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญกับการปกครองของเจ้าอาวาส ทั้งในส่วนของ การปกครองตามหลักพระธรรมวินัยที่เป็นตามหลักพระพุทธศาสนา และในส่วนของ การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ที่มีการบูรณาการหลักการใช้อำนาจของฝ่ายอาณาจักรสร้างเครื่องมือเกื้อกูลพระธรรมวินัยตามสภาพการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลให้พระสงฆ์มีความคิดเห็นมีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุนันทกิจโกศล (สุวัฒน์ สุวฑฒโน) (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในเขตอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

และสอดคล้องกับงานแนวคิดของ **สุรางค์ จันทน์เอม** ให้ความหมายให้ความหมายของความคิดเห็นว่า “เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ (Perceive) ข้อมูลทัศนคติ คือ การที่บุคคลมีความรู้สึกทั่วไปต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนความคิดเห็นคือการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ” และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์**พระมหาเด่น กลยาณวิโช** วัดอุดมรังสี หนองแขม กรุงเทพมหานครได้กล่าวถึงหลักการปกครองของสงฆ์ใช้พระธรรมวินัยใน เป็นหลัก โดยยึดเป็นรูปแบบในการดำเนินงานในทางพระพุทธศาสนาที่ต้อง อาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับให้ปฏิบัติตามผู้นำ การที่ผู้ใต้ปกครองจะทำตามคำสั่งของผู้นำจึงไม่ขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญโดยเฉพาะ พระอุปัชฌาย์และ อาจารย์นับเป็นหน่วยปกครองที่ได้ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในการปกครองสงฆ์ ที่มีลักษณะควบคุมดูแล พระธรรมวินัยที่ใช้ควบคุมวัตรปฏิบัติของสงฆ์ ซึ่งผู้ดูแลพระวินัยก็คือสงฆ์ที่อยู่ด้วยกันนั่นเอง ผู้ระงับอาบัติหรือการทำผิดพระวินัยก็เป็นอำนาจของสงฆ์ แม้แต่การระงับอธิกรณ์ก็เป็นอำนาจของสงฆ์เช่นกัน อุปัชฌาย์และอาจารย์นั้นถือว่าเป็นตัวแทนการปกครองที่ยึดถือผู้มี ความรู้ อายุพรรษามากเคารพพรชษาที่อ่อนกว่า เท่ากับที่ปกครองน้องแต่มีธรรมวินัยกำกับอยู่ เบื้องหลังการปกครองคณะสงฆ์ระดับที่สำคัญที่สุด คือ การปกครองในระดับวัด ซึ่งแม้จะเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด แต่ก็พื้นฐานสำคัญของการปกครองในระดับมากยิ่งขึ้น ไป การปกครองวัดของพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสต้องเป็นไปตามแบบแผนอันดีงาม ได้แก่ หลักพระธรรมวินัย ซึ่งพระสงฆ์ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดกันเรื่อยมา ก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้นบังคับใช้ และความเสื่อมเสียของการไม่เคร่งครัดในพระธรรมวินัยตามที่มีข่าวในปัจจุบัน ความมองว่าเป็นความเสียหายในระดับบุคคล ไม่ควรนำมารวมว่าเป็นความเสื่อมเสียขององค์กรคณะสงฆ์ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสต้องใส่ใจเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องที่สั่นคลอนความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในวงกว้าง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย 2) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** พระสงฆ์มีความรู้ ความเข้าใจ ในการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นลักษณะการปกครองที่มีโครงสร้างตามเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะแห่งสงฆ์และดำรงความศรัทธาของเหล่าชนทั้งหลายได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสุนันทกิจโกศล** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในเขตอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์**พระมหาอดุลย์ วิจิตโต** เลขาธิการเจ้าอาวาสวัดอุดมรังสี กรุงเทพมหานคร การปกครองสงฆ์มาตั้งแต่พุทธกาล หลักที่ใช้คือพระธรรมวินัย เป็นหลักปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีจริยาวัตรตรงตามสำหรับเผยแผ่คำสอนและสืบต่ออายุ

พระราชพระพุทธศาสนา หลักความประพฤติที่พระภิกษุต้องปฏิบัติมีมากมาย แต่เมื่อกล่าวโดยย่อ มี 3 ประการ คือ ปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธ โดยที่ปรีชาปฏิบัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย แล้วนำข้อวัตรปฏิบัติที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนนั้นมาสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ปฏิบัติ ได้แก่ การประพฤติปฏิบัติตนทั้งในด้านพุทธบัญญัติและการอบรมขัดเกลาจิตใจของตนให้สะอาดปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และปฏิเวธ ได้แก่ การรู้แจ้งแทงตลอดหลังจากที่ได้เพียรพยายามปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า** เจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นลักษณะของการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน อันมีรูปแบบการปกครองที่ให้พระ ภิกษุสงฆ์ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยเคร่งครัด นอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยที่เป็นหลักการสูงสุดได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวัชรวิช อิมวงศ์ษา** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในชุมชนเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา อยู่ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเกียรติยศ มหามงคล (โนนทอง)** ได้ทำการทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของบุคคลากรเทศบาลที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่าบุคคลากรเทศบาลมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์**พระปลัดสถิตย์ กิตติธมาโณ** เจ้าอาวาสวัดหนองแขม กรุงเทพมหานคร ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ไทยมีการจัดองค์กรอย่างดี คณะสงฆ์ได้รับการยอมรับและอุปถัมภ์จากรัฐ ซึ่งทำให้กิจการคณะสงฆ์ การศึกษา และพิธีกรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปกครองคณะสงฆ์ที่มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง นี้ทำให้กิจการคณะสงฆ์ได้รับการดูแลใกล้ชิด สามารถรักษาระเบียบวินัย และมีช่องทางการ ติดต่อสื่อสารระหว่างศูนย์กลางการบริหารกับจังหวัดที่ไกลออกไปการจัดองค์กรแบบนี้ และพระสงฆ์เองก็มีส่วนร่วมสร้างความ สามัคคีในหมู่ประชาชนและรักษาความมั่นคงของชาติ แต่เมื่อมองอีกมุมหนึ่ง องค์กรที่มีการรวมเข้า สู่ศูนย์กลางเช่นนี้ต้องพึ่งพาอาศัยคณะผู้นำจำนวนน้อย ซึ่งจะมีข้อจำกัดตรงที่ไม่สามารถตอบรับต่อ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที

กฎหมายคณะสงฆ์ เป็นกฎหมายที่ฝ่ายอาณาจักรตราขึ้นเพื่อให้อำนาจในการจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ โดยได้กำหนดให้ผู้ปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ดังกล่าวนี จึงทำให้พระสงฆ์ทุกรูป และไวยาวัจกรที่ได้รับการแต่งตั้งโดยถูกต้อง มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกับข้าราชการของแผ่นดินด้วย และในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ทุกระดับต้องเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักการเช่นนั้นได้ ต้องอาศัยความรู้ความฉลาดและความสามารถเป็นเครื่องมือ

5.2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตาม อายุพรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษา และระยะเวลาที่พักอาศัย เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1) จากสมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า** พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า เจ้าอาวาสมีการอบรมสั่งสอนพระสงฆ์ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยโดยมุ่งประโยชน์โดยรวมเหมือนกัน คือ เพื่อรับทราบว่าเป็นประโยชน์ที่ดีแห่งสงฆ์ เพื่อความสงบแห่งสงฆ์ เพื่อช่อมบุคคลเพื่อเกื้อยาก เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดจากปัจจุบัน และในอนาคต เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนและเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม จึงส่งผลให้ พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูอนุกิจโสภณ** (ยอด สุทธจิตโต) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้ ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 รองลงมา คือ ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 และน้อยที่สุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ วุฒิการศึกษาทางโลก และตำแหน่งทางการปกครองต่างกัน มีบทบาทการบริหารงานคณะสงฆ์ โดยรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นพรรษาไม่แตกต่างกัน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ไชย ณ พล** ได้อธิบายโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาลไว้ว่า ลักษณะการใช้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัยนี้ พระพุทธเจ้าทรงวางกรอบเพื่อประโยชน์แก่การปกครองซึ่งทรงบัญญัติไว้ 10 ประการ ดังนี้

- 1) เพื่อความรับทราบที่ดีแห่งสงฆ์
- 2) เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์
- 3) เพื่อช่อมบุคคลเพื่อเกื้อยาก
- 4) เพื่อการอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
- 5) เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดจากปัจจุบัน
- 6) เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต

- 7) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
- 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
- 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
- 10) เพื่อถือตามพระวินัย

2) จากสมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบของคณะสงฆ์ จึงมีความคิดเห็นในเรื่องบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ที่เป็นการบูรณาหลักพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า โดยการสร้างความคิดที่เชื่อมโยงและมีเหตุมีผลอย่างเป็นกระบวนการได้ ดังนั้น จึงส่งผลให้ พระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่าง ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสง่า โชติวณฺโณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง** “บทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส วัดในเขตอำเภอณาแก จังหวัดนครพนม” โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ ประการแรกเพื่อศึกษาบทบาทด้านปกครองของเจ้าอาวาส วัดในเขตอำเภอณาแก จังหวัดนครพนมที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ประการที่สองเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส วัดในเขตอำเภอณาแก จังหวัดนครพนม ของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ประการที่สามเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยบูรพาวิทยาลัย

3) จากสมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 2 ด้าน แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** เหตุที่พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 2 ด้าน แตกต่างกัน เจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีกฎ ระเบียบให้พระลูกวัดปฏิบัติตามกฎระเบียบ คณะสงฆ์สหธรรมเขตหนองแขม โดยให้ศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมตามกฎเกณฑ์ของสหธรรมเขตหนองแขม จึงทำให้เกิดความแตกต่างทางความคิดเห็นของพระสงฆ์ พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 2 ด้าน แตกต่างกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระใบฎีกาสมชาย ธมฺมธโร ได้ทำการศึกษาเรื่อง** “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี” พบว่า (1) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากเป็นลำดับ 2) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มี เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากเป็นลำดับ และ 3) ด้านการปกครองภายในวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมากเป็นลำดับ (2) การเปรียบเทียบคุณภาพการความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปผลเป็นข้อเสนอแนะ โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งต้องพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป โดยจัดให้มีการประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และดูแลการจัดงานภายในวัดให้เป็นไปตามแบบแผนประเพณีอันดีงาม

ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ควรปรับปรุงแก้ไข โดยควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยเคร่งครัด

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย

- 1) ควรศึกษาการจัดการให้ความรู้กับประชาชนในการปกครองของเจ้าอาวาส
- 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปกครองของเจ้าอาวาส
- 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการปกครองของพระภิกษุสามเณร
- 4) ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของเจ้า

อาวาส

บรรณานุกรม

1) ภาษาไทย

1. พระไตรปิฎก

มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย. *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525

2. หนังสือทั่วไป

กนก แสสนประเสริฐ. *ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549.

กมลรัตน์ หล้าสว่างษ์. *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2527.

กรมการศาสนา. *ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 2*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2525.

กัลยา วานิชย์บัญชา. *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ชินชญา วิเศษสาธกร และมุกดา ศรียงค์. *จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2526.

คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

คณาจารย์มหามกุฏราชวิทยาลัย. *ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2526.

คณาจารย์สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่. *บูรณาการแผนใหม่ นวัตกรรมขั้นตรี*. กรุงเทพมหานคร : เสียงเชียงใหม่, 2546.

งามพิศ สัตย์สงวน. *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. *พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ต้นอ่อน แกรมมี จำกัด, 2539.

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

จิระโชค วีระสย และคณะ. *รัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540.

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. *การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2526.

ไชย ญ พล. *การปกครองของพระพุทธเจ้าระบอบธรรมมาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, 2537.

- เดโช สนวนานนท์. *การยึดหลักทางศาสนาในการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทย และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- ธีระศักดิ์ อุ่่นอารมณฺ์เลิศ. *เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา*. นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- นงเยาว์ พีระตานนท์. *การเมืองและการปกครอง*. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2541.
- นิภา เมธาวีชัย. *วิทยาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2543.
- บุญมี แทนแก้ว. *พุทธปรัชญาเถรวาท*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, 2545.
- ปราชญา กล้าผจญ. *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. *ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิชาการ, 2534.
- _____. *วรรณคดีการเมืองของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สามัคคีสาสน์ จำกัด, 2540.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) และระวี ภาวิไล. *พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, 2532.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.
- _____. *การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2534.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 31, (กรุงเทพ : ผลิตภัณ์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์แพรวแอนท์โฮม จำกัด, 2553), หน้า 637. พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2539.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). *หลักธรรมมาภิบาลและประมุขศิลป์*. กรุงเทพมหานคร : ชัยมงคลพรินต์ติ้ง, 2548.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2542.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2520.
- _____. *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.
- พระวิสุทธวิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.
- พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีระปญฺโญ). *อธิบายกฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาสน์การพิมพ์, 2551.

- พฤทธิสาณ ชุมพล และคณะ. *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- พีชนี วรกวิน. *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2540.
- ลือชา ธรรมวินัยสถิต. *มนุษย์กับสังคม*. เพชรบุรี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, 2539.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. *ทฤษฎีและการปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรวัฒนาพานิช, 2527.
- สงวนศรี วิรัชชัย. *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์, 2547.
- ส่งศรี ชมภูวงศ์. *การวิจัย*. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2547.
- สนธยา พลศรี. *หลักสังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2545.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. *ตำนานปกครองคณะสงฆ์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2515.
- สรชัย พิศาลบุตร. *เรียนรู้สถิติและการวิจัยด้วยกรณีศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่งจำกัด, 2548.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- _____. *ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สำนักงานเจ้าคณะภาค 16. *คู่มือปฏิบัติงานคณะสงฆ์*. สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเจ้าคณะภาค 16, 2547.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *กฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2445.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. *ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, 2542.
- สุดา ภิรมย์แก้ว. *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.
- สุนทร ณ รังสี. *สถาบันทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ : รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2530.
- สุวรีย์ ศิริโกภาภิรมย์. *การวิจัยทางการศึกษา*. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, 2546.
- เสนาะ ผดุงฉัตร. *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.

แสวง อุดมศรี. *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.

อรัธธรรม ตีระดอม. *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2526.

อรุณ รักธรรม. *พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

อุทัย หิรัญโต. *บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2526.

3. บทความในวารสาร

เชษฐา พวงหัตถ์. “ทฤษฎีสังคมและการทำความเข้าใจสภาวะสมัยใหม่ของแอนโธนี กีดเดนส์”. *วารสารร่มพฤษ์*. ปีที่ 26 (ตุลาคม 2550-มกราคม 2551) : 9.

4. วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระครูปลัดทนากกร วรญาโณ. บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดกาญจนบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระครูพิพัฒน์จริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาธโร). “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร). “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระครูสันติธรรมมาภีร์ (บุญชัย สนตโกโร). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระครูสุนทรวัชรกิจ (ถุทธิกล้า). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด เพชรบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของ จังหวัดปทุมธานี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร. “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

พระครูสุนันทกิจโกศล (สุวัฒน์ สุวฑฒโน) (๒๕๕๗) บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็น ศูนย์กลางชุมชน ในอำเภอตอนพุด จังหวัดสระบุรี (การจัดการเชิงพุทธ) พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย

พระครูอนุกิจโสภณ (ยอด สุทธจิตโต, 2557) “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะ สงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

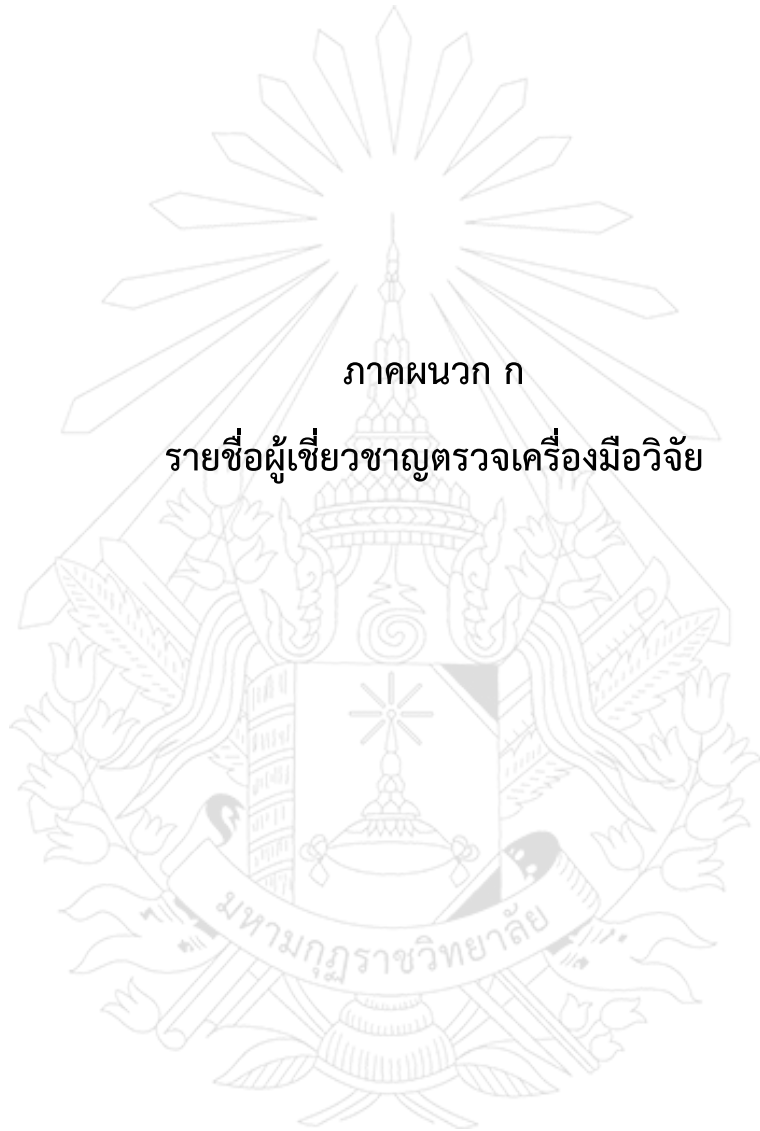

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก

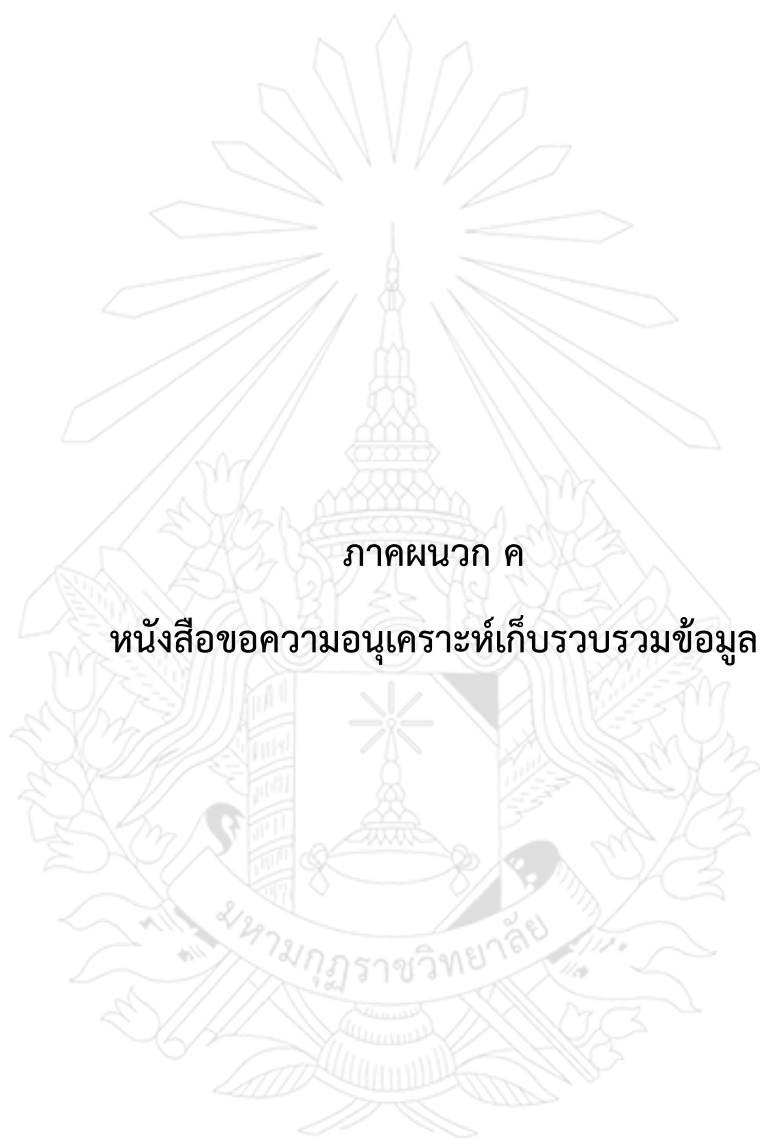

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

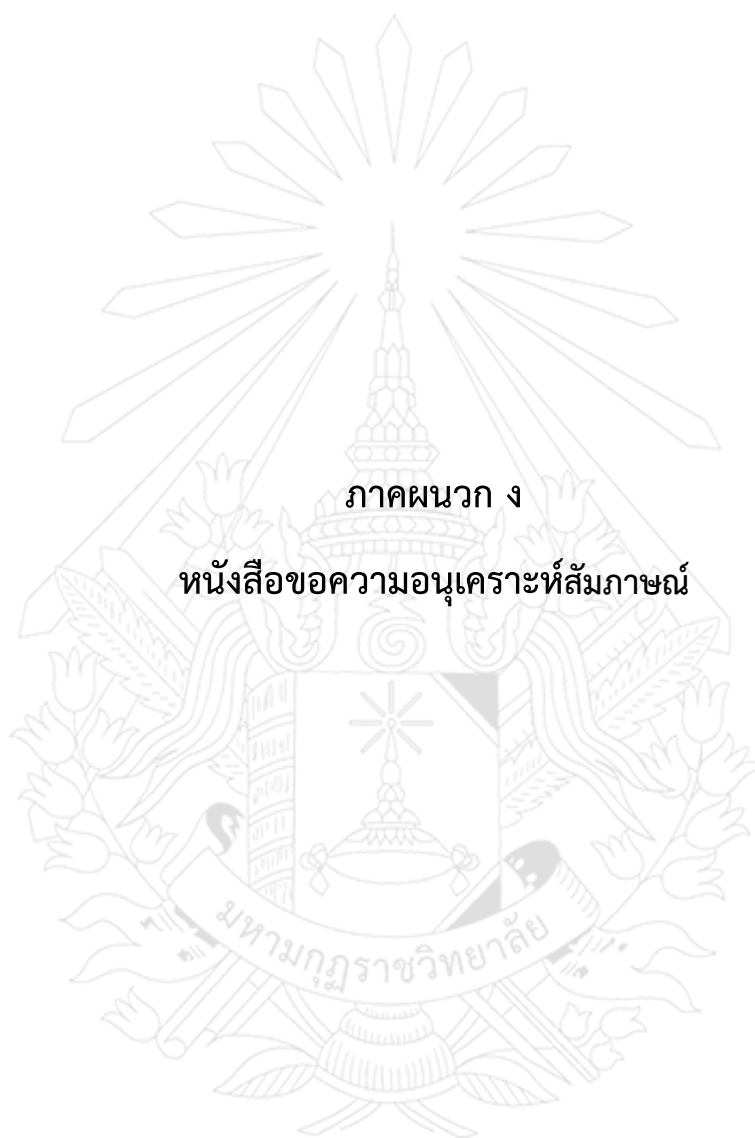

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์

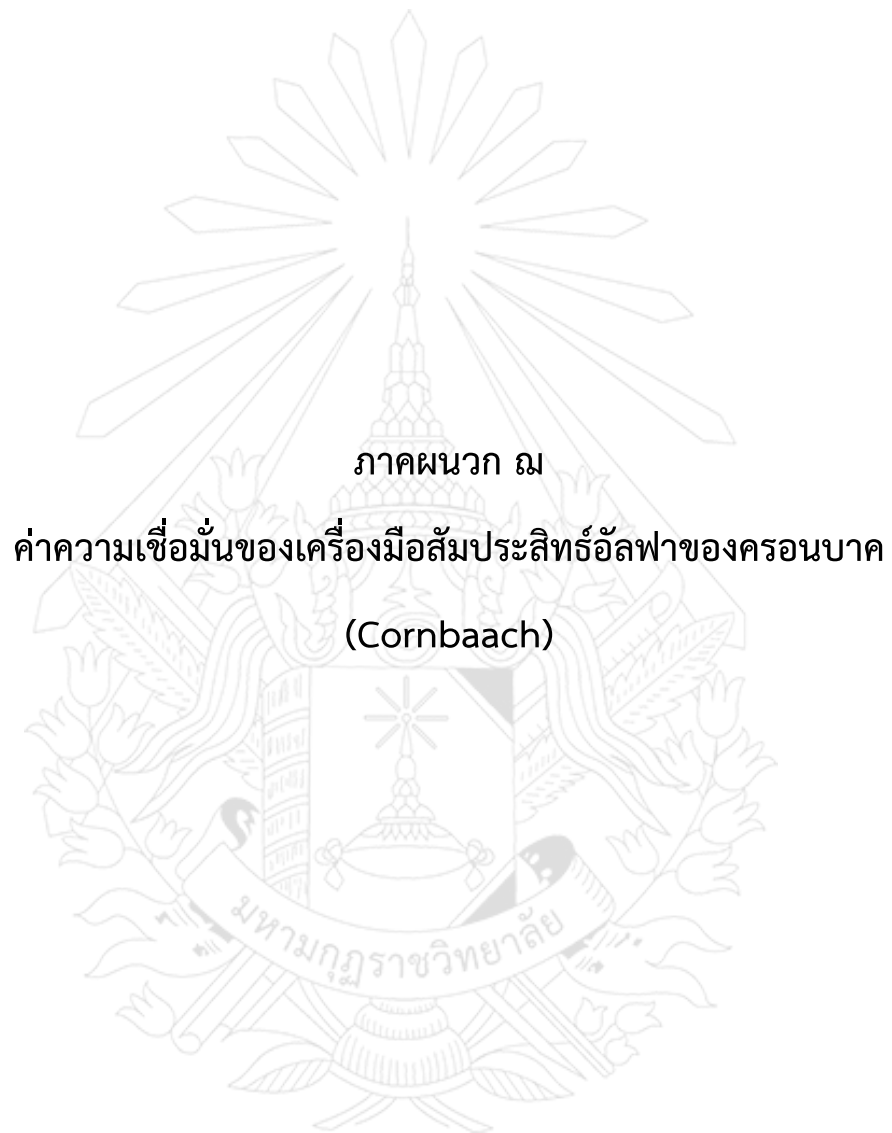
ภาคผนวก ช

ภาพสัณนิษฐาน

ภาคผนวก ซ

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ภาคผนวก ฅ

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค

(Cornbaach)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. พระมหาวิระชาติ ปิยวณฺโณ

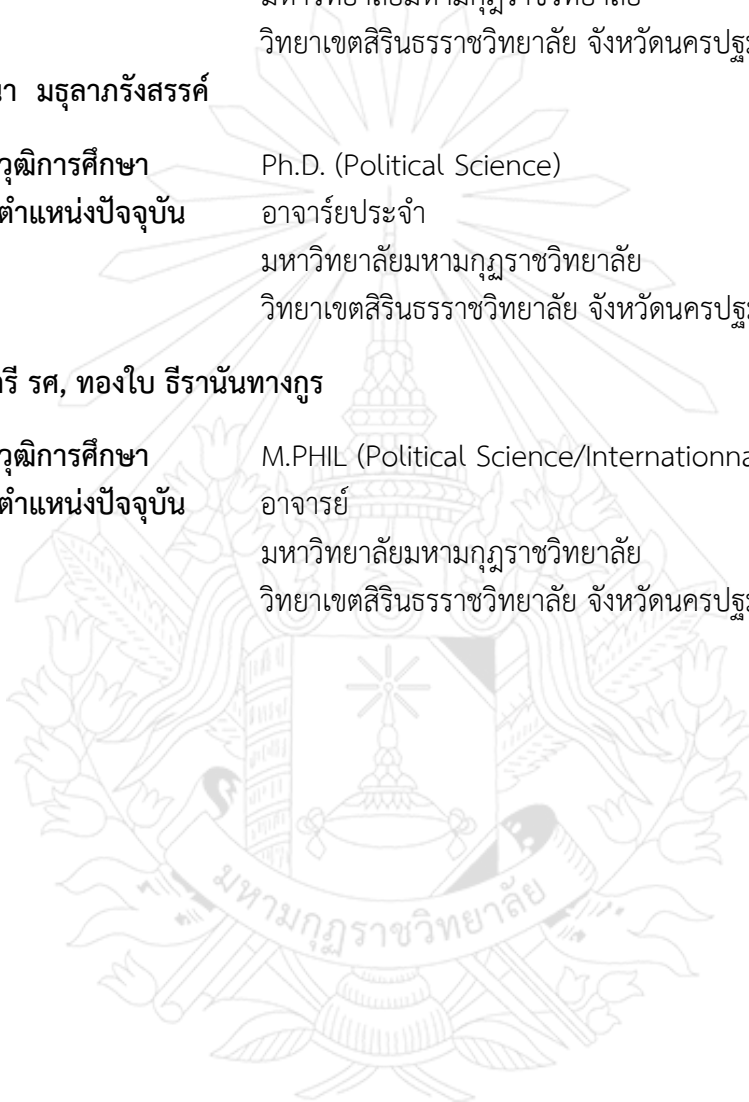
วุฒิการศึกษา Ph.D. (Political Science)
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม

2. ดร.กรรณา มธฺลาภรังสรรค์

วุฒิการศึกษา Ph.D. (Political Science)
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม

3. พลเรือตรี รศ. ทองใบ อีรณันท์ทางกูร

วุฒิการศึกษา M.PHIL (Political Science/Internationnal Relations)
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขตหนองแขม
กรุงเทพมหานคร

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ต้องการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส

3. ขอความกรุณาท่านได้ตอบแบบสอบถาม ตามสภาพความเป็นจริง โดยคำตอบของท่านจะนำไปสรุปผลการศึกษาค้นคว้าในลักษณะภาพรวม ไม่มีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายต่อท่านหรือผู้อื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อมแต่ประการใด หากแต่จะเป็นประโยชน์ต่อด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ต่อไปในอนาคต

ขอขอบคุณการอนุเคราะห์ที่ให้ความร่วมมือของท่าน

พระปรีชา (จิรปณโณ) แต่งสมุทรา

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ตรงตามข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. อายุพรรษา

() 5 พรรษา ลงมา

() 6-10 พรรษา

() 11-15 พรรษา

() 16 พรรษาขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษา/ปวช.

() ปริญญา/ปวส.

() ปริญญาตรีขึ้นไป

4. ระยะเวลาที่พักอาศัย

() 3 ปีลงมา

() 4-6 ปี

() 7-10 ปี

() 11 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

ข้อที่	บทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย					
1	เจ้าอาวาสให้ พระสงฆ์ใน สังกัด วัด ลง อุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน					
2	เจ้าอาวาสให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล					
3	เจ้าอาวาสจัดให้พระสงฆ์ทำวัตรสวดมนต์เข้า-เย็นตลอดทั้งปี					
4	เจ้าอาวาสให้การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท					
5	เจ้าอาวาสให้การอบรมแก่ภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดเป็นประจำ					
6	เจ้าอาวาสให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมแก่พระสงฆ์ในปกครอง					
7	เจ้าอาวาสให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใส					
8	เจ้าอาวาสดูแลการจัดงานภายในวัดให้เป็นไปตามแบบแผนประเพณีอันดีงาม					
9	เจ้าอาวาสเข้าร่วมประชุมเจ้าอาวาสประจำเดือนที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุม					
10	เจ้าอาวาสจัดให้มีการประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย					

ข้อที่	บทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์					
11	เจ้าอาวาสออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกัน เป็นหมู่คณะ					
12	เจ้าอาวาสจัดประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่อชี้แจง ระเบียบตามวาระต่างๆ					
13	เจ้าอาวาสระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยปัญหา เพื่อยุติ เหตุหรือการลงนิกหกรรม					
14	เจ้าอาวาสกำกับดูแลจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความ มั่นคงแข็งแรง					
15	เจ้าอาวาสควบคุม ดูแล พระสงฆ์สามเณรให้ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย					
16	เจ้าอาวาสจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตาม กฎกระทรวง					
17	เจ้าอาวาสจัดการอบรมแก่ประชาชนในพื้นที่ เป็นประจำ					
18	เจ้าอาวาสปกครองพระสงฆ์สามเณรให้ปฏิบัติ ตามกฎระเบียบของวัด					
19	เจ้าอาวาสส่งเสริมให้พระสงฆ์บำรุง รักษาวัด และจัดกิจการศาสนสมบัติของวัด					
20	เจ้าอาวาสให้การส่งเสริมการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การ สาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์					

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขตหนอง
แขม กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์ เพื่อนำผล
การสัมภาษณ์ไปใช้ประกอบการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการ
ปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เท่านั้น

แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่าง
ตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขต
หนองแขม กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ลำดับที่สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์..... เวลา..... น.

ชื่อ..... ฉายา.....

พรรษา..... อายุ.....

การศึกษา..... ตำแหน่ง.....

ที่อยู่..... หมู่ที่..... ถนน..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทร.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขต
หนองแขม กรุงเทพมหานคร

1) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อย่างไร ?

1.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ อย่างไร ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ให้ความร่วมมือของท่าน
พระปรีชา (จิรปณฺโณ) แต่งสมุท
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

(IOC : Index of item Objective Congruence)

จากผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 ท่าน

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ +1 = เห็นด้วย 0 = ไม่แน่ใจ -1 = ไม่เห็นด้วย

ข้อที่	ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ΣR	ค่า IOC	สรุป
		1	2	3			
	ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย						
1	เจ้าอาวาสให้พระสงฆ์ลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
2	เจ้าอาวาสให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
3	เจ้าอาวาสจัดให้พระสงฆ์ทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
4	เจ้าอาวาสให้การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิต	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
5	เจ้าอาวาสให้การอบรมแก่ภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดเป็นประจำ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
6	เจ้าอาวาสให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมแก่พระสงฆ์ในปกครอง	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
7	เจ้าอาวาสให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใส	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
8	เจ้าอาวาสดูแลจัดการงานภายในวัดเป็นไปตามแบบแผนประเพณีอันดีงาม	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
9	เจ้าอาวาสจัดประชุมประจำเดือนที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุม	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
10	เจ้าอาวาสจัดให้มีการประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์						
11	เจ้าอาวาสออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
12	เจ้าอาวาสจัดประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่อชี้แจงระเบียบตามวาระ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
13	เจ้าอาวาสระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยปัญหา เพื่อยุติเหตุหรือการลงนิคหกรรม	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
14	เจ้าอาวาสดูแลจัดการศาสนสมบัติของวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
15	เจ้าอาวาสควบคุม ดูแล พระสงฆ์สามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
16	เจ้าอาวาสจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
17	เจ้าอาวาสจัดการอบรมแก่ประชาชนในพื้นที่เป็นประจำ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
18	เจ้าอาวาสปกครองพระสงฆ์สามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
19	เจ้าอาวาสส่งเสริมให้พระสงฆ์บำรุง รักษาวัตถุกิจการศาสนสมบัติของวัด	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
20	เจ้าอาวาสให้การส่งเสริมการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)
เรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสวัดในเขตหนองแขม
กรุงเทพมหานคร”

Item-Total Statistics

เจ้าอาวาสให้พระสงฆ์ลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน	72.93	313.513	.974	.994
เจ้าอาวาสให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล	73.17	318.006	.932	.994
เจ้าอาวาสจัดให้พระสงฆ์ทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี	72.97	314.585	.962	.994
เจ้าอาวาสให้การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิต	73.07	315.375	.933	.994
เจ้าอาวาสให้การอบรมแก่ภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดเป็นประจำ	73.00	315.448	.957	.994
เจ้าอาวาสให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมแก่พระสงฆ์ ในปกครอง	73.00	310.276	.974	.994
เจ้าอาวาสให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใส	73.03	316.309	.954	.994
เจ้าอาวาสดูแลจัดการงานภายในวัดเป็นไปตามแบบแผนประเพณีอันดีงาม	73.03	311.344	.963	.994
เจ้าอาวาสจัดประชุมประจำเดือนที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุม	73.17	321.661	.897	.995
เจ้าอาวาสจัดให้มีการประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตร ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	73.10	315.817	.944	.994
เจ้าอาวาสออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	73.00	315.586	.953	.994
เจ้าอาวาสจัดประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่อชี้แจงระเบียบตามวาระ	73.03	311.068	.970	.994
เจ้าอาวาสระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยปัญหา เพื่อยุติเหตุหรือการลงนิกคกรรม	72.97	314.723	.958	.994
เจ้าอาวาสดูแลจัดการศาสนสมบัติของวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีความมั่นคงแข็งแรง	73.10	313.059	.956	.994
เจ้าอาวาสควบคุม ดูแล พระสงฆ์สามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย	73.00	316.138	.936	.994
เจ้าอาวาสจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง	73.10	313.334	.948	.994
เจ้าอาวาสจัดการอบรมแก่ประชาชนในพื้นที่เป็นประจำ	73.03	316.999	.932	.994
เจ้าอาวาสปกครองพระสงฆ์สามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด	73.10	312.921	.960	.994
เจ้าอาวาสส่งเสริมให้พระสงฆ์บำรุง รักษาวัดกิจการศาสนสมบัติของวัด	73.10	318.921	.925	.995
เจ้าอาวาสให้การส่งเสริมการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแพร่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์	73.20	315.959	.949	.994
เจ้าอาวาสออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	72.93	313.513	.974	.994

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.995	.867

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	พระ ปรีชา แต่งสมุทร
วัน เดือน ปี เกิด	22 กุมภาพันธ์ 2514
สถานที่เกิด	อำเภอหนองแขม กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	252 ถ.เลียบบคลองภาษีเจริญฝั่งใต้ แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	ปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ สาขา การบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

